

Til dansk ungdom

Der var engang, fortæller et gammelt eskimoisk sagn, nogle unge mænd, som ville omrejse verden.

De var fulde af liv, havde lyst til eventyr, og intet mål syntes dem for stort. De var så unge, at de lige havde taget sig koner. Og så drog de ud alle sammen; men de delte sig, således at den ene halvdel gik den ene vej, den anden den modsatte vej langs med landene, så at de kunne mødes, når de rundede jorden.

De rejste og rejste. Om sommeren i skindbåde, om vinteren med hundeslæder. År gik efter år, de fik børn, men de blev ved med at rejse; for de ville ikke opgive det mål, de havde sat sig. Til sidst blev de gamle, og deres børn fik børn.

Man fortæller, at dengang de brød op, havde de store, smukke øser af moskusoksehorn, men så længe rejste de og så mange gange havde de øst drikkevand af søer og elve, at der til sidst kun var hankene tilbage af deres øser.

Endelig en dag mødtes de, idet hvert hold nu havde gået sin halve vej rundt om jorden. Men da var de oldinge, der måtte ledes frem af deres børnebørn,

»Verden er stor!« sagde de, idet de mødtes. »Og vi er blevet gamle undervejs. Men vi har levet rigt, og idet vi nåede vort mål, har vi vundet viden og visdom for kommende slægter.«

Dette gamle eskimosagns indtrængende tale om, at man skal være sine ungdoms-ideal tro, gjorde et stærkt indtryk på mig, da det første gang blev mig fortalt, mens jeg kun var en halvvoksen dreng.

Det stærke og smukke billede på vilje greb mig, fordi jeg allerede dengang havde et stort og hemmeligt ønske om engang at komme på langfart nord om landene for at besøge alle eskimoer.

Dette ønske fik jeg opfyldt under min femte Thule-ekspedition nord om Amerika, og ved siden af de andre populære og videnskabelige arbejder, jeg har skrevet om denne rejse fra Grønland til Stillehavet, har jeg i »Den store slæderejse« søgt at give en sammentrængt skildring, idet jeg kun har medtaget det allervigtigste af det, der vedkommer selve rejsen og de mennesker, som jeg mødte.

Og i taknemmelig erkendelse af den betydning, det har haft for mig i min manddom at nå et mål, jeg allerede som ganske ung havde sat mig, tilegner jeg dansk ungdom denne bog.

Udenows fjord, den 10. september 1932.

INDLEDNING

Det er en tidlig morgen på toppen af det stejle East Cape, der danner Sibiriens yderste forbjerg mod øst.

Den første nysne er allerede faldet over tinderne og giver tankerne det første kølige strejf af efterår. Luften er skarp og klar, ikke en brise kruser Beringsstrædet, hvor pakisen langsomt glider nordover for strømmen.

Landskabet har en rolig vælde over sig; langt ude skimtes i horisontens soldis øen Store Diomedes, der her i strædet danner skellet mellem Amerika og Asien.

Fra det sted, hvor jeg står, ser jeg fra verdensdel til verdensdel, thi bag Store Diomedes fortøner en anden ø sig som en blå tågebanke; det er Lille Diomedes, og den hører til Alaska.

Alt foran mig ligger badet i solens og havets stærke lys og virker som en blændende modsætning til landet bag mig. Her ligger den flade, sumpede tundra, tilsyneladende et land i død ensformighed, men i virkeligheden et sletterige med slettens liv af vildt og lyde, et lavland, der uden afbrydelse af højdedrag går gennem en verden af floder og søer til steder med fjerne klange, til Lena-deltaet og videre, videre bag om Kap Chelyuskin til egne, der ikke ligger langt fra mit eget land.

Ved foden af det fjæld, jeg lige har besteget, ser jeg en skare Tchuktcher-kvinder komme gående, klædt i dyrehuder af mærkeligt snit; på ryggen bærer de poser af renskind, som de fylder med urter og bær. De passer som detaillier så malerisk ind i disse store vidder, at jeg bliver ved med at stirre på dem, indtil de bliver borte mellem dalenes grønne skrænter.

På en smal tange med pakis til den ene side og en lagunes blanke vand til den anden ligger landsbyen Whalen. Den er først nu ved at vågne, og et for et tændes kogebålene i de kuppelformede telte af hvalrosskind.

Ikke langt fra kystbyen, i skarp silhouet hen over rundingen af en bakkekam, går en tamrenflokk og gumler af mosset, medens joikende hyrder omringer den for at drive den til nye madsteder.

For alle disse mennesker er dette en almindelig hverdag, et led i deres daglige liv - for mig en oplevelse, jeg næsten ikke tør tro på. Thi dette landskab og disse mennesker betyder for mig, at jeg er i Sibirien, vesten for den sidste eskimostamme, og at ekspeditionen nu er gennemført.

Det høje fjæld, jeg står på, og den rene luft omkring mig giver mig overblik, og jeg ser vort slædespor i den hvide sne hen over randen af jordens kredsløb, gennem menneskenes yderste lande mod nord.

Jeg ser de tusinde små bopladser, der har givet rejsen indhold, og fyldes af en stor glæde: Vi har mødt eventyret, og eventyret var alle vore brogede oplevelser blandt verdens mærkeligste folk!

Langsomt har vi arbejdet os frem ad ubanede veje, og overalt har vi øget vor kundskab.

Hvor lange har vore slæderejser været - vor vej fremover, vore jagter ind over land og ud over islagte have, snart efter vildt, snart efter mennesker? 20,000 miles, 5000 danske mil, jordens halve omkreds? Hvor ligegyldigt - for det var ikke afstande, der betød noget for os!

I min glæde over slæderejsens lod går mine tanker uvilkårligt til en oplevelse fra Alaska, hvor alle i foråret ventede dristige flyveres besøg fra den anden side kloden.

Og jeg velsigner af hjertet den skæbne, der har ladet mig fødes i en Tid, hvor polarforskning med hundeslæde endnu ikke var forældet.

Thi alle vore oplevelser ligger jo netop i de mange lejres sødme og afveksling og de mange opholds anledning til at lære; og for anden gang ser jeg tydeligt for mig det lille slædespors linie gennem den hvide sne.

Og da vælder en varm følelse op i mig i en tak til alle vore tålmodige og nøjsomme hunde.

Vi havde slidt sammen, som kun levende væsener kan hjælpes ad, snart i kamp mod skrueisens uføre, snart i fangstrejsernes vilde fart, glædest dog, naar vi sultne og skrumpne af kødlyst fik fjerne bopladser i sigte med lugt af ukendt folk!

Og på disse oplevelser skal denne beretning bygges op, idet vi øser af de fremmede landes og menneskers overflod.

Men nu er det, som om alle begivenheder i mit liv føjer sig naturligt sammen. Min tak til hundeslæden vokser til en tak for min grønlandske barndom. Slæden var mit første rigtige stykke legetøj, og med den gennemførte jeg mit livs store opgave. Jeg fødtes med det eskimoiske sprog, som andre arktiske forskere først har måttet tilegne sig, og jeg levede sammen med grønlandske jægere, saa at rejser selv under de vanskeligste forhold blev mig en naturlig form for arbejde.

Derfor er den 5. Thule-ekspedition som en lykkelig fortsættelse af min barndom og min ungdom.

Når jeg nu skal sammenfatte nogle af de oplevelser, der har gjort mest indtryk på mig under den lange rejse, så er det naturligt, at jeg opfyldes i lige grad af glæde over alt det, jeg skal fortælle om, som af resignation over for det, der skal springes over. I ganske særlig grad må jeg beklage, at jeg må udelade alle mine kammeraters beretninger over de slæderejser, som de selvstændigt kom til at lede.

Næsten halvandet år tilbragte vi ved vort hovedkvarter på Danske Øen ved nordkysten af Hudson Bay; herfra studerede vi de omboende Aivilik- og Iglulik-eskimoer, udgravede ruiner efter en tidligere eskimokultur og besøgte de primitive indlands-eskimoer på Barren Grounds. Under den anden overvintring fortsatte mine kammerater deres arbejder såvel omkring vinterkvarteret som blandt indlandseskimoerne og i Baffin Land, medens jeg selv sammen med to grønlandske ledsagere rejste langs hele det amerikanske kontinent, gennem Nordvestpassagen til Beringshavet. Jeg besøgte alle de eskimostammer, der boede langs med denne vej, idet jeg levede af jagt på samme måde som eskimoerne selv. Alle de iagttagelser, jeg gjorde på denne rejse, danner grundlaget for min fortælling.

I denne bog er det eskimoen, der er helt. Det er hans historie, hans dagligliv, hans kamp for tilværelsen og hans åndelige liv, der skal fortælles om. Kun for at binde de forskellige oplevelser sammen vil det være nødvendigt også at berette om den lange rejse med hundeslæde.

Den begejstring, jeg til enhver tid mødte hos mine kammerater, bidrog i høj grad til, at jeg selv blev i stand til at gennemføre det store arbejde, jeg havde påtaget mig. Ekspeditionens medlemmer bestod af:

Peter Freuchen, kartograf og naturhistoriker;

Therkel Mathiasen, arkæolog og kartograf;

Kaj Birket-Smith, etnograf og geograf;

Helge Bangsted, videnskabelig assistent;

grønlænderen Jakob Olsen, assistent og tolk; og

Peder Pedersen, kaptajn på ekspeditionsskibet »Søkongen«.

Ekspeditionens officielle navn var: Den 5. Thule-Ekspedition, den danske etnografiske Ekspedition til arktisk Nordamerika 1921-24. Hs. Majestæt Kong Christian d. X gjorde ekspeditionen den ære at overtage protektoratet. Ekspeditionens rådgivende komité bestod af: M. Ib Nyeboe, formand; grosserer Chr. Erichsen; oberst J. P. Koch; professorerne O. B. Bøggild, Adolf Jensen, C. H. Ostenfeld og inspektør ved Nationalmuseet Thomas Thomsen.

I 1910 havde jeg i samarbejde med Peter Freuchen oprettet Kap York stationen Thule i Nordgrønland; den fik navnet Thule, fordi det var den nordligste permanente station i verden. Da denne station har tjent som praktisk og økonomisk basis for mine ekspeditioner, kaldes mine forskellige ekspeditioner for Thule-ekspeditionerne.

Af stor betydning for ekspeditionens gennemførelse var endelig de polareskimoer, som fugtede med os fra Thule. Der var:

Iggianguaq (den lille strube) og hans kone Arnarulunguaq (det lille kvinde-

menneske), Arqioq og hans kone Arnanguaq, Nasaltordluarsuk, kaldet bådsmændene, og hans kone Aqatsaq og endelig den ganske unge Qavigarssuaq Miteq (ederfuglen).

Iggianguaq døde af influenza, endnu inden vi havde forladt Sydvestgrønland, men til trods herfor fastholdt hans enke sit ønske om at deltage i ekspeditionen, og hun blev endog den, der sammen med Ederfuglen kom med på den lange slæderejse gennem Nordvestpassagen til Alaska. Det var hendes såvel som de andre deltagende kvinders pligt at holde vore skindklæder i orden, at koge og nu og da under rejserne også være os behjælpelige med at passe hundene. Mændene var hundekuske, jægere og snehyttebyggere, så snart vi skulle slå lejr.

Arnaruliinguaq er den første eskimokvinde, der har foretaget en så lang rejse, og sammen med Ederfuglen er hun den eneste, der har besøgt alle sine stamme-frænder. I betragtning af den kraftudfoldelse, som denne rejse krævede, så ved jeg ikke, hvem jeg skal beundre mest, hundene eller eskimoerne, som alle i god form udholdt tre og et halvt års strabadser. Så meget ved jeg dog med sikkerhed, at det vil være svært for mig i de efterfølgende skildringer stærkt nok at få understreget, hvad de alle kom til at betyde for mig personlig.

I denne bog vil det være nødvendigt at forbigå alle de videnskabelige resultater, herunder også en nærmere udvikling af vore teorier om eskimokulturens oprindelse. Men i betragtning af, at studiet af eskimoerne var et af ekspeditionens hovedformål, skal jeg dog her give en kort oversigt til nærmere forståelse.

Eskimooerne er spredt viden om fra Grønland og til Sibirien, omtrent over en trediedel af jordens arktiske periferi; til trods for denne vældige udbredelse er deres samlede tal dog ikke mere end 34.000 sjæle. Vi har grund til at tro, at der er forløbet tidsrum af mindst 1500 til 2000 år, siden de første stammer brød op fra det område, hvor deres særlige kultur oprindeligt er bleven til.

De canadiske eskimoers kultur skilte sig skarpt ud i to hovedlinier, hvoraf den ene havde tilknytning til indlandet og den anden til kysten. De mest primitive eskimoer er en omstørfende stamme, som levede i indlandet og jagede rensdyr uden tilknytning til havet. Intet i deres traditioner eller i deres fangstredskaber tyder på, at de nogen sinde havde været fortrolige med sødyrsfangst; derimod viste det sig, at kystbefolkningens folkløse i mange henseender var identisk med indlandsstammernes, til trods for at disse aldrig havde været nede ved havet; det var derfor naturligt at drage den slutning heraf, at alle eskimoer oprindeligt var indlandsjægere og at en del af dem senere drog til havet for at jage sødyr. Disse udløbere beholdt så deres oprindelige sprog og myter og fjøede kun hertil alt det nye, de måtte optage i sig både med hensyn til deres tekniske og deres åndelige kultur, efter at de havde slået sig ned ved havet.

Skal denne teori udtrykkes meget populært, kan man sige, at eskimoer og indianere langt, langt tilbage i tiden var af fælles rod. Men forskellige forhold fostrede også forskellige kulturer; indianerne fik deres særpræg inden for skovenes område, eskimoerne deres i de nøgne, træløse ødemarker.

Således udviklede indlands-eskimoerne en speciel kultur omkring de store floder og søer i den nordlige del af Canada. Herfra vandrede de siden ned til kysten, enten fordi de var jagede af fjendtlige stammer, eller fordi de ønskede at følge renerne på deres vandringer. Derved opstod den første fase af en kystkultur på den arktiske kyst af Canada, antagelig mellem Coronation Gulf og den magnetiske Nordpol. Herfra vandrede de mod vest og nåede Alaska og Bering Havet. Ved Bering Havets kyster med dets overflod på store sødyr fik de så deres blomstringstid som kystfolk.

Men fra disse egne har der så igen fundet en folkevandring sted, af hvilken grund er det vanskeligt at sige, men denne gang fra vest til øst; i denne vandring finder vi forklaringen på alle de ruiner efter permanente vinterhuse, som vi opdagede langs den arktiske kyst mellem Grønland og Alaska. De nuværende eskimoer i disse egne bygger ikke sådanne huse, huse, som er opført i en forholdsvis sen tid af et folk, der kaldes Tunit. Grønlænderne har til de seneste tider bygget lignende huse, og de er da

antagelig de såkaldte Tunit.

Gennem alle de år, hvor disse vandringer har fundet sted, har stadigvæk nogle stammer holdt sig til de gamle områder i det indre, og dette forklarer så, hvorledes det kunne gå til, at vi var i stand til at træffe ureskimoernes efterkommere i Barren Grounds.

Ekspeditionen startede fra København den 17. juni 1921 og lagde vejen over Grønland, dels for at hente de grønlandske medlemmer, dels også for at forsyne sig med den nødvendige arktiske udrustning. Ekspeditionens skib, der var særlig bygget for denne rejse, var en skonnert på 100 tons, kaldet »Søkongen«.

Efter en god rejse over den berygtede og ofte isfyldte Melville Bugt ankom vi til Thule den 3. august og engagerede her vore grønlandske medhjælpere. I midten af august sejlede vi gennem Hudson Strait, forcerede gennem svær, tæt pakis til nordkysten af Southampton Island, hvorfra vi gennem forskellige klaringer arbejdede os frem til en ubeboet ø ved Vansittart Island. Her opslog vi vort hovedkvarter, og herfra sejlede »Søkongen« hjem igen efter at have landsat alt ekspeditionens gods.

En hel måned tilbragte vi derefter med at bygge os et overvintringshus, som vi døbte »Blæsebælgen«. Vore observationer viste, at det sted, hvor vi havde slået os ned, lå på 55° 54' n. Br., 85° 50' v. L. Men de gamle kort var så unøjagtige, at vi i begyndelsen, før vi var kommet rundt i distriktet, slet ikke var i stand til at markere vor lokalitet på de eksisterende kort.

Vi kaldte den lille ø, hvor vi byggede vort hus, for Danske Øen. Her var en venlig dal med åben strand mod søen, med skærmende fjælde ind over. Det virkede som et begrænset stykke land. På strandbredden finder vi friske bjørnespor, og ved en stenrause møder vi en hare, der er så tam, at vi virkelig gør forsøg på at tage den med hænderne.

Det højeste fjæld bestiges, og herfra ser vi nede på en lille slette en ensom vildren. Da den opdager os, kommer den løbende hen imod os og gør ikke mindste indtryk af at være bange. Og da vi endelig får udsigt over det åbne vand på den anden side øen, ser vi sorte, blanke hoveder af hvalrosser, der kigger nysgerrigt på os, idet de kommer op for at blæse. Aldrig har jeg ved en ny boplads mødt en sådan gæstfrihed hos dyr.

Med oktober kom vinteren; landet dækkedes med sne, og et snævert sund, der adskilte vor ø fra Vansittart Island, frøs til. Den første ting, vi nu havde at gøre, var hurtigst muligt at bringe os i forbindelse med de nærmeste eskimoer. Men der var åbent vand i Gore Bay, og vi var ude af stand til at gøre længere rejser. Alt det, vi havde fundet med oktober måneds udgang, var nogle gamle varder med jægerskjul, bygget for rensdyrjagt med bue og pil. Vi måtte tålmodigt vente på islag, og det blev ikke klart til langfart før i november måned.

HUDSON BAY OG BARREN GROUNDS

Første møde med mennesker.

Jeg havde gjort holdt for at tø mine frosne kinder op, da en lyd og en pludselig uro mellem hundene fik mig til at fare op. Der kunne absolut ikke være nogen tvivl, det var et skud, der havde brudt stilheden omkring mig! Jeg så mig straks tilhage efter Peter Freuchen og »Bådsmanden«, der var et stykke bagefter; måske ville de have mig til at vente, fordi der var noget i vejen med deres slæder; jeg fik hurtig øje på dem: to små prikker langt bagude, men begge i god fart; det kunne altså ikke være dem, der havde skudt. Så så jeg fremover, og ganske som nervøse mennesker, der under store sindsbevægelser pludselig kan blive fuldkommen rolige, satte jeg mig ganske uanfægtet ned på min slæde uden at foretage mig noget af alt det uovervejede, som jeg havde ventet skulle ske, når jeg stod over for mit første møde med canadiske eskimoer.

En tre-fire kilometer forude brød en sort linie fjordisens hvide ensformighed. Måske

kunne det være et langt snebart rev? Kikkerten frem! Og nu begyndte jeg at skelne - en hel række slæder med mange hunde, der havde gjort holdt for at iagttage os, som kom kørende sydfra. En mand havde skilt sig ud og kom løbende hen over isen vinkelret på min retningslinie.

Jeg vidste, at jeg stod foran et af de store øjeblikke i mit liv. Det var disse mennesker, min rejse gjaldt, og hvad enten skuddene, der nu og da affyredes fra menneskeklyngen eller manden, der med en harpun i hånden kom løbende for at standse mig, betød venskab eller fjendskab, så var min utålmodighed så stor, at jeg ikke var i stand til at holde det løfte, vi kammerater havde givet hinanden om, at den forreste skulle vente, så at vi kunne opleve mødet sammen.

Uden at betænke mig et øjeblik sprang jeg op på slæden og gav hundene fart-signal, idet jeg viste dem manden, der kom løbende hen over isen. De opfattede ham straks som flygtende vildt og sprængte af sted med stor fart. Og da de så endelig nåede ham, blev de helt vilde: alt ved ham var fremmed for dem, hans lugt og hans klædedragt og hans mærkelige dans for at undgå deres tolv åbne gab.

Stå stille! råbte jeg, og i det samme slyngede jeg mig i et vældigt kast fra slæden ud mellem hundene og omfavnede ham. Hundene standsede øjeblikkelig, da de så dette udslag af venskab, og luskede slukørede om bag slæden.

Som et lyn var det gået gennem min hjerne, at manden havde forstået hvert ord, jeg havde råbt til ham. Han var en stor velbygget mand, med ansigtet og det lange hår dækket af rim og med store, hvide tænder skinnende i munden - leende, forpustet, snappende efter vejret oven på sindsbevægelsen.

Så hovedkulds blev mit første møde med de nye mennesker.

Så snart mine kammerater var nået nærmere ind på os, fortsatte jeg min kørsel hen imod menneskeklyngen, der opmærksomt havde iagttaget omfavnelsen.

Manden hed Papik, Styrefjeren, og havde boplads i oplandet ved Lyon Inlet Meget mere fik jeg foreløbig ikke at vide, for belært af erfaringen ønskede jeg at standse hundene, før vi var alt for nær ved de fremmede. Alle mændene kom hen imod os; kun kvinder og børn blev liggende ved siden af slæderne, mageligt henslængt i sneen, ganske som om de befandt sig på en græsplæne en sommerdag. I hurtige glimt så jeg, at flere af kvinderne sad med halvnøgne spædbørn i skødet og gav dem bryst. Solen faldt hen over deres brune, smilende ansigter, og jeg kunne pludselig ikke forstå, at det var det samme vejr, der for en halv time siden havde tvunget mig til at kærtegne min egen næse.

Dette var altså Akilinermiut, menneskene på den anden side det store hav, som jeg havde hørt om lige siden jeg som halvvoxen dreng var begyndt at interessere mig for de eskimoiske sagn. Jeg kunne ikke have truffet dem under mere maleriske former - en hel karavane her midt ude på isen, mænd, kvinder og børn, klædt i fantastiske dragter, der var som levende illustrationer til de grønlandske fortællingers berømte indlandsboer. Hver en trevl på dem var af renskind, fine, korthårede skind af dyr nedlagt under de første efterårsjagter. Kvinderne havde store pelshætter og viftende skøder, der faldt ned over benklæderne både fortil og bagtil. Mændenes morsomme pelse var som skabt til løb, korte fortil og med en lang hale bagtil. Og alt dette var så forskelligt fra de moder, jeg hidtil havde oplevet, at jeg med eet slag følte mig borte i en helt anden tid - en sagntid fra gamle, gamle dage, og dog samtidig en nytid, fuld af løfter om mennesker og forhold, som jeg nu skulle til at lære at kende.

Midt i dette væld af indtryk var der dog en ting, som øjeblikkelig gjorde os gammelkendte og knyttede os til hinanden - det var sproget. Vel havde jeg altid vidst, at det var det samme sprog, men aldrig havde jeg tænkt mig, at forskellen var så ringe, at vi straks kunne meddele os til hinanden. De antog os da også for fjerne stammefrænder oppe fra Baffin Land.

Skønt de netop var startet med al deres oppakning og var på vej til efterårspladserne i indlandet bag Lyon Inlet, var de dog ligesom andre eskimoer i den grad øjeblikkets mennesker, at al tanke om rejse foreløbig blev opgivet, og opbruddet nu

gjaldt derfor kun nogle store snedriver i nærheden, hvor vi kunne rejse en snehytte-landsby, hvor det første møde kunne fejres.

Man har den samme fornemmelse, når man møder et ukendt folk, som når man går gennem nyt land; man venter uafbrudt, at der skal ske noget, som er ud over det sædvanlige. Og således kom det også til at gå her. Noget så ganske dagligdags som at bygge en snehytte, noget vi selv havde gjort de hundreder af gange, blev her en overrumpling; for aldrig havde vi set et hus skyde så hurtigt op af sneen. Blandt Kap Yorkerne regnes det for et arbejde, der kan lægge beslag på to mand; den ene skærer blokkene og rækker dem til den mand, der bygger huset. Men her gik det til på den måde, at en enkelt mand blot gjorde nogle udsnit på det sted i snedriften, som syntes ham egnet til bolig, og så skar han blokkene ud, lagde dem samtidig til rette og byggede op; og alt dette foregik med en sådan fart, at vi stod ganske målløse. Imedens tog konen en stor og mærkelig sneskovl, der ikke alene havde et håndtag, men også en hank, som sad på selve skovlbladet, og skuffede løs sne op over muren, efterhånden som denne voksede i højden. Dette løse snelag dækker alle utætheder og gør huset lunt, hvordan vejret så end er.

I mindre end tre kvarter var tre store snehytter rejst, og næsten samtidig med, at snebriksen var skåret til, var også spækklampen tændt, og huset opvarmet.

Vi tre kammerater flyttede nu ind til hver sin familie for at få det mest mulige ud af vore nye venner, og så snart alt vort kluns var bragt i orden, tog vi brikse-pladserne i besiddelse. Så blev der sat renkød over kog ved de store tranlamper, men for øvrigt havde de både te og mel, som de havde tilhandlet sig hos en hvid mand, som de fortalte boede i Repulse Bay, ikke langt fra vor lejrplads.

Denne nyhed blev af stor betydning for os, fordi den åbnede en mulighed for at hjemsende post til foråret.

Min vært var en venlig og sympatisk mand ved navn Pilakavsak; hans kone Hauna var husligt optaget af at gøre det bedst mulige for mig, og inden længe var renkødet kogt og en tepotte stod dampende for os.

Under måltidet fik jeg mange værdifulde oplysninger om egnens bebyggelse. Det viste sig, at der var bopladser i næsten alle retninger fra vort hovedkvarter, og skønt folkene ikke var overvældende i tal, var sammensætningen så meget mere interessant. Takket være den lykke, det gjorde, at vi kunne tale vore værterers sprog, og den tillid, der fulgte dermed, kunne vi endog strejfe religiøse spørgsmål i et sådant omfang, at jeg meget hurtigt blev klar over, at disse mennesker til trods for deres te, deres mel og deres begyndende emailleware-kultur, endnu var fuldstændig oprindelige i tankegang og livsanskuelse.

Med denne viden var pludselig et nyt og vældigt land åbnet for os med nyt arbejde og nye opgaver. Men foreløbig gjaldt det om at komme videre, og allerede næste morgen brød vi op. Det var endnu højlys dag, da vi den 5. december nåede frem til det sted, hvor eskimoerne havde fortalt os, at en hvid mand skulle bo. Inde i bunden af en lille vig, bag høje isskruninger, fik vi øje på en mørk og uanselig bygning, der lå omgivet af en hel koloni af snehytter. Dette viste sig at være den yderste udløber af det berømte Hudson Bay Company of Adventurers, et af de ældste og største handelskompagnier i verden. På et sted, hvor der var hugget vej i den stejle isfod, svingede vi ind og kørte op foran huset, og næppe havde vi gjort holdt, før døren sprang op, og stationens bestyrer, kaptajn Cleveland, stod foran os, som om han allerede længe havde ventet os. Det blev en hjertelig modtagelse. Den gamle kaptajn viste sig at være en lige så hurtig som fortrinlig kok, og næppe havde vi fået bragt vore slæder i orden og fodret vore hunde, før han førte os ind i sin storstue og erklærede, at alt var rede. Et langt bredt bord opfyldte messen, og bordet bugnede af friske, saftige rensdyrbøffer, garnerede med alle slags henkogte Californiafrugter.

George Washington Cleveland var en gammel hvalfanger, der var strandet her på kysten for mere end en menneskealder tilbage; siden havde han befundet sig så vel mellem eskimoerne, at han aldrig havde kunnet bestemme sig til at rejse hjem igen.

For øvrigt var han betydeligt mere amerikaner, end man kunne vente sig af en mand, der havde levet et så isoleret liv. Han begyndte straks at rose sig af at være født nøjagtigt på den strand, hvor »Mayflower« i sin tid var landet med Amerikas første engelske indvandrere. Hans liv var fuldt af eventyr, og han fortalte med virkelig fantasi derom. I broget rækkefølge var han da også gået gennem alle de oplevelser, der kun kan falde i en gammel pioners lod, og hverken forlis eller sult, uheld eller strabadser havde kunnet nedbryde hans gode humør.

Vi kendte meget lidt til forholdene i dette fjerne, arktiske Canada og fik mange oplysninger, som senere skulle komme os til gode. En nyhed var det, at en af Hudson Bay Company's skonnerter, ført af en fransk canadier, kaptajn Jean Berthie, overvintrede fem dagsrejser længere mod syd ved Wager Bay. Der var en mulighed for, at vi kunne få post med hjem i løbet af vinteren, og det blev derfor straks besluttet, at Peter Freuchen skulle rejse videre og indhente nærmere underretning derom.

Gæster var ikke almindelige under disse himmelstrøg, og derfor ønskede kaptajn Cleveland at fejre vor ankomst med en dans. I den anledning blev der med rund hånd uddelt broget farvede stykker shirting til alle kvinderne, som i stor hast syede sig balkjoler deraf. Midt i sin stue havde kaptajn Cleveland nemlig brændende en stor kakkelovn, der havde en mærkelig bægerform, en rødglødende valmue, der hedede, så det var umuligt for kvinderne at danse i deres varme dyrehuder. Det blev en stor aften for os alle sammen, da grammofonen, der synes at skratte over alt i den hvide mands fodspor, spillede op, og Cleveland trods sine 60 år kastede sig ind i hvirvelen som fordanser til de gamle hvalfangerdansen, som han havde lært eskimoerne til fuldkommenhed.

Ud på natten, da turdance og kakkelovnsvarme fuldstændig har opløst os, aflægger vi et besøg i snehytterne og møder her en sval kølighed, der gør os til mennesker igen. Vi er nysgerrige; vi vil gerne have mere at vide om land og folk. Men da vi endnu ikke kender de eskimoiske lokalnavne og må holde os til stedsbetegnelserne i de gamle engelske kort, går det kun langsomt, indtil vi uventet får undsætning.

En gammel mand med langt, hvidt skæg og røde, stormhærgede øjne afslører sig som stammens geograf. Vi får papir og blyant frem, og til min store overraskelse tegner denne »vilde« nu uden tøven en kyststrækning på et par hundrede miles udstrækning lige fra Repulse Bay og op til Baffin Land. Og nu oplever jeg noget mærkeligt. De allerfleste navne, jeg skriver ned, naujarmiut, pitorqermiut, ivianger-nat - og mange andre - er ganske de samme som navnene omkring min fødeegn i Grønland, og skønt jeg er i fremmed land, klinger alting dog hjemligt for mig. Jeg føler mig som en københavner, der taler om Charlottenlund, Klampenborg eller Skodsborg.

Jeg føler, at der ligger oplevelser omkring mig, og for selv at gøre begyndelsen fortæller jeg et par gamle sagn fra Grønland. Det viser sig, at de alle kender dem, og det vækker en sådan forbavselse, at en fremmed mand, der lige er kommet til deres boplads, straks kan fortælle nogle af de eventyr, de alene tror at kende, at snehytten pludselig bliver fuld af mennesker. Den gamle korttegnen, hvis navn var Ivaluardjuk, sætter sig ved siden af mig; her er noget, der griber ham, sagnene og de gamle sange. Med sit lange skæg er han selv en sagnfigur, og hans stilfærdige, lune stemme er som tonen i et sagn. Han er den ældste i huset og en af de ældste i stammen. Da han tager ordet, tier alle andre stille. Han fortæller om sit liv og sin alderdom. Han skulle forlængst have været en ensom, dengang hans første kone for mange år siden døde, en enkemand uden myndighed blandt mennesker. Men så havde han giftet sig med sin plejedatter og købt sig et barn for en af sine hunde. Således kan mennesker heroppe hjælpe på tilværelsen og gøre skæbnen blidere.

Alle beder ham om at synge en sang, og han gør sig ikke kostbar. Han trækker sig et stykke tilbage på briksen, imens hans unge kone begynder sangen med klar stemme. Straks falder alle de andre kvinder ind, og båret oppe af ensformige toner, der snart stiger til råb og snart synker til stille hvisken, fremsiger Ivaluardjuk en sang,

han har bygget op som et minde om sin ungdom:

Myg og kulde, disse plager følges aldrig ad.

Her jeg lægger mig på isen, lægger mig på sne og is, så min kæbe klapper.

Det er mig, aja - aja - ja.

Er det minder fra de tider,

fra de tider, myggen sværmer,

fra de tider, kulden lammer, der får tanken til at svirne,

mens jeg strækker mine lemmer ud på isen -

Det er mig, aja - aja - ja.

Aj! men sange bruger styrke, og jeg søger efter ord.

Aj! Jeg spejder og ser, hvad jeg nu vil synge om: Renen med de brede takker!

Og jeg slyngede med styrke spydet med mit kastetræ. Og mit våben tøjred' tyren midt i bækkenbenets hulning, og den skælvede for vunden, til den segned' og blev stille.

Aj! Men sange bruger styrke og jeg søger efter ord. Her er sangen, her er mindet. Og det er kun mig, der synger.

Således kom det første møde med mennesker til at forme sig, og efter kun een overliggerdag tog bådsmændene og jeg den 7. december afsked med vore nye venner, mens Freuchen efter bestemmelsen rejste videre til Wager Bay. På vejen hjem finder vi ved Haviland Bay et gammelt slædespor og beslutter os til at følge det for muligt at finde nye mennesker.

Takomaq, den menneskesky.

Midt ude på en stor sø stod en gammel eskimokvinde og fiskede ørred. Skønt det var først på vinteren, var isen dog så tyk, at det kun med opbydelse af alle hendes kræfter var lykkedes hende at hugge hul, så at hun kunne kaste sin snøre ned. Nu og da tog hun en stor sneskovl og skuffede de isstykker bort, der lå i vejen. Derefter lagde hun sig ned på maven for bedre at komme til og pressede overkroppen ned gennem hullet, så at vi kun kunne se et par skindklædte, krogede ben sprælle i luften mellem snedyngerne.

Med eet fo'r en lille hvalp, der næsten lå begravet i snefoget, frem og begyndte at bjæffe vildt. Den gamle kvinde tumlede forvirret op af sit fiskehul og opdagede bådsmændene og mig næsten inde på livet af sig. Vore hunde, som for længst havde set hende og hvalpen, ville omringe dem.

Hun udstødte straks et skarpt skrig, greb sin forskræmte hundehvalp i nakken og gav sig til at løbe hjemover af alle kræfter. Men denne paniske flugt gjorde kun hundene endnu mere vilde; de havde desuden allerede færten af boplads og fo'r af sted med os i en sådan fart, at jeg lige fik tid til at gribe flygtningen, da vi var ud for hende, og en smule ublidt slynge hende op på mit læs.

Der sad hun med rædsel i øjnene. Jeg måtte briste i latter. Men næppe var jeg begyndt at le, før hendes øjne stod fulde af tårer; så overrasket blev hun, så glad, fordi hun var blandt venner.

Det var gamle Takornaq, den menneskesky; og hvor måtte vi tit siden le over den kraftige måde, vi havde gjort hinandens bekendtskab på!

Hun sad med armene krampagtigt slynget om den lille hvalp, som bestandig peb, medens vi suste fremover. Da hørte jeg midt imellem hundehylene pludselig en ny lyd, som fik mig til at studse. Jeg bøjede mig hen imod hende og løftede varsomt hendes pels i vejret, og nede i pelsen, klamret fast til hendes nøgne hals, opdagede jeg et spædbarn, der græd om kap med både plejemor og plejebor.

Inden længe havde vi bopladsen i sigte og nåede frem til tre snehytter. Beboerne kom styrtende ud uden rigtig at vide, om de skulle løbe os i møde eller flygte. Men

ikke så snart havde de fået øje på den ivrige og leende Takornaq, før de kom os i møde og med glad forbløffelse siog kreds om os. Den menneskesky passede kun dårligt til sit navn. Med en mundræthed, der syntes at berolige hendes nerver, fortalte hun alle de nyheder, vi havde fyldt hende med, og fik ordentlig bopladsens nysgerrighed ægget op. Vi var rigtig levende mennesker, sagde hun, men fra et land, der lå langt, langt borte, ovre på den anden side det store hav.

Takornaq, der nu følte sig stærk mellem sine bopladsfæller, præsenterede mig med en håndfast moderlighed for dem alle sammen. Her var Inernerunassuaq, »den alt for hurtigt skabte«, en gammel åndemaner, der stammede fra egnen omkring den magnetiske nordpol. Hans øjne kneb sig sammen til tynde streger under konfrontationen, og han undlod ikke at gøre mig opmærksom på sit åndemanerbælte, der ranglede uden på hans pels med alle mulige mystiske dyreknogler. Hans kone, »Ømmerten«, var fed og troskyldig, som den bør være, der knytter sin skæbne til en specialist i hemmelig viden. De havde en børneflokk, der hang omkring os; ingen af dem var nået frem til den alder, hvor de nævnes ved navn, og når forældrene derfor ville tysse på dem, pegede de kun på dem med fingrene.

Så var der Talerortalik, »Luffemanden«, der var gift med åndemanerens datter Uvtukitsoq, »det smalle skød«. De så ret ubetydelige ud; men det viste sig senere at være dem, der holdt liv i vismanden og hans familie. Så var der endelig Peqingassoq, »den krumme«. Han var krøbling, og Takornaq fortalte mig, at han var så ivrig til at fiske ørred, at han altid havde is på pelsens forsmæk af at ligge på maven ved fangsthullet. Ved disse ord stirrede han på mig med de kloge, indtrængende øjne, der er så karakteristiske for alle krøblinge.

Der var endnu flere til stede; men de blev kun flygtigt nævnt, for nu ville den menneskesky have mig ind i sit hus. Det var en velholdt snehytte, men noget kold, indtil vi fik ild på spækklampen.

Så snart bådsmændene og jeg var kravlet op på briksens varme renskind, og kød var sat over kog, anbragte værtinden sig midt imellem os med den overraskende oplysning, at nu var hun gift med os begge to, for hendes mand, som hun iøvrigt holdt meget af, var på rejse. Derefter halede hun spædbarnet frem af rygposen og lagde det med moderlig stolthed i en hareskindspose. Det hed Qasitsoq, »Diskanten«, fortalte hun, og var opkaldt efter en fjældånd. Han var oprindelig tvillingesøn af en vis Nagsuk, »Hornet«, og havde kostet hende en hund og en stegepande. Det var egentlig alt for stor betaling for det skindmagre, lille væsen, og hun kunne ikke lade være at beklage sig over, at »Hornet« havde snydt hende og selv beholdt den fedeste af Tvillingerne.

Den menneskesky talte uafbrudt, og det varede ikke længe, før vi virkelig havde et indtryk af hende. Hun var stolt af sin afstamning, thi hun hørte til den berømte Iglulikstamme ved Fury and Hecla Strait.

»Min far og mor fik ofte børn, der døde,« fortalte hun, »min far var en stor åndemaner, og da han meget gerne ville have børn, gik han langt ind i land til en hellig og enlig islom og bad den hjælpe sig. Således blev jeg født ved islommens hjælp, en mærkelig islom, der snart var fugl og snart menneske. Og jeg levede.«

Da kødet blev taget op, og vandet kogte til teen, nåede den menneskeskys glæde over det uventede besøg sådanne højder, at hun ikke alene fortalte, men også siog over i en lille sang, som hun improviserede på briksen midt imellem bådsmændene og mig. Hendes stemme havde mindst tresindstyve vintres patina, men sangen blev alligevel i sin rørende uskyld forskønnet af den gamle røst:

Ajaija - aja - jaija.

Landene omkring min boplads bliver skønnere
den dag, jeg får lov til at se ansigter, vi aldrig før har set.
Alt bliver skønnere, og livet bliver en tak.

Mine gæster forherliger mit hus. Ajaija - aja - jaija.

Efter sangen tager vi fat på måltidet. Men den menneskesky spiser ikke med. Dette offer bringer hun »Diskanten«s liv, for i hendes stamme skal enhver kvinde med spæde børn have sine egne kogegrej, som ingen andre må spise af.

Så snart vi har spist, åbner hun et siderum i snehytten og haler et helt rensdyr frem. Hun ser på os med sit gode smil, peger på dyret og siger:

»Jeg gør kun, hvad min mand ville have gjort, hvis han var hjemme. Gå ud og giv det til jeres hunde.«

Det var første gang i bådsmandens og mit liv, at vi havde fået hundefoder af en kvinde.

Aftenen blev lang og indholdsrig. Bopladssfællerne kom nu og da ind til os for at få del i samtalen, men det var dog stadig den menneskesky, der førte ordet. Hen imod midnat faldt bådsmanden i søvn, og da alle de besøgende derefter listede ud, fortalte gamle Takornaoq mig sit livs største oplevelse:

»Fra min barndom til min alderdom har jeg set mange lande, og i al den tid har mit liv ikke været ensartet. Der var tider, da jeg levede i velstand, og andre tider, da jeg levede i nød.

Jeg har også engang truffet en kvinde, som havde reddet sit liv ved at æde sin mands og sine børns lig.

Min mand og jeg var på rejse fra Igiulik til Ponds Inlet, da han en nat drømte om en ven, der var blevet ædt af sine nærmeste. Næste dag brød vi op, og der hændte da det mærkelige, at vor slæde blev ved med at køre fast i sneen; men hver gang vi så efter, hvad der kunne være i vejen, var der aldrig noget. Således rejste vi hele dagen, til vi slog telt om aftenen. Om morgenen næste dag gik en rype hen over teltet. Jeg kastede først en hvalrostand efter den, men ramte ikke. Så kastede jeg en økse; den ramte heller ikke. Så brød vi op. Sneen var nu så dyb, at vi selv måtte hjælpe til med at trække slæden.

Så hørte vi en lyd, der snart lød som et døende dyrs vånden, snart som en fjern menneskelig stemme. Da vi kom nærmere, kunde vi skelne ordene. Først kunne vi ikke forstå dem; det var, som om de kom langt borte fra. Det var ord og dog ikke ord, og stemmen var helt sprukken. Vi lyttede og blev ved med at lytte for at skelne de enkelte ord fra hinanden, og til sidst forstod vi, hvad det var, der blev råbt. Stemmen knækkede mellem ordene, men det, den forsøgte at sige, lød således: »Jeg er ikke værdig til at leve mellem mennesker mere; jeg har ædt min familie.«

Min mand og jeg kunne høre, at det var en kvinde, og vi så på hinanden og sagde: »En menneskeæderske! Hvad vil der nu ske med os?«

Først nu fik vi øje på et lille ly, bygget op af sne og et stykke af et renskinds-tæppe. Stadig hørte vi stemmen mimre utydeligt. Da vi kom nærmere, så vi et afgnavet menneskehoved. Og i det lille bitte teltly sad en kvinde på hug med ansigtet imod os. Det blødte i øjenvigene, så meget havde hun grædt.

»Kikaq (»du mit afgnavede Ben«),« sagde hun, »jeg har ædt min mand og mine børn.«

Kikaq var et øgenavn, hun havde givet min mand.

Hun var kun skind og ben, der syntes ikke længere at være blod i hende, og hun havde kun ganske lidt på, for hun havde ædt det meste af sin dragt, både ærmerne og alt det nederste. Idet min mand bøjede sig ned over hende, hviskede hun: »Jeg har ædt din kammerat fra sangkampene.«

Min mand svarede: »Du har haft vilje til at leve, derfor lever du.«

Vi slog straks telt i nærheden af hendes ly og skar et stykke af forhænget og rejste af det et lille telt for hende; hun var uren og kunne ikke bo i telt sammen med os. Hun forsøgte på at rejse sig op, men faldt om i sneen. Vi forsøgte at give hende frossent renkød at spise; men da hun havde slugt et par mundfulde, begyndte hun at skælve over hele kroppen og kunne så ikke spise mere.

Vi opgav vor rejse og kørte hende tilbage til Igluik, fordi hun havde en broder der.

Siden kom hun sig og er nu gift med storfangeren Igtussarssua, hvis yndlingshustru hun er bleven, skønt han i forvejen havde en kone. Ja, så har jeg ikke mere at fortælle om den uhyggeligste oplevelse i mit liv. . .«

Næste morgen tog bådsmanden og jeg afsked og kørte hjem til »Blæsebælgen«.

De oplysninger, vor rekognoscering havde givet os, gjorde det klart for os, at vigtige opgaver kunne løses fra vort hovedkvarter på Danske Øen. Over alt i distriktet var her en mængde gamle husruiner, der kunne give os værdifulde oplysninger om eskimokulturens udvikling i disse egne. Og endelig havde Aivilik-folkene ved Repulse Bay ikke blot fortalt os om interessante stammer langt mod nord ved Iglulik og Baffin Land, men også om et mærkeligt folk dybt inde i de såkaldte Barren Grounds, eskimoer, der vel talte samme sprog som de selv; men som levede ganske uden forbindelse med havet og den fangst på sødyr, der ellers er alle eskimoers livsbetingelse. Deres land skulle søges et eller andet sted i Tundraområdet mellem Hudson Bay og Nordvestpassagens arktiske kyst,

Vi var nu i stand til at lægge planerne for det første års arbejde. Therkel Mathiassen og Birket-Smith skulle først aflægge besøg hos kaptajn Cieveiand for at indhente yderligere oplysninger om distriktet; derefter skulle Birket-Smith sammen med Jakob Olsen rejse ned til indlandseskimoerne. Therkel Mathiassen skulle først nordpå sammen med Peter Freuchen for at gøre kortlægningsarbejde i Baffin Land og studere Iglulik eskimoerne. Efter hjemkomsten herfra om foråret skulle en gammel ruinboplads ved Repulse Bay undersøges og udgraves. Vi var overbevist om, at udgravningen af disse ruiner ville give værdifulde resultater. De indfødte forklarede, at ruinerne stammede fra et mystisk åndefolk af kæmper, som de kaldte Tunit.

De polareskimoiske medlemmer af ekspeditionen fordeltes til de forskellige underafdelinger, og så snart alle var udrustet og draget af sted, skulle jeg i slutningen af marts sætte efter Birket-Smith for at arbejde sammen med ham. Men foreløbig skulle jeg lede de forskellige fangstekspeditioner, der skulle skaffe frisk kød til mennesker og hunde, inden de store slæderejser tog deres begyndelse.

Åndemaneren Aua

Man havde fortalt os, at Kap Elisabeth, der lå et par dagsrejser nord for Lyon Inlet, skulle være et godt fangststed for hvalros, og så kørte jeg derop en dag i det nye år sammen med grønslænderen Qavigarssuaq, kaldet »Ederfuglen«, og to mand af den lokale stamme, Usugtaoq og Taparté. Den 27. januar 1922 nærmede vi os bopladsen en sen aften med stjerneklart og fint, stille vejr; men dagsrejsen havde været lang og sur, vi ønskede oprigtigt at komme i hus, og derfor spejdede vi ivrigt efter mennesker.

Da skyder der pludselig ud af mørket foran os en lang slæde med det vildeste forspand, jeg nogen sinde har set: Femten hvide hunde i fuld fart, med seks mand på slæden! De stryger lige ind på os med en sådan kraft, at vi fornemmer suset. Og så springer kusken af. En lille mand med et stort skæg, der er fuldstændig iset ind i ansigtet; han kommer hen imod mig, standser, og idet han på hvid mands måde giver mig hånden, peger han ind over land i retning af deres snehytter. Hans kloge øjne hviler på mig med et spillende liv, og han bringer mig sin hilsen i et klangfuldt Qujangnamik: En tak til gæsterne, der kommer. Det var åndemaneren Aua.

Da han ser, at mine hunde er trætte efter den lange dagsrejse, beder han mig komme over på sin slæde og på en stilfærdig, men myndig måde befaler han en af de unge mænd at køre mine hunde ind til bopladsen. Auas hunde hyler af madlyst og hjemve, og snart suser de indefter mod snehytterne. Slæden er 7 meter lang, og under hver mede er lagt et lag af frossen tørvedejg med en tynd skorpe af is over. Medens vore jernskinner glider tungt og pibende hen over sneen, farer Auas store og tunge slæde næsten uden gnidningsmodstand hen over isen. Vi tager land ved et lille elvleje, og efter en kort, men halsbrækkende kørsel kommer vi til en stor sø, hvor

snehytternes tarmskindruder lyser os i møde med deres varme, rødgule skær,

Bopladsens kvinder modtager os med hjertelig nysgerrighed, og Auas kone Orulo fører mig straks ind i huset. Det er første gang, jeg kommer til et stort kompleks af kunstfærdigt sammenbyggede snehytter. De fem kuppelformede hytter hæver sig i dristige kuber, forenede i en lang husgang med talrige forråds-kamre, der skyder op som selvstændige haller. Et system af gange snor sig fra rum til rum, så man kan gå på besøg uden at komme udenfor. Og her bor 16 mennesker, fordelt i de forskellige hytter. Orulo går fra briks til briks og fortæller mig om de forskellige beboere. De har boet her i længere tid, og som følge af megen varme har de indre snelag været optøet skorpevis. Lange blinkende istapper hænger ned ved indgangs-portalerne og stråler i spæk-lampens dæmpede lys. Det virker mere som en drypstenshule end som en snehytte, og indtrykket ville have været køligt, hvis ikke de mange brikse havde været udstyret med tykke, bløde renskind, der spredte lunhed omkring sig.

Gennem snørklede labyrinter, der alle var oplyst med små, sparsomt brændende spæk-lamper, gik man fra rum til rum og trykkede hånd. Det var en stor smilende familie. Der var Auas ældste søn Nataq (»Bunden«) og hans unge kone Kingutiv-karsuk (»hende med de små tænder«) og den yngste søn Ujarak (»Stenen«), der levede sammen med sin 15-årige kæreste Eqatdlijoq (»Laksen«). Så var der Auas gamle søster Natseq (»Sælhunden«) med søn, svigerdatter og børn; og endelig ude i husgangens yderste tarm den muntre Kuvdlo (»Tommelfingeren«) sammen med sin kone og sit nyfødte barn.

Det var første gang, jeg kom til en større eskimofamilie, og de patriarkalske forhold betog mig stærkt. Aua var den uindskrænkede husherre, der disponerede over alt og alle; men der var humør og hjertelighed i den måde, hvorpå han og hans kone tiltalte hinanden og kommanderede deres husfæller.

Efter den kolde dagsrejse gjorde det godt at bælte sig med varm te, og da vi straks efter fik udstykket en stor, friskkogt hare, varede det ikke længe, før vi følte velværets døsigthed over os og kravlede op på briksens bløde renskind.

Vi var kommen for at jage hvalrosser, sagde vi, og denne meddelelse blev straks modtaget med glæde af Auas husstand. De havde selv tænkt på det samme, og nu syntes de, at hele bopladsen skulle bryde op og flytte ned til nogle snedriver ved det lave Kap Elisabeth. Sommeren var gået med landjagt, og der var mange gode køddepoter rundt omkring i nabolaget, men man havde allerede taget den sidste spækpose i brug.

Vi besluttede derfor alle at tage på isfangst; først måtte der dog gå en hel dag med at køre renkød hjem fra de nærmeste depoter. Man kunne jo aldrig vide, hvor mange døgn der kunne gå, inden man fik ny fangst.

Da selve flytningen endelig skulle finde sted, var alle tidligt på færde. Ud gennem husgangene væltede dynger af kogekar og fade, store bundter af renskind, skind, der var i brug, og skind, der ikke var tilberedt, og mægtige byldter af mandsklæder, kvindeklæder og børnetøj. Inde i snehytternes halvmørke havde det ikke synet noget; der gled hver ting ind i dagligdagen og stod på sin bestemte plads. Men ude i fri luft var der den samme ubarmhjertige stemning over roderiet som over en hjemlig flyttedag.

Da slæderne med de mandshøje læs omsider var forspændt, blev jeg vidne til, hvorledes man heroppe lader en nyfødt tiltræde sin første slæderejse.

I baggrunden af »Tommelfingeren«s hus blev der åbnet et hul, og ud gennem dette kravlede hans kone med en lille, spæd datter i favnen. Så stillede hun sig op foran snehytten og ventede, og Aua, der som åndemaner var en slags sjælesørger for dem, gik nu varsomt hen til barnet, blottede dets hoved og fremsagde med munden tæt til dets ansigt en hedensk morgenbøn, der lød således:

Jeg rejser mig for at møde dagen,

wa - wa.

Jeg rejser mig fra hvilen med bevægelser, der er som den hastige ravns vingeslag.

Mit ansigt vender sig bort fra nattens mørke og ser mod morgengryet, der hvidner.

Det var barnets første rejse, og denne hymne til dagen var en trylleformular, som skulle give det held i livet.

Der var ikke mere end en times kørsel ned til den nye boplads; men dagen gik med husbygning og indflytning. Ingen glæde er større end at bygge snehytter; det skulle da være at flytte ind, når spæklamperne er tændt, og lysets reflekser tindrer i den hvide loftskuppel. Aldrig tror jeg, jeg vil blive træt af hyggen i disse primitive huse, deres lunhed og deres festlighed!

Endnu en dag måtte gå med eftersyn af isfangstredskaberne; men så kunne vi også tage til havs.

En god mils vej fra land ligger grænsen for den faste vinteris, og lige udenfor driver pakisen frem og tilbage med vind og strøm. Lidt fralandsvind åbner hurtigt nogle våger langs med iskanten, og disse åbne våger holder hvalrosser af at følge, idet de dykker til bunds for at finde føde.

Aua og jeg havde ligesom de andre jægere søgt os et læ bag en stor skrueisblok og havde en udmærket udsigt over terrainet. Stadig skete der noget derude, som fik os til at tænke på gamle jagtminder. Ud for den faste vinteris lå svær pakis og skurede mod enhver hindring, så det lød som en stønnen og sukken fra havet. Så snart en våge åbnede sig, slog frostrøgen op som en blå tåge, så vi lige kunne skimte de sorte hvalrosrygge, der skød op af havet. I lange vejrdrag åndede de luft ind - vi hørte åndedraget som en pusten - og så dykkede de atter ned til deres undersøiske madsteder.

Vi havde begge oplevet det mange gange før, og vi mindedes mange jagteventyr.

»Dyr og mennesker står hinanden nær,« siger Aua; »det var derfor, vore forfædre troede, at man snart kunne være dyr, snart menneske.

Men bjørnene står os nærmest. De kan synes at have menneskeforstand og kryber hen til sovende sæler på samme måde som en fanger. De holder vagt ved iskanten ganske som vi selv. Pludselig kaster de sig ud i vandet, og når de kommer op igen, har de en sæl i gabet. Jager de derimod fra åndehul, ligger de i timevis og venter, men i samme øjeblik, sælen kommer op, falder deres vældige lab ned over dens hovedskal, så bider de til og trækker hele dyret op gennem det snævre åndehul med en sådan kraft, at alle sælens knogler mases gennem hud og spæk.«

Ja, Aua havde selv engang set en bjørn liste sig hen til en flok sovende hvalrosser. Den havde en massiv isblok mellem forlabberne og dækkede sig stadig bag isstykker, så at dens gule krop aldrig blev synlig for hvalrosserne. Rørte de sig, lå den ubevægelig hen, ganske i eet med skrueisen; men næppe faldt de til ro, før den igen begyndte at krybe frem, oprejst på bagbenene. Så valgte den endelig med omhu en ganske ung hvalros ud og slyngede isblokken ned på den med en sådan kraft, at den lå bedøvet tilbage, medens alle de andre plumpede i vandet.

Men bjørne har også særlige vaner, når de spiser. De kan ikke lide alt for varmt sælkød og dækker det derfor omhyggeligt til med løs sne. Først når det er afkølet, smager det.

Aua, der trods sine fortællinger har været meget årvågen, farer pludselig sammen og peger hen i retning af det sted, hvor »Ederfuglen« står med sin harpun. Lige foran ham er der en ganske lille åbning i isen, en vandpyt, der ikke kan kaldes for en våge, og op i den skyder en hvalros' brede ryg. Hovedet kommer sidst. Men før den har fået tid til at puste, har »Ederfuglen« kastet sin harpun langt ind i dens dybe sidespæk. Vi hører et saltvandshark - vandet fyger hen over vågen - men »Ederfuglen« har allerede for længst stødt sin ismejsel ned gennem linens ende-jøkke og tøjret hvalrossen til isen.

Vi kom straks til hjælp, fik hvalrossen halet op, dræbt og flænset, endnu inden det var mørkt, og da vi endelig hen på aftenen kørte ind til den store, nybyggede snehytte, følte jeg en vis stolthed over, at det var en af mine egne, der havde nedlagt den første hvalros blandt de fremmede jægere.

Der blev stor glæde ved bopladsen. En fuldvoksen hvalros betyder kød og spæk for lange tider, og vi havde kun været på jagt een dag. Der var kommen velstand til huse; vi behøvede ikke længere at spare på spækket i lamperne, og der var mad til os selv og hundene.

Den nye snehytte, vi havde bygget, var knap så stor som den gamle, vi netop havde forladt, men det var lettere at gøre den lun og hyggelig; inde i selve hovedbygningen, hvor Aua og hans kone residerede, kunne der dog med lethed sove 20 personer. Denne del af snehuset mandede ud i en høj portal, en slags hal, hvor man børstede sneen af sig, før man kom ind i det opvarmede rum. På den anden side var bygget et stort, lyst anneks, hvor to familier var rykket ind. Når vi havde spæk nok, brændte der en 7-8 lamper, og der var da så lunt inde mellem de hvide, lysende sneblokke, at man kunne gå halvnøgen omkring og føle absolut velvære. Så fuldent forstår disse mennesker at indrette sig i en snedrive.

Vi havde fejret hvalrosfangsten med et festmåltid, der bestod af hjerte, tunge og spækflommede bryststykker, og dertil havde vi drukket en kødsuppe, der rislede varmt gennem kroppen på os; derefter var Aua og jeg kravlet langt op på briksen, halvnøgne, kun indhyllet i et par bløde renkalveskind, og her lå vi og røg vore piber. De øvrige husfæller lå rundt omkring os, thi Aua havde givet mig lov til at spørge om alt det, jeg gerne ville vide besked om, og han havde forpligtet sig til at svare derpå. Mere gæstfri kan en vært ikke være. Spørgsmål efter spørgsmål retter jeg nu til ham, idet jeg allerede er bleven klar over, at grundlinierne i deres religion er ganske de samme som dem, vi kender fra Grønland. Der er nu den store havånd, sødyrenes moder på havets bund, som de frygter mest af alle og som er skyld i de fleste af livets konflikter. Jeg spørger Aua, hvad han ved om hende, og straks sætter han sig til rette. Med livlige håndbevægelser og med en stemme, der ved sin rytme holder os alle i ånde, begynder han sin fortælling:

»Der var engang en pige, som ikke ville giftes. Hun levede hjemme hos sin fader og vragede alle mænd, der kom til hende. Men en dag, faderen var ude på fangst, kom der en stormfugl i menneskeskikkelse til bopladsen og bortførte hende. Pigens fader sørgede over tabet af sin datter, og han rejste ud og fandt hende en dag, mens stormfuglen var ude på fangst, og sejlede hjem med hende i sin konebåd. Men stormfuglen opdagede de flygtende og indhentede dem, og da faderen ikke ville udlevere sin datter, rejste den en storm, så konebåden var ved at kænre. Så blev faderen bange og kastede sin datter over bord til stormfuglen. Men idet hun klamrede sig fast til rælingen og truede med at kænre båden, huggede faderen de yderste fingerled over. Da de faldt i havet, dukkede sæler op rundt omkring båden, og da hun stadig klamrede sig fast med stumperne af sine hænder, huggede han flere led over indefter på hånden, og denne gang dukkede remmesæler og hvalrosser op. Til sidst kunne hun ikke holde sig fast længere, og så sank hun ned til havets bund, hvor hun blev til den store ånd, der hersker over alle sødyr.

Men faderen, der fortrød, at han havde ofret sin datter, lagde sig, da han kom hjem, ned i tidevandsbæltet og lod højvandet tage sig; og på den måde kom han ned til hende.«

»Hvor kommer menneskene hen, når de dør?« spørger jeg.

»Nogle kommer op til himlen og bliver uvlormiut, dagens folk. Deres land ligger i den retning, hvor dagen gryr. Andre kommer ned under havet, hvor der findes et smalt land med hav til begge sider. De kaldes qimiuarmiut, den smalle tanges folk.

I dagens land genopstår kun de mennesker, der kommer ulykkeligt af dage ved drukning eller mord. Det er et stort land med mange rener. Der er godt at være og mange glæder; der spilles næsten altid bold, fodbold, af leende og syngende klynger, og det, der spilles med, er kraniet af en hvalros. Når de døde spiller bold i himlen, ses de som lysende nordlys over jorden.

De store åndemanere besøger ofte dagens folk. Når de skal foretage en sådan ændrejse, sætter de sig bagest på briksen og et forhæng af renskind skjuler dem for

de mennesker, der samles i huset. Deres hænder skal være bagbundne, og hovedet skal surres fast til knæleddene. Så snart alle forberedelserne er truffet, tages en glød fra tranlampen på spidsen af en kniv og føres hen over hans hoved, idet man tegner ringe i luften; og alle, der skal overvære luftfarten, skal sige højt i kor: »Lad ham, som nu skal rejse på besøg, blive hentet!« Så slukkes lamperne, og alle i huset lukker deres øjne. Således sidder man længe i dyb tavshed, men efter en stund begynder man at kunne høre fremmede lyde, man hører hvislen, der kommer højt oppe fra luften, snurrende, fløjtende lyde, og så griber åndemaneren pludselig ind, idet han råber af alle kræfter:

»Halala - halalalé - halala - halalalé!«

Og straks skal alle i huset råbe: »Alé - alé - alé!«

Så går der et sus gennem snehytten, og alle ved, at der nu har dannet sig en åbning for åndemanerens sjæl, en åbning, der er rund og snæver som en sæls åndehul, og op gennem den flyver åndemanerens sjæl til himlen, hjulpet af alle de stjerner, der engang har været mennesker. De farer op og ned ad sjælens vej for at holde den åben for åndemaneren; nogle farer ned, andre flyver op, og hele luften genlyder af fløjt: Pfft - pfft - pfft!

Det er stjernerne, der fløjter ad åndemanerens sjæl, og nu skal folkene i huset prøve på at gætte deres menneskenavne, det navn, de havde, da de levede nede på jorden; lykkes det, hører man to korte fløjt: pfft - pfft, og bagefter en spinkel skinger lyd, der taber sig ud i rummet. Det er stjernernes svar og deres tak for, at man endnu husker dem nede på jorden.

Der bliver altid stor glæde, når en åndemaner kommer på besøg i dagens land. Straks farer alle de døde sjæle ud af deres huse. Men husene har ingen husgang, ingen indgang eller udgang, og derfor kommer sjælene ud overalt, hvor det falder dem ind, gennem væggen, gennem taget. De skyder lige gennem huset, og skønt man ser dem, er de dog ingenting, der er intet stof i dem og derfor heller ingen huller i huset på det sted, hvor de kommer ud. Og de løber hen imod den kommende, glade for at hylde ham, glade for at byde ham velkommen, for de tror, han er en død mands sjæl ligesom de selv. Først når han siger: »Jeg er endnu af kød og blod,« vender de skuffede tilbage. Når åndemaneren har moret sig en stund mellem alle de glade afdøde, vender han atter hjem til sine bopladsfæller, træt og forpustet, for at fortælle om alt det, han har oplevet.

Til den smalle tanges land kommer alle de mennesker, der dør en naturlig død af sygdom i hus eller telt. Det er et stort land, der ligger ud til det åbne hav, hvor der drives storfangst på alle slags sødyr. Også her kan åndemaneren aflægge besøg, men det er kun fornøjelsesrejser. Rejser med særlige formål går derimod ned til den store havånd, når hun altfor karrigt vogter over sine sæler, så menneskene lider nød. Forberedelserne til en sådan nedfart er omtrent de samme som ved farten op til dagens land. Alle lamperne i huset slukkes, og man hører kun stønnen og sukken fra mennesker, der forlængst er døde; denne sukken lyder, som om ånderne er nede i vand, i hav som sødyr, og man hører skulpen og pusten af dyr, der trækker vejret. Alle i huset synger nu en åndevise, som man bliver ved med at gentage:

Vi strækker hænderne ud for at hjælpe dig op, vi er uden føde, uden fangst! Vi strækker hænderne ud ...

For de store åndemanere åbner der sig nu en vej ned igennem jorden, næsten som et rør ned til havets bund. Således kommer de ned til havåndens hus, der er som et almindeligt menneskehus; men det mangler tag og er helt åbent foroven; det er for at hun fra sin plads ved lampen let kan holde øje med menneskenes bopladser. Alverdens fangst dyr: sæler, remmesæler, hvalrosser og hvaler er samlede til højre for hendes lampe i en våge, hvor de ligger og drager ånde. Tværs over den smalle husindgang ligger en stor, bidsk hund, der må jages bort, før åndemaneren kan komme ind; og når han så kommer ind, kan den store havånd - som tegn på sin vrede - sidde med ryggen til sin lampe og med ryggen til alle de fangst dyr, som hun

ellers sender ud til menneskene; hendes hår er uredt og pjusket, og hun ser frygtindgydende ud. Men åndemaneren skal straks gribe hende i den ene skulder og vende hendes ansigt mod lampen og mod fangstdyrene; derefter skal han stryge hende hen over håret og glatte det venligt, idet han siger: »De deroppe kan ikke længer fange sæler.«

Hertil svarer havånden: »Det er eders egne overtrædelser, der spærrer vejen.«

Så må åndemaneren anvende al sin kunst for at stille hendes vrede, og når hun omsider er blevet god igen, tager hun fangstdyrene et for et og lader dem faide ned på gulvet. Og nu er det, som om en strømhvirvel rejser sig ude i husgangen, og dyrene forsvinder ud i havet; dette betyder storfangst og overflod for menneskene.

Og så er det på tide for åndemaneren at vende tilbage til de bopladsfæller, der venter ham. De kan høre ham komme på lang afstand; det er suset fra hans fart op gennem den vej, ånderne har åbnet for ham, og med et vældigt »Plu - a - he - he!« dukker han op ved sin plads bag forhænget: »Plu - plu,« som et sødyr, der med vældige lungers pres skyder op fra dybet.

Så er der stille et øjeblik. Ingen må bryde denne stilhed, før åndemaneren siger: »jeg har fået noget at sige!«

Da svarer alle i huset: »Lad os høre, lad os høre!«

Og åndemaneren fortsætter i det højtidelige åndesprog: »Ord vil opstige.«

Og dermed er tegnet givet til, at alle i huset skal bekende de brud på tabu, som de har begået, og som har forårsaget havåndens vrede.

»Det er min skyld måske! Det er min skyld!« råber man i munden på hinanden, kvinder og mænd, angst for sult og misfangst. Alle navnene på dem, der er i huset, bliver nævnt, enhver må bekende sine overtrædelser, og således får man meget at vide, som ingen har haft nogen anelse om; man får hinandens hemmeligheder at høre. Men til trods for alt det, man får at vide, kan det hælde, at åndemaneren ikke er tilfreds. Han klager sig som en uheldig, der ikke får den fulde sandhed at vide, og atter og atter bryder han ud i veklager.

Da kan det pludselig ske, at en kommer frem med en hemmelig synd, som skulle have været skjult, og da bryder det ud af åndemaneren som en stor lettelse: »Det var det, det var det!« Ofte er det ganske unge piger, som er skyld i den ulykke, der har ramt bopladsen. Men er kvinderne unge, og kommer de bodfærdigt frem, så er det altid tegn på, at det er gode kvinder; og så snart de har bekendt, har de også havåndens tilgivelse. En stor glæde over, at en ulykke er afværget, fylder alle, og man er sikker på, at det vil vrimle med fangstdyr dagen efter.«

»Kan alle åndemanere fare ned til havånden og skaffe menneskene velstand?«

»Nej, kun ganske få og kun de allerstørste. Den mest berømte af alle, jeg har kendt, hed Uvavnuk, og det var en kvinde. En aften, hun var ude for at lade sit vand, en mørk vinteraften, viste der sig pludselig en lysende ildkugle på himlen; den kom farende ned mod jorden lige i retning af det sted, hvor hun sad. Hun ville flygte, men inden hun kunne flytte sig, blev hun ramt af ildkuglen, og straks mærkede hun, at alt inde i hende blev lysende; hun mistede bevidstheden og var i samme øjeblik en stor åndemaner. Ildkuglens ånd havde taget bolig i hende, og man fortalte, at denne ånd var skabt i to dele, den ene side var som en bjørn, den anden som et menneske; hovedet var et menneskes, men med rovtænder som en bjørns.

Uvavnuk kom halvt bevidstløs løbende ind i huset og sang en sang, der siden blev hendes trylleformular, når hun skulle hjælpe menneskene. Og når hun sang, blev hun sanseløs af glæde, og alle i huset blev ude af sig selv af glæde, thi deres sind rensedes for alt det, der tyngede. Man løftede armene og kastede alt det bort, som var svig og ondskab - man blæste det bort som støvfnug af håndfladen i denne sang:

Det store hav har bragt mig i bevægelse,

har sat mig i drift,

bevæger mig som alger i en elv.

Himmelhvælvet og det vældige vejr bevæger mig, bevæger mit indre, har revet

mig med, så jeg skælver af glæde.«

Så spændt havde alle lyttet til disse beretninger, at ingen havde lagt mærke til, at kvinderne havde forsømt deres pligt, så lamperne omtrent var gået ud.

Rundt omkring på de store snebrikse lå mænd og kvinder, grebne af aftenens stemning, uden at turde røre sig. En troende åndemener havde løftet fligen ind til et ukendt land, som kun han vidste besked om.

Den 14. februar ankom Baffin Lands holdet: Peter Freuchen og Therkel Mathiassen til vor fangstplads, og et par dage efter drog vi hver til sit, de på deres lange færd mod nord, jeg tilbage til »Blæsebælgen«. Endnu en måned tilbragte jeg med hvalrosfangst ude ved Frozen Strait, og så var alt klart til opbrud i slutningen af marts. Mine ledsagere til Barren Grounds blev Helge Bangsted og grønlanderens Qåvigarssuaq. Med ophold ved forskellige bopladser nåedes Chesterfield den 23. april. Her traf vi Jakob Olsen, der efter planen skulle forlade Birket-Smith for at være Therkel Mathiassen behjælpelig med forårets arkæologiske udgravninger. Vi havde gode hunde, og allerede i begyndelsen af maj nåede vi Birket-Smiths kvarter ved Baker Lake, hvorfra det første fremstød mod indlandseskimoerne skulle foregå.

Ødemarkerne.

Det var, som om vi var ude for at jage vildt. Landet var fladt og vildsomt; sneen lå endnu over kløfter og skel, og selv floderne gik ud i eet med sletterne. Alt var hvidt undtagen de bakkefald, der vendte mod syd; her havde solen begyndt at smelte den brune jord frem. Time efter time gik, uden at man syntes at komme nogen vegne; vi havde stadig en fornemmelse af, at vi var ved at køre vild, og at vi arbejdede os frem i gal retning. Men gal retning kunne der dog aldrig blive tale om; thi fra den første dag, vi forlod kysten, havde det stået os klart, at selv nabopladser ingen oplysninger kunne give om hinanden, da vildtet altid er på vandring, og jagten bestemmer, hvor bopladserne skal ligge.

Vi er nu midt inde i Barren Grounds eller ødemarkerne, der fra gammel tid er navnet på de vældige, skovløse strækninger, som ligger mellem Hudson Bay og Nordvestpassagen. Skønt disse ødemarker er en del af det store amerikanske fastland, hører de dog til de mest utilgængelige dele af kloden, og det er grunden til, at vi her venter at træffe de mest primitive af alle eskimoer. Til trods for pelsjægeres og handelsmænds lyst til at bryde ind i det ukendte, har naturforholdene her lagt sådanne hindringer i vejen, at hele dette område kun er kendt i sine allergroveste træk. Mod nord spærrer de altid isfyldte forgreninger af Polarhavet vejen; mod syd, til dels også mod vest, ligger de tætte, uvejsomme skove, der gør alle rejser langsomme og besværlige, da man kun kan følge de lidet kendte flodløb. Kun fra Hudson Bay har Barren Grounds' østkyst været tilgængelig for en mere moderne transport, og selv her er farvandene så isfyldte, at de kun er farbare to-tre måneder af året. Men disse naturforhold, der spærrer alle andre ude, skal nu give os vor chance.

Den 18. maj har vi rejst telt på toppen af et højdedrag og ser ud over det store landskab, der, så længe det er helt dækket med sne, minder om Grønlands indlandsis; kun er her moræne i stedet for is. De enkelte klipper, der rejser sig mellem de utallige søer og småfloder, minder om de grønlandske nunataqer, og landet selv veksler med højdedrag ligesom i Grønland, indtil man når så langt ind i det indre, at alt bliver til en stor, jævn slette.

Vi står uden for teltet og føler os som i en ørken. Her er intet tegn på liv, alt vildt synes at være uddød på denne årstid; her kommer hvide mænd aldrig ind, med mindre en eller anden forbrydelse kalder på det allesteds nærværende Mounted Police.

Aftenlyset giver os det første indtryk af skønhed. Farver og skygger står skarpt mod hinanden; men da solen går ned, og alt igen opløser sig i hvide snebølger, kommer det gamle billede af indlandsisen frem igen.

Det land, vi ser ud over, er geologisk set kun en ruin af et fordums bjergland, som gennem millioner af år er slidt af til grunden. Det har været udsat for al den nedbrydende kraft, der ligger i afveksling mellem kulde og varme, sivende vand og alt, hvad der ellers kan få fjælde til at smuldre og forvitre. I istiden lå her engang en mægtig indlandsis, Keewatin-bræen. Isen har afrundet højderne, bortpløjet de blødere partier og strøet store og små vandreblokke ud overalt; og nu ligger det som et urfjældsområde, hvor fjældet er blevet begravet under et tykt lag moræne, ler, sand og grus, og op over dette rager kun enkelte kullede klippetoppe.

Den 19. maj passerer vi den første boplads af Harvaqtormiut, »Strømhvirvlernes Folk«, ved Kazan River.

Vi har haft et ypperligt føre. Al sne lå fast som et stuegulv under nattefrosten; men da vi var fire mand på slæden, der i forvejen var tungt lastet, havde jeg foretrukket at løbe foran på ski. Vi var kommet op på en bakkekam, da vi til vor overraskelse fik øje på en boplads ved en lille sø, hvor folk i stor forvirring løb ud og ind mellem snehusene. Der syntes at være ophidselse i anledning af vor tilsynekomst. Da vi endelig nåede frem, var de alle forsvundne; kvinder og børn var jaget ind i husene, og uden for var kun to mænd, der begge sad ubevægelige på hver sin sneblok med front mod os. Det var tydeligt at se, at man ikke antog os for venner, så fremmedartede vi så ud med vore grønlandske slæder og hunde, kunne vi enten være Kitdlinermiut-eskimoer fra den arktiske kyst eller indianere fra indlandet. Begge folk ansås for fjender, og vi fik senere at vide, at navnlig frygten for indianere var meget stor. De århundredgamle fejder, der var bleven ført med lige stor grusomhed fra begge sider, var endnu i frisk minde.

Ved Baker Lake havde jeg truffet en mand nede fra den arktiske kyst, som havde fortalt mig, at man plejede at råbe en ganske bestemt hilsen til indlandsboerne, når man tilfældigt traf dem. Deres hilsen lød således: Ilorrainik tikitunga! og betyder: Jeg kommer fra den rigtige side!

Disse ord råbte jeg nu af al kraft ud over bopladsen, og næppe havde jeg udtalt dem, før de to mænd under høje råb sprang op fra deres sneblokke og løb hen imod os, samtidig med at bopladsens øvrige medlemmer kom væltende ud af snehusene.

Vi fik at vide, at deres boplads hed Tugdliuvartaiik: Islommenes Sø. Det havde været en ualmindelig hård vinter, og både mennesker og hunde var sultet ihjel mange steder. Deres vinterlejr havde været på østsiden af Kazan River, og nu var de trukket vestover for at møde rensdyrtrækket fra syd. To slæder var sendt til en nærliggende boplads for at se efter de første renflokkede, og så snart man havde fået nærmere underretning, ville man bryde op og flytte lejren.

Vi gjorde nogle timers ophold, lavede te, bagte pandekager og trakterede hele bopladsen. Midt under dette improviserede gilde kom pludselig de to slæder til syne, der var sendt til nabopladsen for at høre nyt. Allerede på lang afstand hørte vi deres råb: »Renerne kommer, renerne kommer!« og straks kogte hele bopladsen over af begejstring og henrykkelse. Vinteren var forbi, nu kom renerne med sommer og overflod!

Fra Baker Lake havde vi lagt ruten ind over land i en bue sydøst om Kazan River, da man havde frarådet os at følge flodens nedre løb. Men for at komme i forbindelse med den næste boplads, fortalte man os, måtte vi ned til floden. En af de unge mænd, der lige var kommen hjem, tilbød at følge med som vejviser, og med hans hjælp ankom vi til bopladsen Nahigtartorvik dagen efter.

Det var de første rigtige indlandseskimoer, vi nåede frem til, og selv om mit hovedarbejde skulle gøres blandt de fjernest boende Padlermiut, var det dog af værdi for mig at få en række oplysninger også herfra. Ved bopladsen var der et gammelt ægtepar, Aqiggaq (»Rypekyliing«) og hans kone Arnarqik (»den genfødte kvinde«), der viste sig at kunne en mængde sagn, og da jeg gerne ville blive sammen med dem de flest mulige dage, blev det bestemt, at Birket-Smith og Helge Bangsted sammen med »Ederfuglen« skulle køre en dagsrejse frem med en del af godset. Bagefter skulle

jeg hentes sammen med resten af bagagen.

Det var nu faldet ind med mildt vejr. Sneen frøs ikke altid hård om nætterne, og smeltevandet begyndte at samle sig over isen på floderne. Vi havde ikke megen tid at spille, hvis vi ikke ville afskæres fra at nå vort mål.

Den 25. maj starter Birket-Smith og Bangsted i regn og tåge. Omslaget i vejret bringer pludselig sommerstemning med sig. Mange måger kredser om bopladsen, endnu flere ryper kagler oppe i fjældene; også traner ser vi, og ravn sidder på rad ved køddepoterne. Småfuglene fylder luften med kvidder. Ødemarkerne begynder at blive levende.

Imedens nedskriver jeg sagn. Den eneste vanskelighed volder pudsigt nok den omstændighed, at jeg fra Grønland kender de fleste sagn, som de vil fortælle mig, og så snart jeg lader denne viden skinne igennem, brister de i latter over det komiske i, at en hvid mand kender deres historier; og så nægter de at fortælle videre. Jeg holder mig særlig til de to gamle, Rypekylling og den genfødte, som i deres ungdom har været med til at foretage handelsrejser helt ned til Fort Churchill. Lang tid i forvejen måtte man forberede sig på en sådan handelsrejse, der begyndte om efteråret og ikke afsluttedes før om foråret på den sidste sne umiddelbart før flodernes opbrud. Tit mødte de indianere, og disse var altid farlige og fjendtlige. I deres tid var ikke færre end fire eskimoer røvede af indianere, og blandt dem var gamle Arnarqiks søster. Deres navn for indianerne var det samme foragtelige som det, der anvendes overalt i Grønland: Itqigdlit, »Luseæg-fødingerne«, og det var ejendommeligt for mig her for første gang at møde folk, der virkelig havde været i forbindelse med de indianere, som de grønlandske sagn fortæller så meget om. Her var det ikke blot sagn, men virkelighed; thi for ikke mange år tilbage fulgte indianerne med renflokkene og spredte sig ved sommertid ud over landet, hvor de ved hver given lejlighed overfaldt fredelige eskimolejre.

Efter to dages fravær kom »Ederfuglen« tilbage og fortalte på sin spøgefulde måde, at kammeraterne nu havde fået deres eget hus. Vi havde nemlig kun eet telt, og det havde jeg beholdt, da det var umuligt at arbejde i eskimoernes hytter, der i forårsvejret var ved at smelte ned over hovederne på dem. Af sten og mos havde han derfor bygget et ly, der kun var beregnet som en skærm for vinden, men det havde tag over sig, og man kunne lige akkurat ligge to ved siden af hinanden derinde. De havde proviant nok, og når blot de passede at flytte indgangshullet, eftersom vinden skiftede, var der ikke nogen grund til at nære bekymring for dem. Vi måtte dog se at nå op til dem allerede dagen efter med resten af godset.

Imidlertid brød et frygteligt uvejr løs med torden og lyn; regnen strømmede ned, og stormen rejste sig i løbet af et par timer med en sådan voldsomhed, at man foretrak at vælte sit telt, fremfor at kæmpe mod den blafrende teltdug. Vi havde det ikke rart under det væltede telt, hvor den våde dug uafbrudt slaskede i ansigtet; men man forstår, at det ubehagelige i vor stilling optog os mindre end tanken om, hvorledes det ville gå de to kammerater, der boede i et lille stenly, hvis tag kun bestod af et enkelt renskind.

Lejren var i fuldkommen opløsning: Morads, smeltet mudder, der blev pisket op af regnen, ælte af blød, bundløs sne og utallige småelve, der skød op af jorden og skaffede sig afløb i alle mulige retninger. Vort sælskindsfodtøj slaskede og svappede om fødderne, hver gang vi måtte ud for at ordne teltet og lægge flere sten hen over dugen for at forhindre det i at gå til vejrs, og dog havde vi det forholdsvis tåleligt, sammenlignet med vore eskimoiske bopladsfæller, som endnu boede i snehytter. Murene bestod ikke længere af sne, det var en gullig masse, som regnen uafbrudt piskede nye huller i, og som de forgæves søgte at stoppe med fodtøj, bukser og pelse.

Midt under dette herrens vejr lød ankomstråb, og to slæder kom kørende i fuld fart ind på bopladsen. De kom fra en nærliggende sultelejr og var brudt op før uvejret for at få del i de rensdyr, vi allerede havde fældet. Mændene forsøgte med stort besvær at få hundene tøjret til nogle sten, medens kvinderne gik i lag med at rejse et telt af

sammensyede renskind. De var kloge nok til kun at rejse det i dets halve højde, og i løbet af forbavsende kort tid havde de slået lejr og fået bjærget deres soveskind ind i teltet.

Dagen gik; det blev halvmørkt, og jeg var efterhånden så træt af at ligge sammenrullet i det våde telt, at jeg syntes, jeg lige så godt kunne gå ud og se, om mine bopladsfæller trængte til hjælp. Jeg gik først hen til de nyankomne, som jeg vidste ikke havde en tør trævl på kroppen, da de kom. Jeg var nysgerrig efter at se, hvorledes de tog uvejret, og gik derfor bag om teltet for at kikke ind gennem de mange huller; da jeg kom helt derhen, hørte jeg til min store forbavselse sang indefra.

Husherren Silitoq («den tykke»), som havde to koner, sad inde bagest i teltet med en kone på hver side og børnene rundt omkring sig. På gulvet lå to renbove, rå, men indbydende; det var gaver fra bopladsen til de sultende; men nu, da sulten ikke længere plagede, var trangen til sang øjeblikkelig kommet op i dem. Den yngste af konerne sang for, hun så vild og dejlig ud, med det lange hår drivende af regnvand. Jeg gemte mig i ly af en stor sten og fik lige fat på en stump af visen:

Aja - aja - aja!

Jeg slog altid gerne følge med bueskytter,
og jeg stred mig indover de store sletter med pilekogger og min bue over skulderen.

Aja - aja - aja!

Jeg slog altid gerne følge med hurtigløberen, med dem, der løb fra andre,
og jeg jagede ind over de store sletter med mit pilekogger og min bue over skulderen.

Hver afdeling af sangen blev sunget med stort humør, og det var let at se, at disse mennesker trængte ikke til hjælp.

Vejret holdt sig uforandret i to dage. Tredje dagen slog det om i kulde og snestorm fra nøjagtig det modsatte hjørne, og nu begyndte vi for alvor at tænke på, hvorledes kammeraterne oppe i fjældene ville klare denne situation. Så voldsomt blæste det, at vi først den 28. sent om aftenen blev i stand til at starte og køre op til dem. Snefoget var endnu kraftigt, man kunne ikke se langt frem for sig, og hele flokke af rener løb nu og da lige ind i vore hundespand. Vi havde det største besvær med at holde vor kurs, og når de skræmte rener begyndte at løbe rundt omkring os, blev hundene så vilde, at vi kun med nød og næppe undgik at splintre slæden mod de mange sten, der stak op af sneen. Vi havde læs nok, så vi ville ingen dyr skyde, før vi var ved kammeraternes lejr. Renerne var midt i deres vandring, og vi ville i lang tid ikke have vanskelighed ved at skaffe os det kød, vi behøvede.

Det var svært at finde frem til kammeraternes ly. Endelig - efter 12 timers kørsel - får hundene fært, og vi kører lige op i lejren under vilde hundehyl; men til trods for al den larm, der stod omkring os, rørte intet levende sig, og vi så ikke andet end sne, så langt vi kunne se ind i det lille ly.

»De er frosset ihjel!« råbte »Ederfuglen« forfærdet.

Vi langer en arm ind i stenlejet efter noget, der ligner et pelsærme, og rusker kraftigt i det. Der kommer virkelig liv i pelsen, og et øjeblik efter stikker et hoved ud gennem indgangen. Det er Birket-Smith, spillevende, omend ikke videre præsentabel. Vi trækker ham ud med forenede kræfter, han protesterer, vi slipper, og da han endelig bliver stablet på benene, er der intet i vejen med ham udover det, at han er udmattet efter to dages ophold i en snedrive. Lidt efter kommer også Helge Bangsted frem; hans tøj, der har været drivende vådt, er gennemfrosset, og han går på skafterne af sine støvler for overhovedet at kunne have dem på benene. Han ligner mere en vadefugl end et menneske!

Vi gik straks i gang med at rejse telt; kammeraterne fik i en fart tørt tøj på, skoldhed te og kogt renkød med kraftig suppe, Det varede da heller ikke længe, før alle genvordigheder var glemt, og alt opløstes i latter over de mange pudsige situationer, der nu var det eneste, der huskedes.

De sidste dages uvejr havde givet os et kraftigt varsel om, at forårstiden ikke var til at lide på. Med en let slæde kunne vi nu ikke have længere end et par dagsrejser til den store sø Hikoligjuaq, hvor de nærmeste padlermiut skulle holde til, og vi bliver derfor enige om, at Birket-Smith og Bangsted foreløbig skulle efterlades ved teltet sammen med det meste af godset, mens »Ederfuglen« og jeg kørte ud med let slæde. Efter to døgn søgen når vi vort mål. Vi er blandt mennesker, en lillelejr på tre telte. Manden, der tog imod os, hed Igjugarjuk; han gjorde straks et godt indtryk på os, thi i modsætning til sine landsmænd i disse egne kom han os i møde med frygtløs hjertelighed. Der var noget bredt jovialt over hans smil, der straks indtog os. I øvrigt kendte jeg allerede en Del til Igjugarjuk fra hans nærmeste naboer ved Kazan River, og den måde, hvorpå han havde skaffet sig sin første kone, var - selv sammenlignet med eskimoiske former for frieri - mildest talt drastisk, Da han ikke måtte få hende, var han sammen med sin ældre broder mødt op ved husgangen til den elskedes snehytte og havde så derfra skudt både svigerfader, svigermoder, svogre og svigerinder, en syv-otte mennesker, indtil hun, som han ikke kunne leve foruden, endelig var ene tilbage, og han kunne få sin vilje.

Det forbavsede mig derfor meget, at en mand med et sådant temperament straks ved min ankomst kunne dokumentere sin værdighed som ordenshåndhæver ved at række mig en skrivelse med den canadiske regerings segl, en skrivelse, der var udstedt ved hans boplads under en morderjagt i april 1921, og som begyndte således: »Dette skal bevise, at bæreren, en vis Ed-joa-juk (Igjugarjuk) fra sønen She-ko-lig-jou-ak, denne dag er bleven ansat af mig underskrevet Albert E. Reames, en af Hans Majestæts fredsdommere i og for Nordvest-territoriet, som særlig udnævnt politikonstabel i og for omtalte territorium med det formål, at han skal opgive og føre for retten en vis Quaugvak, Padlermiut-eskimo, der er anklaget for to mord . . .«

Jeg læste skrivelserne med den påkrævede alvor og gav ham til gengæld en gammel avis, jeg havde brugt som indpakningspapir. Han tog værdigt imod den og studerede den med samme opmærksomhed som jeg hans dokument - og fra det øjeblik var vi venner med fuld tillid til hinanden.

Igjugarjuk var imidlertid langt fra nogen humbugsmager, og når jeg tænker på alle de mennesker, jeg har truffet på den lange strækning mellem Grønland og Sibirien, indtager han blandt dem alle en fremtrædende plads. Han var selvstændig, intelligent og i besiddelse af klog myndighed over sine bopladssfæller. Han bød os straks ind i et af sine telte, og som den store mand, han var, havde han naturligvis to koner. Den ældste, Kivkarjuk (»det afgangede ben«), der havde givet anledning til det foran omtalte blodbad, var nu detroniseret af en yngre skønhed ved navn Atqaralaq (»den lille, der stiger ned til en«), og selvfølgelig var det i hendes telt, vi blev vist ind.

Til min store glæde var den hungersnød, vi havde ventet at træffe, nu forlængst afløst af velstand. Foran teltene lå en dyng af uflæsede rener, så mange, at det var vanskeligt at tælle dem. Man forstår, hvad renernes forårsvandringer betyder for disse eskimoer; thi da jeg udtalte min glæde over alt det dejlige kød, der lå bundet sammen, fortalte han mig, at for kun en måned siden havde de alle været ved at omkomme af sult. Trods endeløse jagter havde der ikke været vildt at finde. Man havde ganske vist over 100 hvidræveskind ved bopladsen, men hverken hunde eller mennesker havde kræfter til at rejse den lange vej ned til Baker Lake for at købe proviant. Da havde den ene af Igjugarjuks koner, den gamle Kivkarjuk, og en lille plejesøn forladt bopladsen med en træslæde. Det var dengang endnu streng vinter, og hendes mål var en lille sø langt, langt borte, hvor der måske var ørreder. Uden proviant og uden soveskind havde de slæbt sig frem, hvilende sig det mindst mulige i kolde snehytter. Sønen havde været fuld af fisk, og Kivkarjuk havde således reddet hele bopladsen; deres ansigter bar endnu spor af alt det, de havde gennemgået.

Men nu var alt forandret. Igjugarjuk gav øjeblikkelig ordre til at tilberede et overdådigt festmåltid for os, og to store renkropper blev sat over ilden i vældige zinkbaljer.

Jeg havde ventet at komme til helt primitive mennesker, og derfor var alle de butiksvarer, jeg så ved ankomsten, en eneste stor skuffelse. Vi var midt oppe i den allerværste blik- eller konservesdåsekultur, et resultat af handelsrejser. Og da i det samme en kraftig grammofon fra Igjugarjuks telt intonerede en af Carusos smældende arier, stod det for mig, som om vi var kommen hundrede år for sent til de mennesker, vi skulle studere. Når jeg fraregner deres udseende, havde jeg en følelse af, at jeg snarere var kommen til en indianerlejr end til eskimoer. Teltene var spidse indianertelte af renskind med røghul foroven, og inde i hvert telt, lidt til venstre, brændte uvkak, teltilden. Alle kvinder bar over deres skinddragter brogede sjaler af samme slags som indianerpigerne, og til min forbavselse opdagede jeg også, at de bar ure om halsen; de havde parteret dem således, at nogle bar kapslen, medens værket var fordelt mellem familiens øvrige medlemmer.

Det eneste uforfalsket eskimoiske var sproget, og såvel bopladsen som vi selv oplevede til vor store glæde, at den grønlandske tunge blev forstået øjeblikkelig, selv om der selvfølgelig var forskel i udtale og dialekt. Igjugarjuk, som ikke var bange for at smigre en smule, erklærede, at jeg var den første hvide mand, han havde truffet, som også var eskimo.

Det tog tid at få festmåltidet tilberedt, og da vi i ventetiden fodrede vore hunde, skete det, at hele bopladsen faldt i forfærdelse over hundefoderet. Vi havde nemlig endnu noget hvalroskød, som vi havde bragt med os helt nede fra kysten; det var aldrig før set ved Hikoligjuaq-søen og var absolut tabu. Af den grund blev der stor rådvildhed; men Igjugarjuk, der på sine talrige handelsrejser havde udviklet en vis smidighed, nøjedes med at udstede et forbud mod, at pladsens unge mænd rørte kødet, mens det var os selv tilladt at skære det op og fodre hundene med det, forudsat at vi kun benyttede vore egne knive.

Denne lille episode fortalte mig, at vi alligevel måtte være kommen til nye mennesker, og da en ung mand, Pingoqa, kom hen og spurgte mig, om sælerne havde horn ligesom rensdyrene, glemte jeg helt min skuffelse fra før. Lad gå, at tango-melodier i øjeblikket skrattede fra grammofonen, og at et mægtigt bål flammede under ægte, importerede zinkbaljer - jeg stod dog over for mennesker, der var vidt forskellige fra de almindeligt kendte eskimoer, for hvem sødyrfangsten er en livsbetingelse. Selv om jeg nok var klar over, at der før havde været hvide mænd i disse egne, vidste jeg også, at disse mennesker aldrig var bleven indgående studeret.

Midt under disse betragtninger gjaldede et råb ud over bopladsen: »Kødet er kogt! Kødet er kogt!«

Og med hele den madiyst, der fylder mennesker, der netop har overstået en hungerperiode, løb alle mændene op til Igjugarjuks telt; kvinderne måtte først komme til, når mændenes måltid var endt. To rener lå i vældige stykker hen over gulvet fordelt på træbakker, og da værten klogt havde tænkt sig, at vore vaner ikke var ganske de samme som deres, havde han lagt vore rationer på et særligt fad, som han rakte os. Alle styrtede sig som glubske hunde over måltidet - det gjaldt om hurtigt at sikre sig de bedste stykker - og skønt jeg blandt eskimoer ofte har overværet barbariske festmåltider, har jeg aldrig været med til en saa fuldkommen mangel på form. Kun de ældre brugte knive - de yngre sled kødet fra benene paa samme måde som hunde. Foruden de to rener var der også kogt adskillige hoveder. Hvert af ekspeditionens medlemmer fik et, men vi måtte gerne spise det senere i vort eget telt, da man havde den gæstevenlige forståelse, at vi absolut ikke kunne få mere i os, end der allerede var budt os. Kun blev der knyttet den særlige betingelse til kødgaven, at hver enkelt af os måtte garantere for, at levningerne hverken blev gnavet af kvinder eller hunde. Navnlig ansås mulerne for en hellig spise, der ikke måtte krænkes.

Så kom desserten; den bestod af fede, rå renbremse-larver, som var pillet ud af skindene på de nyskudte dyr. De vrimlede i en stor kødbakke som kæmpemaddiker, og når man satte tænderne i dem, gav det et lille smæld.

Hen på eftermiddagen kom der et følge af slæder til bopladsen fra en stor ø midt ude i søen; det virkede som et mærkeligt folketog for den, der er vant til at se kysteskimoerne fare af sted med deres hunde. Her var ialt seks tungt læssede slæder, tre og tre bundet sammen; hver slædeafdeling blev trukket af to hunde, men sammen med hundene trak både mænd og kvinder. Den eneste, der fik lov til at sidde på læsset, var en mumieagtig gammel kvinde, der på grund af sit kendskab til gamle traditioner nød mere end almindelig agtelse. At hun desuden var Igjugarjuks svigermoder, formindskede ikke respekten.

Der var ikke gået mere end en dag, før vi ligesom begyndte at falde til blandt de mærkelige indlandsboer, vi havde fundet. De viste os tilsyneladende fuld fortrolighed og søgte på alle måder at tilfredsstille vor nysgerrighed, når vi spurgte. Om aftenen prøvede jeg da også på at komme ind på mit egentlige emne og forklarede Igjugarjuk, hvis ry som åndemaner gik over hele Barren Grounds, hvor betydningsfuldt det ville være for mig at lære deres forestillinger om livet, deres religion og deres sagn at kende. Men her rendte jeg panden mod en mur. Hans svar gik ganske kort ud på, at han var en uvidende mand, der intet vidste om sit folks fortid, og han erklærede bestemt, at folk løj, når de fortalte, han var åndemaner.

Jeg indså, at jeg havde forhastet mig, og at der endnu var langt til Igjugarjuks virkelige fortrolighed.

Den nat fik jeg ikke sovet ret meget. Teltforhænget var åbent ud til den milde, lyse forårsnat; fra min briks kunne jeg mellem teltene skimte store kogebål, der knitrede og blussede under vældige gryder. Det var fedt, der kogtes ud af knuste ben.

Mellem teltene legede de mindste børn, som ikke kendte forskel på dag eller nat. Og i en klynge på en bakke sad unge piger og mænd og sang i kor; snart var det vilde toner, snart var det små, bedrøvede sange, der blandede sig ind i mine tanker, indtil jeg endelig blev sunget i søvn.

RENSDYRESKIMOERNE

Det var højt op på dagen, før vi tørnede til efter ankomst-festlighederne, og Igjugarjuk foreslog mig straks at vise mig sit land.

Lige bag ved bopladsen lå et højt bakkedrag, hvorfra man havde udsigt over hele omegnen. Søen viste sig at være umådelig stor, de lave kyster forsvandt mange steder ud i horisonten, og man havde egentlig mere indtryk af hav end af indsø. Yathkied-Lake er det indianske navn for søen; eskimoerne kalder den Hikoligjuaq («den store, der aldrig bliver isfri»).

Igjugarjuk tegner med forbavsende sikkerhed et kort over søens kyster i min lommebog og nævner mig alle de forskellige bopladsers navne. For et par menneskealdre siden levede her omtrent 600 mennesker, nu er der knapt 100, Skydevåbnets indførelse har indvirket på renernes vandringer; de går ofte uden om deres gamle svømmesteder, og når eskimoerne mister denne jagt, bliver der hungersnød.

Dagen var vidunderlig. Vejret med al sin brutale skiften mellem sne, storm og regn ånder i dag kun fred. Søen er brudt op henne ved flodens udløb, og ind i den tykke, opskruede vinteris ligger nu en blank våge med sløret varmedis hen over sig. Sværme af svømmefugle har her fundet deres tumleplads og skræpper og larmer, når nye flokke slår sig ned iblandt dem.

Inde i landet omkring os hører vi den syngende lyd af smeltende sne. Foråret er over ødemarkerne, og snart vil jord og blomster springe ud af sneen.

Småflokke af vandrende rener kommer os nær, men i dag får vi ikke jægerens hastige åndedræt ved at se dem passere forbi inden for skudhold. Vi har kød nok foreløbig, vi er kun dyrevenlige iagttagere.

Overalt omkring os ser vi stensætninger, renspærrer, skjul for bueskytter og mange små varder med tørv på toppen, der skulle ligne menneskehoveder - alt sammen levninger fra de tider, da man drev renjagten systematisk og jog dyrene ned til

svømmestederne, hvor kajakmændene så kunne dræbe dem med spyd.

Igjugarjuk fortæller mig om alle de mange måder at drive renjagt på og imponerer mig navnlig, da han fortæller mig om den overordentlige sikkerhed, hvormed en dygtig renjæger kunne manøvrere i en stor flods strømhvirvler. Nu da bøssen har vundet indpas, er vel snart den sidste kajak brændt i Barren Grounds, men for ikke mange år siden var disse indlandsboere lige så dristige og sikre i deres kajaker som nogen kystboer.

Gamle minder griber Igjugarjuk, og han fortæller mig om, hvorledes renerne allerede begynder at komme inde fra skovene hen imod midten af april. De kommer vandrende i retning af Baker Lake og spreder sig derfra ned mod kystlandet. Så snart solen begynder at varme, driver en gådefuld vandretræng alle dyrene ud af skovenes læ; mange gange er starten forhastet, og en pludselig snestorm kan jage dem tilbage. Men næste gang, de bryder op, er de flere i tal, og nu traver de forsigtigt fremover ad deres gamle veje; de ved, at de har fjender, hvor de mindst aner det, og derfor er de, selv når de gør holdt for at hvile og æde, altid årvågne og har vagtposter omkring sig.

Forløberne for forårets store træk er de drægtige køer, hvis optog sluttes af »jomfruerne«, lutter kåde, unge køer. I halen på dem kommer så de unge tyre, der næsten endnu er kalve; de følger genert luskende bagefter al denne selvsikre dejlighed. Når disse hold er trukket forbi, stopper vandringen for flere uger, og først hen i august kommer tyrene. De traver i store flokke, dækker al jord og æder sig langsomt frem i samme retning som de andre, sikre på deres styrke, når parringstiden er inde. De har endnu ikke helt skiftet pels og er hvide på hals og ryg; og når man ser dem, er det, som om der pludselig lægger sig levende snedriver hen over den brune jord.

Jagten på denne årstid var i tidligere tider, da man jagede fra kajak, kun til husbehov; thi forårsrenerne er magre og har en raket pels. Den store jagt fandt derfor først sted om efteråret, når dyrene vendte tilbage til skovene, fede og lade og med blanke, bløde pelse. Så kom de også i een stor flok - køerne med de nyfødte kalve, jomfruerne og så de unge tyre, der ikke længere holdt sig for sig selv. En sådan tætpakket flok var ude af stand til at flygte, navnlig når man drev dem ind i snævre pas, og en boplads kunne på en enkelt dag sikre sig forråd til hele vinteren.

Da Igjugarjuk og jeg går nedover mod teltlejren, får vi langt ude i horisonten øje på skovenes yderste bryn; men solens lys falder således på dem, at jeg ikke er helt klar over, om det er bakkedrag eller skove. Jeg spørger derfor Igjugarjuk, hvad det er, og han svarer: »Det er Napartut (»dem, der står op«). Det er ikke de rigtige skove, hvor vi henter træ til vore lange slæder; de ligger endnu længere borte. Vi har den tro, at træerne i en skov er levende væsener, og derfor holder vi ikke af at overnatte imellem dem; de, som en sjælden gang bliver tvunget til at gøre det, kan fortælle om, hvorledes de om natten hører det hviske og stønne mellem grenene i et sprog, mennesker ikke forstår. Det er skovenes tale.«

Her afslører Igjugarjuk et karakteristisk modsætningsforhold mellem to nabofolks vaner: Indianerne overnatter kun meget nødtigt uden for skovgrænsen, mens eskimoerne føler angst for at slå lejr i en skov.

Vi kan ikke blive trætte af at se os om. Alle dyr hylder foråret; harer og lemminger, hermeliner og murmeldyr slikker solskin i det høje græs, uden tanke for at æde, kun indsugende varme og lys. De drømmer om en evig sommer og overgiver sig til en nydelse, der ganske får dem til at glemme tilværelsens fjender. Selv ulvene, bagholdets mestre, har fundet det årgamle hi og tænker kun på den frugtbarhed, der snart skal formere familien. Om fjorten dage har de boet fuldt af hvalpe, og så må de skiftes til at gå ud, for rævene har åbne næsebor for al slags yngel, selv når solen bager hedest. Nede ved flodens store våger går knebberer mellem terner og måger og rappende ænder, der ikke kan forstå, at islommen altid skal græde, når den er gladest. Å, alt dette liv i denne velsignede grøde, hvor den frosne jord damper sin ånde ud for at smelte og få planterne til at slå rod!

Sandet ved flodbredden skinner som hvide driver, hvor ilende traner sætter deres fodspor, alle bruger mund uden tanke for naturens store tone, indtil en flok hvide vildgæs kaster sig ud i vågen, så vandene kløves og alt småkravl tier.

En lille dreng, der engang havde gået sig træt langs Hikoligjuaqs bredder, har, medens han hvilede sig, fundet nogle ord, som Igjugarjuk nynner:

Dejlige sø med de drivende flager,
isfyldt trods sol!
Smertende træthed værker i lemmerne,
og jeg hviler,
medens jeg nyder de ubeskrivelige glæder,
jeg finder ved dine bredder!

Solen står nu lavt i horisonten, og himlen og hele landet stråler i røde flammer. »En ung mand er død og går til himmels,« siger Igjugarjuk, »derfor klæder den store ånd himmel og jord i røde, festlige farver for at modtage hans sjæl.«

Den 2. juni er hele ekspeditionen samlet, da Birket-Smith og Bangsted ankommer med den sidste rest af vort gods. Vejret har forandret sig. Det er 10° kulde, klar himmel med fejende snefog.

Efter den første indledning til vort bekendtskab lod jeg nogle dage gå med jagter og småhandel om etnografiske genstande. Jeg havde forstået, at det ville tage nogen tid, før vi vandt disse menneskers fulde fortrolighed. De fleste af dem var vel vant til at handle med hvide mænd, men deres inderste tanker om livet og døden var noget, de holdt for sig selv og ikke ønskede at drøfte med fremmede. Det var mit håb, at al den ydre påvirkning, som havde været så iøjnefaldende ved vor ankomst, kun var en skal, og at deres åndelige liv lige som hos de andre eskimoer, vi havde truffet, var primitivt og oprindeligt.

Det var folk, der tog det med ro, og nu, da hele dynger af uflænsede rener lå foran teltene, var jagtiveren ikke særlig brændende. Medens mændene nød deres driverliv, udfoldede kvinderne stor flid. Det var dem, der hentede ris og kvas til brændsel, undertiden langvejs fra, vadende gennem det opblødte land; og det var dem, der flænsede de dræbte rener og passede kogebålene, og denne flid havde sat sit præg på dem; de behøvede ikke at være gamle for at være mærket i ansigtet af rynker, deres øjne var ofte røde og rindende af bålenes røg, og hænderne var store, skidne arbejdsnæver med grove, lange negle. De havde sat deres kvindelige ynde til i arbejdet, men altid var de glade, nøjsomme og lattermilde.

Det var for så vidt meget kærkomment, at mændene ikke havde noget af bestille, thi det gav os rig anledning til at pumpe dem for de oplysninger, vi ønskede; og når det blot gjaldt dagligdags ting, var de meget villige til at belære os. Det, som navnlig gjorde indtryk på os, var, at de levede fuldstændig uafhængige af havet. Handelsrejser havde ganske vist bragt enkelte af dem i forbindelse med kystboerne, men mange mænd havde aldrig set havet. Heri lå også grunden til den strenge tabu, der var lagt på alle sødyr. Gamle mænd var af den opfattelse, at deres forfædre altid havde levet i indlandet, og at deres eneste erhverv var baseret på rensdyr, fugle og laks.

Enhver jæger ejede en moderne riffel, og det var ikke vanskeligt at fange de ræve, som var nødvendige til at købe ammunition for. Og dog regnede de ikke med, at det netop var det farlige ildvåben, der var skyld i, at de så ofte måtte lide nød. I gamle dage var al fangst ganske vist i højere grad end nu henvist til bestemte sæsoner, men de snilde eskimoiske fangstredskaber og -metoder plejede at gøre udbyttet så rigt, at man kunne slippe levende gennem de døde tider, hvor der intet vildt var, blot man havde været heldig i jagttiden og havde henlagt rigelige vinterdepoter.

Den første forudsætning for jagt var, at bopladserne lagdes midt i renernes vandringsveje, og da disse var forskellige forår og efterår, førte befolkningen en nomadiserende tilværelse. Dog vendte man altid tilbage til de samme bopladser; thi jagten krævede store forberedelser. Jagt i åben mark med pil og bue gav kun ringe udbytte;

man måtte liste sig lige ind på livet af dyrene, og det kunne ofte tage dage. Renerne var sky, og buen krævede et meget nært hold for at virke skudsikker og dræbende; denne vanskelighed kom man uden om på følgende måde:

Aflange sten blev rejst på højkant, eller der blev bygget varder i to rækker, så de dannede en allé, og oven på disse lagde man runde tuer, der på afstand tog sig ud som menneskehoveder. Den ene ende af alleen var meget bred og lagt således i terrænet, at de flygtende rener, idet de kom op over en bakkekam, pludselig befandt sig inde imellem dem. Kvinder og børn løb bagefter, viftende med pelse og hylende som ulve. Dyrene, der nu troede at have mennesker både bag ved sig og til siderne, havde intet andet valg end at fortsætte deres flugt fremover gennem alleen, der blev snævrere og snævrere, og her var til begge sider bag skræmslerne bygget stenskjul til jægerne, som vildtet var tvunget til at passere på ganske nært hold; det var ikke få, der kunne nedlægges på denne måde.

Det samme system af varder anvendtes ved dyrenes svømmesteder ved søer og floder. Forskellen var blot den, at jægerne, skjult ved strandbredden, først overfaldt flokkene, når de søgte redning i søen. Så roede de ud med deres kajaker, og da renerne ikke svømmer særlig hurtigt, var det en let sag at indhente dem og dræbe dem med spyd. Var svømmestederne brede og renflokkene talrige, kunne denne jagtmetode give et så stort udbytte, at svømmestedet kunne være fyldt med drivende dyrekroppe.

En meget snild måde at fange ren på om vinteren i de egne, hvor de overvintrede, var at bygge faldgruber i sneen; åbningen blev dækket med ris og et tyndt lag sne, hvorover der blev drysset renmos og stænket urin fra en hund. Renner tiltrækkes af urinlugt, og idet de søger derhen, styrter de ned i gruben.

I sammenligning med renjagten var alt andet bierhverv. Fisk fangedes med lyster og krog; fugle, barer, lemminger og murmeldyr med snarer. Fuglefangsten blev særlig drevet fra kajaker med små harpuner om efteråret, mens fuglene fælder og ikke kan lette.

Kajakken, der tidligere har spillet en overordentlig stor rolle for indlandsboerne, er lang, smækker, ret høj og derfor meget slank. Den er meget let, da den kun består af et træskelet, beklædt med afhårede renskind, og for den, der har øvelse i at bruge den, kan den skyde en forbløffende fart. Når jagten går hen over flodernes skumrende stryg, stilles der store krav til roernes balancekunst. Retningen skal holdes i strømhvirvlerne, og samtidig skal højre hånd altid være klar til at bruge spydet mellem renflokkene, der gerne flygter ud til de vanskeligst tilgængelige steder.

Efter at jeg har set en indlandsbo styre ned over en hvirvlende flod i sin kajak, må jeg indrømme, at han i sin færdighed ikke står tilbage for de bedste søgående kajakmænd, jeg har truffet i Grønland.

Snehytten er indlandsboens eneste vinterbolig, men da de mangler spæk og tran, er de ganske ude af stand til at opvarme den, skønt temperaturen i den kolde tid ofte falder til under -50° . I de lange, mørke aftener oplyses den kun med en lille tælleprås, der laves af mos, dyppet i renfedt. Men så hårdføre er disse mennesker, at de påstår, at de aldrig nogen sinde lider af kulde indendørs, hvordan så vejret er; og som en beskyttelse mod snestormene er husene da også dækket således til, at de går i eet med driverne, hvoraf de er bygget.

Lige uden for det egentlige beboelsesrum og forbundet med dette ved en gang er den såkaldte Iga, et kogerum, der er bygget lige op med stejle mure, for at sneen ikke skal smelte. Her tilberedes maden, hvis man da kan skaffe brændsel; men det er dog langt fra hver dag i de tider, hvor alt land ligger dækket med tyk sne; der går ofte mange dage, hvor man må nøjes med frossent kød og ikke engang kan få så meget som en lille slurk suppe at varme sig på.

For altid at kunne få drikkevand lægger man snehytten ved kanten af en sø, og her holdes et hul åbent vinteren igennem, beskyttet af en snehytte, der er bygget hen over åbningen. Indlandsboerne drikker nemlig - som alle andre eskimoer, der lever

udelukkende af kød - utrolig meget vand.

Det eneste, der virkelig volder dem vanskelighed, er at få deres fodtøj tørret, når de efter en lang jagt kommer hjem med våde strømper. Har de skind nok, kastes de våde klæder bort og erstattes med nye; hvis ikke, må de tørres om natten på det bare bryst.

I maj måned smelter snehytterne sammen, og man flytter i telt, ofte store, dejlige telte, helt af renskind, spidse med røghul foroven, af lignende type som dem, indianerne bruger. Ud for husmoderens plads findes ildstedet, og her koges alle måltiderne, da vejret som regel er meget blæsende. Man skulle tro, at der nu oprandt en tid med hygge og lun komfort; men dette er langt fra tilfældet. Kogningen indendørs medfører, at man ikke kan have noget forhæng for indgangsåbningen, og man sidder da enten i et sus af træk eller i tæt røg fra bålet, men det generer tilsyneladende ikke teltets beboere.

Således forløber i store træk det daglige liv for disse mennesker, der sikkert er de mest hårdføre i verden. Deres land byder dem hårde kår, og dog synes de, det er det bedste i verden. For os var de store modsætninger det mest iøjnefaldende; thi de lever enten i dyb nød eller også i en overflod så vidunderlig, at de gode tider helt får dem til at glemme al den modgang, der er overstået, og den, der ligger lurende ude i nye vintres mørke.

Sandhedssøgere

Igjugarjuk, der så bestemt havde påstået, at han ikke var åndemaner og heller ikke kendte noget til sit folks historie, slog snart om, da han havde fået tillid til mig og forstod, hvor alvorligt jeg tog alle disse spørgsmål; det lykkedes mig derfor gennem ham at få indblik i en eskimokultur, der på mange måder var mig ganske ny. Alt var famlende og uden sammenhæng; men det var godt det samme, for det var jo netop primitive livsanskuelser, jeg ville have indblik i.

Igjugarjuks filosofi var enkel og så lige til, at hans teorier ofte kom til at lyde påfaldende moderne; hele hans livsanskuelse kan summeres op i følgende ord af ham selv:

»Al sand visdom findes kun fjernt fra menneskene, ude i den store ensomhed, og kan kun nås gennem lidelser. Savn og lidelser er det eneste, som kan åbne et menneskes sind for det, der er skjult for andre.«

Man bliver ikke åndemaner, blot fordi man selv vil, men fordi visse mystiske kræfter ude i universet giver en det indtryk, at man er udvalgt; og denne udvælgelse får man som en åbenbaring i drømme.

Den store kraft, der spiller stærkt ind i alle menneskers skæbne, kaldes Hila, og er meget vanskelig at forklare. Hila har tre betydninger: Universet, vejret - godt eller dårligt vejr - og en blanding af sund sans, forstand og klogskab. I sin religiøse betydning bruges ordet om en kraft, der kan tages i besiddelse af menneskene - og nærmere personificeret i Hilap Inua: Kraftens herre. Ofte går denne benævnelse over til at betegne en anden kraft, en ånd i kvindeskikkelse, der tænkes at opholde sig et sted ude i universet og kun kan komme til stede, når der er særlig brug for hende; men alle frygter hende som en streng husholderske, der kontrollerer alle menneskenes handlinger. Hun er til stede overalt og lader høre fra sig, når der er anledning til hendes indblanding. Et af hovedbudene er det, at menneskene skal omgås deres daglige føde med en så dyb ærbødighed, at intet går til spilde. Når en ren dræbes, må man derfor nøje iagttage visse ceremonier, der går ud på at hædre det dræbte dyr, samtidig med at man omhyggelig tildækker alt, hvad man ikke bruger, selv om det kun er indvoldene.

Al tabu gøres for Hilas skyld og er indstillet på at holde forholdet til hende i ligevægt. Det er ikke meget, der forlanges af menneskene, til gengæld straffes alle overtrædelser med stor strengthed, d. v. s. med ondt vejr, sygdom eller misfangst, alt

det, man mest frygter.

En åndemanager er midleren mellem Hila og menneskene, og det er hans hovedopgave at helbrede for sygdom eller frelse forfulgte fra andres ondskab. Skal et sygt menneske komme sig, må det give alle sine ejendele fra sig; de skal bæres bort og lægges på jorden langt fra bopladsen; thi når et menneske påkalder en stor ånd, må det ikke eje andet end sit åndedræt.

Som ung mand havde Igjugarjuk mange drømme. Mærkelige væsener talte til ham i drømmene, og når han vågnede, stod drømmebillederne så livagtigt for ham, at han måtte fortælle sine bopladsfæller derom. Da det således var blevet klart for alle, at det var forudbestemt, at han skulle være åndemanager, blev en gammel mand ved navn Pérqanaoq hans læremester. Midt om vinteren i den allerkoldeste tid trak han Igjugarjuk på en lille slæde langt bort fra bopladsen til den anden side af Hikoligjuaq. Her måtte han blive siddende på slæden, medens den gamle åndemanager byggede en snehytte til ham, lige stor nok til, at han kunne sidde på hug inde i den. Igjugarjuk måtte ikke besmitte sneen ved at træde på den, og blev derfor båret ind i snehytten af den gamle mand, hvis fodspor ansås for rene og hellige. Skønt det var meget koldt, fik han intet brikseunderlag og ingen skind at svøbe sig ind i; alt hvad han fik, var et stykke skind, lige stort nok til at sidde på. Han fik heller ingen føde, hverken vådt eller tørt. Den gamle åndemanager formanede ham til kun at tænke på den store ånd og så på den hjælpeånd, der nu skulle komme til ham. Derefter forlod han ham. Da fem dage var gået, kom den gamle åndemanager tilbage og bragte ham en drik lunkent vand, indsvøbt i renskind. Så sultede han igen i femten dage, fik atter en slurk lunkent vand og et ganske lille stykke kød og måtte så på ny sulte i ti dage. Først da var den første del af hans læretid forbi.

Igjugarjuk fortæller, at de 30 døgn, han tilbragte her, var så kolde og så trættende, at han somme tider døde en lille smule. Han tænkte i al denne tid kun på den store ånd og søgte at holde alle mennesker og alle dagligdags begivenheder ude af sine tanker. Først hen imod slutningen af hans faste kom der en hjælpeånd til ham i skikkelse af en kvinde. Hun kom, medens han sov, og han syntes, at hun svævede hen over ham. Så drømte han ikke mere om hende. Men hun blev hans hjælpeånd. Efter denne lange måneds kulde og sult måtte han i fem andre måneder holde en meget streng diæt og intet have med kvinder at gøre. Derefter blev fasten gentaget; thi jo mere et menneske lider, des bedre bliver han egnet til at se ind i det, der er skjult for andre. I virkeligheden ender læretiden aldrig; det kommer an på en selv, hvor meget man vil vide, og hvor meget man vil lære.

Siden, da Igjugarjuk mente, at han var dygtig nok til at træde frem for mennesker, foregik hans åndemanagering på den måde, at han, når han skulle løse en opgave, samlede alle sine bopladsfæller og lod dem holde sangfester. Imedens vandrede han selv ud i naturen i al slags vejr og søgte sammen med den store ånd at komme til klarhed over det spørgsmål, der var blevet stillet ham. Når opgaven var særlig vanskelig, måtte han vandre uafbrudt i flere døgn, kun skulle han hver morgen vende tilbage til snehuset, hvor hans bopladsfæller stadig festede, og give melding om de syner, han havde haft, mens han var borte.

Enhver åndemanager har et helligt bælte, som spiller en meget væsentlig rolle inden påkaldelsen af ånderne. Jeg fik et sådant bælte af en åndemanager Kinalik; en almindelig skindrem, hvortil var fæstet følgende ting: en splint af en bøssekolbe, en stump senetråd, et bændel, der havde været bundet om et stykke tobak, et stykke af hendes afdøde broders hue, et stykke hvidt renskind, nogle flettede vidjer, en kanomodel, en rentand, en vante og en lille stump sælskind. Alle disse ting havde fået magisk kraft, fordi de var givet hende af mennesker, der ville hendes vel. Gaverne behøver ikke at være store eller kostbare ting, idet ikke genstandens værdi, men tanken, som knytter sig til gaven, giver styrke.

Et sådant åndemanagerbælte anvendes i forbindelse med en åndemanagerstok. Stokken bindes fast til bæltet, der nu tildækkes med et stykke skind, medens åndemane-

ren stadig holder i den anden ende af stokken. Når åndemaneren så tilkalder en ånd, kommer denne op gennem jorden til bæltet; åndens nærværelse viser sig ved, at stokken bliver så tung, at åndemaneren ikke kan løfte den, og åndemaneren kan nu tale til den og få de oplysninger, han ønsker.

Rensdyreskimoerne beskæftiger sig meget lidt med tanker om døden, men de har den tro, at alle mennesker genfødes, fordi sjælen er udødelig og stadig vandrer fra liv til liv. Gode mennesker bliver mennesker igen, onde mennesker genopstår som dyr, og på denne måde opfyldes jorden; thi intet, der en gang har fået liv, kan nogen sinde tilintetgøres og gå tabt.

Hedensk velsignelse.

Nogle dage før vor afrejse blev det besluttet at afholde en stor sangfest i Igjugarjuks telt, så mange teltet kunne rumme. Sangeren stod midt ude på gulvet med lukkede øjne og akkompagnerede sin sang med vuggen i hofterne; og kvinderne, der sad sammenklumpede inde på briksen, faldt nu og da ind som kor og blandede deres lyse stemmer i mændenes basser. Her er nogle af teksterne til de sange, der blev sunget:

Igjugarjuks sang:

Jai - jai - jai,

ja - ajai - ja.

Jeg løb af alle kræfter og nåede dern på sletten - de store moskusokser med blanke, sorte hår. Hajai - ja - haja.

Det var første gang, jeg så dem, ædende af slettens blomster, fjernt fra fjældet, hvor jeg stod, og jeg tænkte uerfarent, at de kun var små og spinkle... Men de voksede op af jorden, da jeg nærmed mig på skudhold, store sorte kæmpedyr, langt fra boplads fjernt i egne, hvor man driver glade jagter.

Avarnés sang:

Ak, jeg spejder, og jeg søger, utålmodig, fuld af spænding, efter vildren mellem bakker. Er jeg bleven sløv og gammel, siden jeg forgæves jager?

Jeg, som engang kunne skyde med min bue og min pil, stående ret op, uden anlæg, så en tyr med brede takker tumled død omkuld fra skrænten, med sin mule dybt i leret.

Kun sjældent synger kvinderne deres egne sange, da man har den ejendommelige skik, at ingen kvinde må digte uden opfordring fra en åndemaner. De må som regel nøjes med at synge mændenes sang.

Men i tilfælde, hvor en ånd opfordrer en kvinde til at synge, kan hun frit træde ud af koret og følge sin inspiration. Af bopladsens kvinder var der kun to, ånderne havde udvalgt; den ene var Igjugarjuks første, nu forskudte kone, den anden var Akjartoq, Kinaliks gamle moder.

Gamle Akjartoqs sang:

Ak, jeg trækker vejret dybt, brystet ånder tungt af smerte, mens jeg kalder på min sang . . .

Lysten ti! en vise greb mig, da jeg fik det onde budskab om de fjerne, sultne venner, der var uden vinter-vildt.

Derfor kalder jeg nu frem sangen oppefra, sangen oppefra - hajaja.

Og jeg glemmer, mens jeg synger, brystets ild og lungers hiven

og må mindes gamle tider, da jeg havde kræfter nok -
Ak de tider, da der ikke var min lige under flænsnings-kappestrid.
Ak de tider, da jeg kunne ganske ene færdigt slagte
og til tørkød flække skært sul af tre store fede tyre.
Se; de lækre, møre skiver blev bredt ud på fjældets stene,
endnu mens den store sol var på vejen op ad himlen!
i den svale formiddag - i den svale formiddag.

Foruden almindelige jagtviser og stemningsange synges der også nidviser, der ubarmhjertigt revser bopladsernes fejltrin og laster; to mænd synger hinanden på og afslører hinanden på det hensynsløse i alle venners nærvær; disse sange afsluttes som regel med nævekampe.

Midt under festen blev det meddelt, at åndemaneren Kinalik ville påkalde sine hjælpeånder og rydde vor vej fremover for alle farer. Det var Hila, der skulle rådspørges. Ai sang forstummede, og åndemanersken blev stående aiene midt på gulvet med tillukkede øjne. Hun fremsagde ikke formularer, men vred undertiden ansigtet i smerte og kom til at skælve over hele kroppen. Det var hendes måde at se indad på, ind i kommende dages hemmeligheder; alt gik ud på at samle hele sin kraft og alle sine tanker om det ene, at gøre godt for dem, der nu skulle ud at rejse.

Da Kinaliks vilje og tanke havde nået ekstasens kulmination, blev jeg anmodet om at gå udenfor teltet og stille mig på et sted i sneen, hvor der ingen fodspor var; her skulle jeg blive stående, til man kaldte mig tilbage. På dette rene og ubetrådte sted skulle jeg udstille mig for Hila, stå tavs og ydmyg med sænkede øjne og ønske, at himmel, vejr og alle naturkræfter skulle lægge mærke til mig og få medlidenhed med mig.

Det var en mærkelig, men smuk form for andagt, og da jeg havde stået ude en stund, blev jeg hentet ind igen. Kinalik havde igen fået sit naturlige ansigtsudtryk og så glad og strålende ud. Hun fortalte mig, at den store ånd havde bøn hørt hende, og alle farer skulle være fjernede fra vor vej, og hver gang, vi trængte til kød, skulle vi få heldige jagter.

Alle hilste denne forudsigelse med bifald og glæde, og vi fik et levende indtryk af, at disse mennesker på deres enkle og uskyldige måde havde gjort, hvad de kunne, for at lyse deres velsignelse over os. Jeg troede dem på deres ord og gav skønne perler i offergave.

Tilbage til havet.

Der var kommet uro i luften, efter at floderne var brudt op og renerne havde passeret bopladsen. Igjugarjuk havde længe talt om, at han ville sejle ned til Baker Lake i sin kano for at sælge ræveskind, og da han gerne ville være tilbage i god tid inden efterårets jagter, var han allerede så småt begyndt at gøre sig klar til opbrud. Så kom der en dag en anden kano sejlede langs med Hikoligjuaqs landvand, og da det viste sig, at den var på vej til Baker Lake, blev det bestemt, at Birket-Smith og Helge Bangsted skulle slå følge med den, mens »Ederfuglen« og jeg senere skulle bryde op sammen med Igjugarjuk.

Afstanden til Baker Lake var i og for sig ikke imponerende - ad den vej, vi måtte følge, omtrent 400 km - men vanskeligheden lå deri, at »Ederfuglen« og jeg måtte køre hele vejen over de sumpede, snebare tundraer, da der ikke kunne være tale om at fragte vore tolv hunde i de små kanoer. At have dem løse med os kunne heller ikke lade sig gøre, da vi så løb en risiko for at miste dem, så snart de på egen hånd gav sig til at forfølge de renflokkede, vi ventede at træffe på vejen.

Da vi tidlig morgen den 26. juni startede vor køretur, var vi forberedt på det værste; men vi havde ikke været længe undervejs, før vi forstod, at det var endnu værre, end vi havde ventet. Det bedste føre gik gennem bløde tuer og våde enge, og selv på steder, hvor vi slet ikke var forberedt derpå, løb vi på store elve, som vi måtte vade over; ofte var de så dybe, at vi måtte søge langt ind i landet til de søer, hvorfra

de havde deres udspring, og her lykkedes det os så at slippe over til de endnu islagte søer ved at fæрге os over landvandet på isflager.

Den eneste opmuntring, vi havde på de lange ensformige dagsrejser, var det rige fugleliv, vi mødte overalt. Det var midt i yngletiden, og der var et summende kor omkring os af store og små vadefugle, for hvem disse tundraer syntes at være et rent eldorado.

Igjugarjuk fulgte flodløbet; han rejste sammen med den yngste af sine koner, sine to børn og en plejesøn. Kanoen var så tungt lastet, at det så ganske livsfarligt ud at se dem stryge nedover den rivende strøm; thi på denne årstid, hvor tusinder af småelve strømmer sammen og forener sig med Kazan River, er den en vældig flod, der sine steder har bredninger på flere kilometer. »Ederfuglen« og jeg skulle såvidt muligt hver aften mødes med kanoen, men da de sejlede nedover med stor fart og ikke kunne beregne de vanskeligheder, vi havde at kæmpe med inde på land, lykkedes det os ikke altid at nå frem til deres lejrplads samme dag som de andre; men altid ventede Igjugarjuk tålmodig på os og sejlede aldrig uden først at have forklaret os de mest praktiske ruter. Ventetiden brugte han enten til jagt eller fiskeri, og vi var altid sikre på et festmåltid, når vi nåede frem til hans telt.

Den 3. juli nåede vi frem til bopladsen Nahigtartorvik, hvor vi i foråret oplevede det voldsomme tordenvejr sammen med »Strømhvirvlernes folk«. Pukerdluk, »den skidenhvide«, hed høvdingen, og han modtog os på den smukkeste måde. Renjagten havde, takket være hans kloge dispositioner, givet udmærket udbytte, og ved vor ankomst kunne han møde op med ikke færre end tolv nyflæsede rentyre. På denne årstid begynder fedtet at lægge sig hen over de fuldvoksne hanners rygstykker og bag, og det anses for en stor delikatesse, hvad enten det spises rå eller kogt. Tunger, hoveder og fedtsvøbte hjerter koges sammen i mægtige gryder som festmåltid for mændene, medens det er streng tabu for aile kvinder.

Ved Nahigtartorvik var der seks telte, og uden for hvert telt blussede mægtige bål med gryderne over kog. Store, flade sten blev lagt uden for det største af teltene, og »den skidenhvide«s to koner var hele eftermiddagen optaget af at fiske de lækreste stykker op af gryderne og lægge dem frem for os.

Til vor skuffelse erfarede vi, at den isfyldte flod endnu ikke var farbar for Igjugarjuks tungtlastede kano; heldigvis kunne »Ederfuglen« og jeg fortsætte, blot vi blev fulgt på vej til et sted, hvor vi nødvendigvis måtte færges over. Pukerdluk og Igjugarjuk skulle følge os dertil sammen med en ung mand, Kijorut, der siden skulle fortsætte med os til Baker Lake.

Næste morgen tidlig tog vi en hjertelig afsked med Igjugarjuks kone, der hele foråret havde været som en moder for os, og så bar det ind over land til en stort islagt bredning af floden.

Allerede samme dags aften nåede vi frem til en teltlejr, som lå netop på det sted, hvor vi skulle sætte over Kazan River. Vi kom larmende og muntre med vore slæder og hunde, men i al den tid, det tog os at fæрге hunde og gods over, viste der sig ikke et livstegn fra teltet, og da vi kom ind, mødte der os et ynkeligt syn. Der var ialt en halv snes mennesker, men de fleste af dem var så medtagne og kraftesløse af sult, at de ikke kunne gå, men måtte ligge udstrakte på briksen. Den gamle, glade husvært Hilitoq, som vi havde truffet på udturen, lå bleg og medtaget i det inderste hjørne af teltet. Vi gav os straks til at koge te, og da de havde fået så meget, de orkede at drikke, begyndte det at kvikke dem lidt op, og de fik noget af deres gamle humør tilbage. Hilitoqs to unge sønner var nogenlunde ved kræfter, og vi fik dem overtalt til at følge med os og forsøge en jagt den kommende nat. Kanoen, som vi nu ikke mere behøvede, blev efterladt, og i stedet for lånte vi to kajaker, hvormed vi skulle fæрге os over et sidste, farligt vandløb, inden Igjugarjuk og Pukerdiuk forlod os. Ved afrejsen forærede vi folkene i teltet et pund te og alt det renkød, vi havde fået med som hundefoder; desuden lovede vi dem, at de unge mænd skulle vende tilbage med lige så meget kød, de overhovedet kunne bære. Så rejste vi videre ind over den store

tundra, syv mand i følge.

Efter fem timers vandring nåede vi toppen af et lille fjæld, hvorfra vi fik øje på en renflokk på fjorten dyr. Vi skød tre og lod et helt dyr gå tilbage til sultelejren.

Sent ud på natten nåede vi frem til elven Kunuaq, det sted, hvortil Igjugarjuk havde lovet at følge os. Så snart vor beskedne bagage, slæden og hundene var færdige over til den anden bred, forlod vore flinke ledsagere os, mens vi på flade sten ristede os et lækkert måltid af de nyskudte dyr. Humøret stod højt, for nu havde vi fri bane til Baker Lake.

Mætte og langsomme vadede vi i den kølige aften videre fremover den våde tundra, hvis trættende svup - svup - svup ikke opilnede til nogen hurtiggang, og først om morgenen kl. 6 nåede vi frem til de tre telte, hvor folkene til vor forbavelse også lå og småsultede. Vi havde det meste af de to rener på slæden, og det friske, mørke kød forsvandt som dug for solen.

Endnu et par døgn - og vi kan endelig slå lejr ved bredden af Baker Lake, med udsigt til handelsstationen, der ligger ude på en lille ø. Men her har de mange tilstrømmende floder skåret isen op langs med kysten, så at det synes umuligt for os at komme over ved egen hjælp. Vi samler kvas og lyng sammen i bunker og antænder store bål, hvis røg i den stille eftermiddag står lige til vejrs som hvide, snoede søjler. Otte timer holder vi ilden brændende, men da solen går ned uden at nogen viser sig ude på isen med den kano, vi behøver, opgiver vi ævred.

Det er en ualmindelig lun aften, ingen gider rejse teltet, og vi nøjes med at smide os ned mellem hundene for at tage os et hvil, indtil folkene ved stationen kan ventes at vågne. Trods skuffelse og træthed kan jeg ikke lade være med at åbne øjnene lidt på klem og se på landet omkring mig. Idet solen går ned, bliver himlen lyseblå som en mægtig klokkeblomst, medens skarpe, grønne toner tegner sig om den varme, synkende sol. Vi ligger ved foden af fjældet »Hætten«, der står som en kølig vogter over alt lavlandet, renernes store land. Tusinde småsøer lyser i aftenslumringen som blanke øjne, og idet solen går helt ned, tier alle fugle; selv pilerypernes udfordrende latter forstummer.

Næste morgen finder vi en isflage og lader stå til, idet vi padler ud med skiene som årer. Vi når den faste is, og nogle timer senere stationen, hvor bestyreren, mr. Henry Ford, sammen med Birket-Smith og Helge Bangsted venter os med smør, franskbrød, kaffe, ost og kaliforniske frugter!

Den 31. juli var vi vel tilbage ved kolonien Chesterfield, som vi på udturen hastigt havde passeret i den værste snestormsperiode. Pladsen minder i meget om et lille grønlandsk handelssted. Her findes en af Hudson Bay Kompagniets hovedstationer, der forsyner de omliggende udsteder med varer; desuden en katolsk mission under ledelse af den berømte eskimoforsker fader Turquetil, og en Mounted Police barak, der udsender patrouiller vinteren igennem både langs med kysten og ind i landet. Vi modtoges som af gamle venner, og det var forfriskende for en kort tid at nyde den komfort, man bød os. Den 9. august ankom Hudson Bay Kompagniets damper »Nascopie«, og vi kunne sende vore første større rapporter til Danmark.

Vi længtes imidlertid efter at komme tilbage til Danske Øen og var så heldige at komme med skonnerten »Fort Chesterfield«, der sejlede os til Repulse Bay den 2-4. august. Her fik vi af kaptajn Cleveland at vide, at Peter Freuchen og Therkel Mathiassen havde gennemført deres store slæderejse til Baffin Land med udmærkede geografiske og etnografiske resultater. Freuchen lå nu på opmålingsarbejde omkring Danske Øen, mens Therkel Mathiassen og Jakob Olsen efter to måneders udgravninger ved den gamle boplads Naujan, hvor de havde gjort betydningsfulde fund fra en gammel hidtil ukendt eskimoisk kultur, var sejlet over til Southampton Island for at fortsætte undersøgelserne der i overensstemmelse med ekspeditionens program.

Den 18. september var vi selv tilbage på Danske Øen efter en meget eventyrlig færd med hvalfangerbåd gennem det isfyldte Frozen Strait. Den første overvintring

var endt, og vi var allerede et godt stykke inde i den næste. Alle rejserne var forløbet således, at enhver af os havde grund til at være glad over resultaterne. Med vort lille hovedkvarter som udgangspunkt havde vi uafbrudt været på rejse, og vore dagbøger var fyldt med en broget rigdom af studiemateriale og personlige oplevelser. Og desforuden var det lykkedes os at gøre videnskabelige indsamlinger, af hvilke de etnografiske i følge hele ekspeditionens karakter var de betydeligste.

Intermezzo

Det arktiske efterår har ingen uhygge over sig, som mange vil tro. Man glider ud af sommerens levende land og ser naturen stivne i kulde, uden at tankerne ledes hen på det mørke, man går i møde, eller de storme, man skal slå sig igennem. Tværtimod! Alle følelser beherskes ganske af de løfter, der ligger i den første sne og den første is. Thi vinteren er ingen fjende; den er den store hjælper, som lægger bro over havene, dækker fjældenes sten og jævner kløfterne. Og så snart slædeføre gør de lange rejser mulige, melder udveen sig; nye planer fødes, og man venter kun med Utålmodighed på, at kulden skal vokse.

Alle ville vi snarest ud igen - for at give os i kast med de opgaver, der skulle løses, inden vi forlod Hudson Bay. Men vi havde een bekymring, som gjorde det vanskeligt for os at få begyndt: Therkel Mathiassen og Jakob Olsen var ikke kommet tilbage fra Southampton Island, og så længe vi ikke havde fået forbindelse med dem, var det umuligt at tage på langfart. De forskellige planer var kædet således ind i hinanden, at vi ikke kunne undvære dem. Peter Freuchen, Mathiassen og Bangsted skulle følges ad til Baffin Land for at fortsætte arbejderne fra sidste vinter, medens Birket-Smith og jeg skulle være sammen på den første del af rejsen vestover. Og selv om de andre måske, hvis ventetiden blev lang, kunne blive tvunget til at søge ud til deres arbejdsfelter, var jeg i alt fald bundet til Danske Øens omegn indtil alt var, som det skulle være.

Det blev en stille jul, for det var første gang vi for alvor savnede vore fraværende kammerater, omend vi ikke var alvorligt ængstelige for deres skæbne. Inde i messen blev der pyntet op med to store dannebrogssflag, og under loftet spændtes snore med hjemmelavede guirlander, kræmmerhuse og hjerter. På det store langbord skinnede en hvid dug, og mange lys var stillet frem. Alt var rent og festligt. Ved femtiden om eftermiddagen holdt jeg gudstjeneste på grønlandsk for Kap Yorkerne, og Birket-Smith læste jule-evangeliet på dansk. Derefter samledes vi om julemåltidet, der bestod af kogt ørred og renbøf.

Vi har bedt alle de fremmede eskimoer, der denne vinter bor i snehytter omkring »Blæsebælgen«, om at holde sig borte og lade os i fred denne ene dag. Enhver lukker sig inde i sig selv og tænker på dem, der står ham nærmest. Der tales ikke meget den aften; de fleste af os sidder over gamle breve, medens Kap Yorkerne lader grammofonen spille julesalmer til langt ud på natten.

Allerede dagen efter starter Peter Freuchen på en hjælpeekspedition, ledsaget af en eskimo ved navn John-Ell og to andre mænd fra Southampton Island; men til vor skuffelse kommer de et par dage efter tilbage for at meddele, at der endnu er et stort åbent vand på tværs af kursen. Kammeraterne udebliver simpelthen, fordi de ikke har nogen vej hjem.

Vinterposten, der skal afgå fra Repulse Bay den 1. januar, må nu gøres færdig, og det beslattes, at Peter Freuchen - uden yderligere at vente på Therkel Mathiassen - skal starte til Baffin Land, ledsaget af Helge Bangsted og grønlænderen Arqioq.

Selv tager jeg umiddelbart efter nytår til Auas boplads for at skaffe hundefoder. Aua var hjælpsom som altid, og vi fik kødet af fire remmesæler, der var mere, end nordholdet kunne fragte, foruden de læs, der medtoges fra »Blæsebælgen«.

Det havde i længere tid været koldt og blæsende med en temperatur, der svingede mellem -40 og -50° C, men den 9. januar 1923, da Freuchens og Bangsteds

start fandt sted fra Kap Elisabeth, var det fint klart frostvejr med kun -18° C. Intet kan se uskyldigere, mere smilende ud end en sådan lykkevarslen morgen, hvor naturen hviler ud mellem snestormene. Intet glemmes hurtigere end svie og smerte, og man tror uvilkårligt, at alle rejsedage får samme festlige sol og vindstille og samme fine føre og friske hundeglam. Med hjertelighed tog vi gamle kammerater afsked med hinanden. Om alt gik efter planerne, skulle vi ikke ses før engang i Danmark. Og i skarpt trav løb hundene ud over isen med de tungt læssede slæder.

Den 13. januar var jeg tilbage igen i »Blæsebælgen« og tog straks fat på at ordne den del af vore etnografiske samlinger, der måtte være færdige, inden jeg selv tog endelig afsked med Danske Øen, og først et par uger efter var jeg klar til at bryde op til en fangstlejr ved munden af Lyon Inlet, hvor jeg skulle besøge min gamle ven Aua for at gøre afsluttende etnografiske studier.

I mellemtiden var eskimoen John-Ell den 18. januar sammen med to ledsagere sendt til Frozen Strait for der at afvente en chance til at slippe over til Southampton Island, hvor de skulle opsøge Therkel Mathiassens hold. Isen var endnu i stærk drift, men den tiltagende kulde syntes stærkere end den rivende strøm; der måtte snart blive vej.

Den 29. januar var en smuk klar frostdag; en af dem, hvor uroen kommer over en, og hvor det er svært at holde sig hjemme. På ypperligt føre var jeg omtrent halvejen til Lyon Inlet, da jeg forude fik øje på slæder, der med store, stærke hundespand kom sprængende frem imod mig. Jeg standsede og kunne et øjeblik ikke tro mine egne øjne. Det kunne kun være nogle af vore slæder. De nærmede sig hurtigt, og nu så jeg tydeligt, at det var en grønlandsk kusk, der svang sin pisk. Der blev ikke lang tid til gisninger, for vi kom strygende mod hinanden i fuld fart. På første slæde sad Arqioq med Freuchen, lidt efter dem kom Helge Bangsted; deres tre spand var slået sammen til to. Vi gjorde holdt, og jeg opdagede straks, at Freuchens ene fod var indbundet i store skindbandager. Arqioq kom løbende hen til mig og fortalte i få ord, at Freuchen havde fået fået forfrysninger i den ene fod.

Vort gensyn var bevæget, men uden mange ord; det er altid tungt for en mand, der nødtigt giver op, at se sine rejseplaner skrinlagt indtil videre. Heldigvis drejede det sig kun om forfrysninger i den ene fod, men da der allerede var koldbrand i den, var katastrofen meget alvorlig.

Der var kun et par timers kørsel til vort lune hus, og ved »Blæsebælgen« blev der naturligvis stor opstandelse over vor ankomst. Birket-Smith og Bangsted påtog sig at pleje patienten efter bedste evne, og da Freuchen selv som gammel mediciner dirigerede hele behandlingen, var min nærværelse overflødig.

Allerede dagen efter fortsatte jeg min afbrudte rejse.

Da Aua blev indviet til ånderne.

Jeg var kommet til fangstpladsen ved Lyon Inlet i årets vanskeligste måned. Sommerens depoter var sluppet op, og der skulle daglig skaffes føde til mennesker og mange sultne hunde. Sælfangsten blev drevet ved åndehul og i åbent vand ved iskanten. Vejret var råt og stormende, snefog havde vi daglig, og temperaturen var næsten uafbrudt nede på 50 graders kulde. Dagene var korte, og for at få det mest mulige ud af lyset startede man i mørke og kom tilbage i mørke. Al fangst blev straks flænset og fordelt over hele bopladsen, og da udbyttet som regel ikke var større, end at andelen i de fleste huse blev spist op med det samme, blev fangernes hjemkomst ventet med den samme spænding og længsel, som den sultne venter på sit måltid. Og når mændene så dukkede frem af mørket og kom ind i snehytternes lysskær med sæler på slæb, blev de altid hilst af et kor af glade kvinder og børn; og så snart disse havde overbevist sig om, at der var kød til gryden og spæk til lamperne, styrtede de kåde ind i de kolde snehytter og satte ilden på spækklamperne op på det højeste blus. Og således kom der sommer i sindene og varme i de små hjem af sne, hver gang en

fed, glinsende sæl gled ind gennem husgangen på sine glatte hår og standsede på gulvet, hvor den skulle flænses. Hvad gjorde det så, at kulden bed, og vinden snerrede derude, når den lysende lampe fik det til at dryppe fra snekuppen, ganske som om man befandt sig i maj måned!

Mændene var stive og ømme i ben og fødder, når de kom hjem efter 12 timers jagt. Alt overflødigt tøj blev straks kastet, og de kravlede op på briksen for at tage mod varmen og hvilen, medens kvinderne syslede med de lækre kogestykker, der blev skåret ud af sælen i røde, blomstrende kødlunser, randet med saftigt, hvidgult spæk. Og når gryden så en stund efter begyndte at syde og boble over lampens spillende flammer, kom dagens løn, idet den første hede kop blodsuppe skylledes ned. Dampende og indbydende blev kødstykkerne taget op af gryden med det lange benspid og lagt på den store træbakke, der havde mange måltiders patina over sig. Hyggen bredte sig med varmen, sindene blev oplagt til at åbne sig, og man fortalte om dagens mange glæder og skuffelser; tungerne kom på gled. Og i madglæden lo man alle ubehageligheder bort.

Disse aftentimer, der bredte et hyggeligt velvære over alle og gjorde selv de tavse meddelsomme, benyttede jeg til mine samtaler med Aua og hans bopladsfæller.

Der var mellem Aua, hans kone og mig opstod et venskab, der gav mig en god grund at bygge på, og de to gamle supplerede hinanden på en ypperlig måde gennem alt det, de i et langt og vanskeligt liv havde hørt og erfaret, set og gennemgået.

Og så var der her Auas broder Ivaluardjuk, som blev en af de bedste bidragydere til ekspeditionen. Han gav sig i nødstilfælde af med åndemaning, men hans specialitet var dog folkesagn, af hvilke et stort tal blev skrevet ned efter hans diktat.

Når jeg særlig havde valgt at arbejde med åndemanere, lå dette, som enhver vil kunne forstå, deri, at disse mennesker som helhed er bedst inde i alle de åndelige spørgsmål, der beskæftiger stammen. Til held for mit arbejde var det netop disse emner, der interesserede Aua mest, og han gav mig en interessant beretning om, hvorledes han selv var blevet åndemaner.

»Jeg var endnu kun et lille foster i mors Liv, da ængstelige folk begyndte at spørge deltagende til mig; thi alle de børn, mor hidtil havde født, var kommet dødfødte til verden. Så snart mor nu mærkede, at hun var med barn, det barn, som engang skulle blive til mig, sagde hun til sine husfæller: »Nu bærer jeg igen på et foster, der ikke skal blive til noget menneske.«

Alle fik stor medlidenhed med hende, og en åndemanerske ved navn Artjuaq holdt samme aften en åndebesværgelse for at hjælpe hende.

Men så hændte det en dag, da min far skulle ud på en fangstrejse, at han blev vred og hidsig, og for at berolige ham gav min mor sig til at hjælpe ham med at spænde hundene for slæden. Hun glemte, at i hendes tilstand var alt arbejde tabu, og næppe havde hun taget en hundesele og løftet den ene pote i vejret på en af hundene, før jeg begyndte at sparke og gøre forsøg på at komme ud gennem hendes navle; atter måtte en åndemaner hjælpe os.

Gamle folk fortalte min mor, at min store følsomhed over for tabubrud var et tegn på, at jeg skulle leve og blive en stor åndemaner, men at også mange farer og uheld ville true mig, inden jeg blev født.

Min far havde fået en hvalros med et foster i, og da han forsøgte at skære fostret ud, uden at tænke på, at min mor var med barn, begyndte jeg igen at sprælle i mors liv, og denne gang blev det alvor. Men i samme øjeblik jeg blev født, forlod alt liv mig, og jeg lå som stendød.

»Han er født for at dø, men han skal leve!« sagde åndemanersken Artjuaq, der straks var blevet tilkaldt. Og hun blev hos min mor, lige til der kom liv i mig.

I et helt år måtte mor og jeg leve helt for os selv i en lille snehytte, og kun nu og da modtog vi besøg af far.

Jeg var allerede en stor dreng, før min mor første gang selv fik lov til at gå på besøg; alle ville vise sig venlige, og hun blev indbudt til vore bopladsfæller. Men hun

blev for længe ude; ånderne holder ikke af, at kvinder med små børn går for meget på besøg, og de hævnede sig på den måde, at skindet på hendes hoved skallede af, og jeg selv, der var ganske uden forstand på noget, slog hende på kroppen med mine små næver og lod mit vand ned ad hendes ryg fra rygposen, hvor jeg sad.

Omsider blev jeg så stor, at jeg kunne gå med de voksne på åndehulsfangst. Den dag, jeg harpunerede min første sæl, måtte min far lægge sig med nøgen overkrop på isen, og den sæl, jeg havde fanget, blev trukket hen over hans ryg, mens der endnu var liv i den. Kun mænd måtte spise af min første fangst, og intet måtte levnes. Dens skind og hoved blev gemt ude på isen, for at jeg senere skulle være i stand til at fange den samme sæl igen.

Det næste fangst dyr, jeg nedlagde, var en ren, og jeg skulle dræbe den med bue og pil. Også den blev kun spist af mænd; ingen kvinder måtte røre ved den.

Så gik der nogen tid, og jeg blev voksen og stærk nok til at gå med på hvalrosfangst. Den dag, jeg harpunerede min første hvalros, råbte min far så højt han kunne, idet han nævnede navnene på alle de bopladser, han kendte: »Nu er der kød til alle mennesker!«

Hvalrossen blev bugseret ind til land, og først inde ved strandkanten måtte den slås helt ihjel. Min mor, der skulle flænsede den, blev bundet fast til fangelinen, før harpunodden var taget ud af dens krop. Efter at jeg havde nedlagt hvalrossen, måtte jeg spise alle de lækkerier, der tidligere havde været mig forbudt, ja selv indvolde, og nu kunne kvinder godt spise af min fangst, blot det ikke var barselkvinder. Kun min mor skulle endnu længe iagttage stor forsigtighed; jeg var bleven opkaldt efter en lille ånd, Aua, det var for ikke at fornærme den, at min mor skulle iagttage så mange forsigtighedsregler. Den var min skytsånd og passede nøje på, at man ikke gjorde noget, der var forbudt. Således måtte jeg aldrig opholde mig inde i et snehus, hvor unge kvinder klædte sig af for at gå til ro; ligeledes måtte heller ikke nogen kvinde rede sit hår i min nærværelse.

Skønt alt således var lagt til rette for mig, lige fra den tid, da jeg endnu var foster i mors liv, forsøgte jeg forgæves at blive åndemaner gennem andre; men det ville ikke lykkes. Jeg opsøgte mange berømte åndemanere og gav dem store gaver, som de øjeblikkelig gav bort til andre; thi beholder de dem selv, vil de eller deres børn dø. Men det hjalp alt sammen ikke. Jeg var født til vanskeligheder. Så søgte jeg ensomhed og blev snart tungsindig. På en uforklarlig måde kunne jeg pludselig briste i gråd og blive ulykkelig uden at forstå hvorfor. Så kunne alt blive helt anderledes, og jeg følte en stor og uforklarlig glæde - en glæde så stærk, at jeg ikke kunne beherske den; jeg måtte bryde ud i sang. En vældig sang, hvor der kun kunne blive plads til det ene ord: Glæde! Glæde! Glæde! Og midt i en gådefuld, overvældende fryd blev jeg åndemaner uden selv at forstå hvorledes. Men jeg var det. Jeg kunne se og høre på en helt ny måde.

Enhver virkelig åndemaner skal kunne fornemme en lysning i sin krop, inde i sit hoved eller i sin hjerne, noget som en lysende ild, der giver ham evne til at se ind i alle skjulte ting - med lukkede øjne ind i mørke, eller ind i fremtiden eller ind i andres hemmeligheder. Jeg følte, at jeg var i besiddelse af denne vidunderlige evne. Jeg kunne helbrede syge, fare til de dødes land for at søge efter tabte sjæle og til den store havånd for at skaffe fangst dyr, og endelig kunne jeg udføre vidunderlige kunststykker, der skulle overbevise menneskene om mine overnaturlige evner.

Min første hjælpeånd blev min navne, en lille Aua, en kvindelig ånd, der bor nede ved stranden. Da den kom til mig, var det, som om husgang og tag løftedes, og jeg fik sådan sekraft, at jeg kunne se tværs igennem huset, ind gennem jorden og op i himlen; det var den lille Aua, der bragte mig alt dette indre lys, idet den holdt sig svævende oven over mig, så længe jeg sang. Derefter stillede den sig ud i en krog i husgangen, usynlig for andre, men altid rede, hvis jeg skulle kalde på den.

Min anden hjælpeånd blev en haj, som en dag, jeg var ude i kajak, kom svømmende hen til mig, lagde sig på siden af mig og hviskede sit navn. Jeg blev meget

forbavset, for jeg havde aldrig set en haj før; de er meget sjældne heroppe.

Den sang, jeg plejede at synge, når jeg kaldte, havde ikke mange ord og iød således:

Glæde, glæde, glæde, glæde!

Jeg ser den lille strandånd, min navne.

Glæde, glæde!

Disse ord kunne jeg blive ved med at gentage, indtil jeg brast i gråd, bytte for en sær angst; så kunne jeg pludselig ryste over hele kroppen, medens jeg blot råbte: »Ah-a-a-a, glæde! glæde! Nu vil jeg hjem, glæde, glæde!«

»Vi frygter.«

Flere aftener igennem havde Aua og jeg drøftet leveregler og tabuskikke uden at komme videre end til en lang og omstændelig opremsning af, hvad der var tilladt, og hvad der var forbudt. alle vidste de så udmærket, hvad der skulle gøres i et givet tilfælde, men hver gang jeg kom med mit hvorfor, blev de mig svar skyldige. Det forekom dem ret urimeligt, at jeg ikke blot ville have en redegørelse for, men også en begrundelse af deres religiøse forestillinger. Det havde som sædvanlig været Aua, der førte ordet, og da han stadig blev mig svar skyldig, rejste han sig op, og som grebet af en pludselig indskydelse bad han mig følge med udenfor.

Det havde den dag været ualmindelig hårdt vejr, og da vi efter flere dages heldig fangst havde overskud af kød, havde jeg anmodet min vært om at blive hjemme, for at vi kunne få en del arbejde fra hånden. Den korte dag var for længst gået over i eftermiddagens halvllys, men da månen var oppe, kunne man endnu se temmelig langt. Hvide, forrevne skyer jog hen over himlen, og når vindpustene fo'r hen over bopladsen, fik vi øjne og mund fyldt med sne. Aua så mig ind i øjnene, og idet han pegede ud over isen, hvor snefoget røg som bølger, sagde han:

»For at jage vel og leve lykkeligt behøver menneskene roligt vejr. Hvorfor så denne stadige snestorm og alt dette unødige besvær for dem, der skal søge føden til sig og dem, de holder af? Hvorfor? Hvorfor?«

Vi var netop kommet ud på den tid, da mændene kom hjem fra åndehulsfangst; de gik sammen i klynge og sled sig foroverbøjede op mod vinden, der pressede dem så hårdt, at de helt måtte standse, hver gang vindstødene ramte dem. Ingen af dem havde sæl på slæb; en hel dags surt slid havde været forgæves.

Jeg måtte besvare Auas hvorfor med en stille hovedrysten. Så førte han mig ind i Kuvdlos hus, der lå lige ved siden af vort. Den lille spæklampe brændte med laveste blus uden at give den mindste varme, og et par små frysende børn var krøbet sammen i et hjørne af briksen med et renskindstæppe over sig.

Atter så Aua på mig og spurgte:

»Hvorfor skal der være koldt og uhyggeligt herinde? Kuvdlo har været ude på fangst hele dagen, og hvis han havde fået en sæl, således som han fortjente, ville konen nu have siddet leende ved sin lampe og sat fuldt blus på, uden at være bange for, at der ikke skulle være nok til i morgen. Og der ville blive varmt og hyggeligt herinde, og børnene ville kravle frem fra deres tæppe og glæde sig over at være til. Hvorfor skal det ikke være således? Hvorfor?«

Da jeg ikke svarede, førte han mig ud af huset og ind til sin gamle søster Natseq, der boede i en lille snehytte for sig selv, fordi hun var syg. Hun så udslidt og mager ud og blev ikke engang oplivet af vort besøg. I flere dage havde hun lidt af en ondartet hoste, der syntes at komme dybt nede fra lungerne, og det så ud til, at hun ikke havde langt igen. For tredje gang så Aua på mig og spurgte:

»Hvorfor skal mennesker være syge og lide? Vi er alle bange for sygdom. Min gamle søster her har, så vidt vi mennesker kan se, intet ondt gjort; hun har levet et langt liv og født stærke børn, og nu skal hun lide, før hun ender sine dage. Hvorfor? Hvorfor?«

Hermed var demonstrationen forbi, og vi vendte tilbage til vort hus og genoptog sammen med de andre den afbrudte samtale.

»Der ser du,« sagde Aua, »heller ikke du kan give grunde, når vi spørger dig, hvorfor livet er, som det er. Og således skal det være. alle vore skikke kommer fra livet og går til livet; vi forklarer intet, vi tror intet, men i det, jeg nu har vist dig, ligger alle vore svar.

Vi frygter!

Vi frygter for jordens vejr, som vi skal kæmpe med for at vriste føden ud af land og hav.

Vi frygter nød og sult i de kolde snehytter.

Vi frygter den sygdom, som vi daglig oplever rundt omkring os. Ikke døden, ikke lidelsen.

Vi frygter døde menneskers og dræbte fangstdyrs sjæle.

Vi frygter jordens og luftens ånder.

Derfor har vore fædre væbnet sig med alle de gamle leveregler, som er bygget på slægters erfaringer og livsvisdom. Vi ved ikke hvorledes, vi aner ikke hvorfor, men vi følger dem for at få lov til at leve sorgløst. Og så uvidende er vi, trods alle vore åndemanere, at vi frygter alt det, vi ikke kender. Vi frygter det, vi ser omkring os, og vi frygter det, vi kender fra forfædres fortællinger og myter. Derfor har vi vore skikke, og derfor overholder vi vor tabu.«

Al tabu og de dermed forbundne leveregler skelner fundamentalt mellem landvildt og sødyr. Dette har sin grund i, at disse hver for sig har deres særlige ophav; derfor må de holdes ude fra hinanden, thi man har den tro, at de gensidig besmitter hinanden og derved volder menneskene ulykker.

»Jeg har været så lykkelig.«

Auas kone hørte til dem, der helt ofrede sig for sit hus og sine omgivelser. Hun var aldrig ledig noget øjeblik på dagen, og hun kunne overkomme det utrolige. Helst syede hun, men der skulle også uafbrudt bødes på alt det tøj, som blev slidt på de daglige fangstture. Også mange andre pligter kaldte. Hun skulle hente sne til smeltning og altid sørge for, at vandspanden var fuld. Kød skulle ligge optøet på sidebriksen, hundefoder skæres og holdes parat til mændenes hjemkomst, spæk fryses og bankes, så trannen blev »selvløbende« til lampen, der måtte passes med kunst og aldrig ose. Blev der for varmt i snehytten, måtte dryp fra det smeltende tag standses med friske, hvide sneklumper, der »klistredes« fast til det sted, hvorfra dråberne kom. Og tøde varmen hul gennem tag eller vægge, måtte hun ud og skære åbningen til rette og sætte nye sneblokke ind. Spæk skulle skrubes af rå sælhuder, der skulle spiles til tørring over lampen, og såleskind, der var stive som træ, skulle tygges bløde. Alle disse huslige pligter løb ind i den travle dag under stille nynnen af glade visestumper, og på den tid, fangerne ventedes hjem, kunne man altid være sikker på, at kogende gryders snadrende boblen blandede sig i sangen. Således løb timerne for hende, og dog glemte hun aldrig at kikke lidt ind i de andre huse for at afhjælpe småsavn, snart med en kødbid, snart med en stump spæk, hvis der var smalhans til stede.

Jeg havde ofte bedt hende fortælle mig om sit liv og om de oplevelser, der havde gjort indtryk på hende; men hun havde altid slået det hen i spøg; der var intet at fortælle. Men jeg lod hende ikke i fred; det forekom mig at være en morsom måde at få et stykke eskimoliv på, og en dag, da vi var ene hjemme, fik hun da munden på gled. Hun sad på sin vante arbejdsplads på briksen bag lampen, med de nøgne ben over kors, og syede et par vandtætte støvler, da hun uventet afbrød mig i rnit arbejde og ganske uden indledning sprang lige ind i sine gamle minder:

»Jeg kaldes Orolu, »den besværlige«, men egentlig er mit navn »Den Lille Rypekylling«. Det første, jeg kan huske, er, at min mor boede ganske alene i et lille snehus ved Iglulik. Jeg kunne ikke forstå, hvorfor min far skulle bo i et andet hus; men så fortalte man mig, at det var, fordi mor havde fået et lille barn, og så var hun uren for

fangstdyrene i den første tid. Jeg fik dog lov til at besøge bende, når jeg ville; men når jeg kom hen til snehuset, kunne jeg aldrig finde indgangen. Jeg var så lille, at jeg ikke kunne se over den sneblok, de andre skrævede over for at komme ind, og så stod jeg og råbte: »Mor, mor, jeg vil ind, jeg vil ind!« indtil der kom nogen og løftede mig ind i husgangen. Og når jeg så kom ind til mor, syntes jeg, at den snebriks, hun sad på, var så høj, at jeg slet ikke kunne komme derop, uden at der igen var nogen, der løftede mig. Så lille var jeg, dengang jeg begyndte at huske. -

Det næste, jeg husker, er fra Piling, en stor fangstplads på Baffin Land. Jeg husker, at jeg gnavede kødet af et stort, stort fuglelår; man fortalte mig, at det var af en snegås, og da jeg kun var vant til at spise ryster, syntes jeg, at det måtte være en umådelig fugl.

Så forsvinder alle erindringer, indtil jeg en dag ligesom vågner op igen. Vi havde land ved et sted, der hed »Bjerget«. Far var blevet syg, alle vore bopladsfæller var rejst bort på renjagt, og vi var alene tilbage.

En dag kom jeg løbende ind i teltet og råbte: "Der kommer hvide mænd!" Jeg havde set mennesker, som jeg troede var hvide mænd; men da far hørte der, sukede han dybt og sagde: »Ak, at jeg endnu nogen tid skulle leve; men nu forstår jeg, at jeg ikke har langt igen.«

De mænd, jeg havde set, var fjældtrolde, og far tog det for et varsel om, at han snart skulle dø.

Så trak vi far på en slæde til en naboboplads, hvor der boede en mand, der hed »Spurveungen«, sammen med sin kone, »Storøen«, og her døde far. Jeg husker, at han blev snøret ind i et skind og slæbt bort fra bopladsen til åben mark, hvor de lod ham ligge med ansigtet vendt mod vest. Mor forklarede mig, at det var, fordi han var en gammel mand; de skulle altid vende mod det himmelhjørne, hvorfra aftenens mørke kommer; børn derimod mod morgenen og unge mennesker mod det sted, hvor solen står om middagen.

Om efteråret, da den første sne var faldet, besluttede »Spurveungen« at gå på renjagt sammen med sin kone og deres søn »Hjælpeånden«; min broder, »den lille kajak«, og mor og jeg skulle også med. Mor var bleven »Spurveungen«s medhustru,

Så hændte der kort tid efter, at vi var kommen ind i land, noget mærkeligt. Mor havde kogt ribben af en hvalros og sad og spiste, da benet, hun gnavede på, pludselig begyndte at give lyd fra sig. Hun blev så forskrækket, at hun straks holdt op med at spise og smed det fra sig. Jeg husker, at hendes ansigt blev ganske hvidt, og hun ruhte: »Der er sket min dreng en ulykke!« Og ganske rigtigt, nogle dage efter kom »Spurveungen« en sen aften til vor boplads og råbte ind ad vinduet til mor: »Kære »lille tingest!« Jeg er skyld i, at du har mistet din søn!« Og så kom han ind og fortalte os, hvorledes det var gået til. De havde ingen jagt fået og havde i flere dage måttet nøjes med at spise renekskrementer; de var meget udmattede, da de endelig nåede frem til en egn, hvor han på en tidligere jagt havde deponeret en ren; men nu kunne han ikke finde stedet. De delte sig i to hold: konen gik i en retning og »Spurveungen« med de to smådrengene i en anden. De søgte og søgte, men kunne ikke finde depotet. Det bæste koldt og småfog, og de havde dårlige klæder; så lagde de sig bag en sten for at hvile og var alle meget forkomne. Dagen var kort, og natten var meget lang, og de måtte vente, til det blev lyst, før de atter kunne søge. Imedens havde »Storøen« fundet depotet, men hun vidste ikke, hvor de andre var. Hun havde ligesom de søgt ly bag en sten og lå der og småslumrede, da hun vågnede med et sæt. Hun havde drømt, at hun ganske tydeligt så min bror stå foran sig bleg og rystende af kulde, og han tale til hende og sagde: »Faster, du vil aldrig mere se mig. Det er, fordi jordens lus er vrede over, at vi har spist deres sener og ekskrementer, inden der er gået et år efter fars død.«

Jeg husker det så tydeligt, fordi det var første gang, jeg forstod, at der var noget, man ikke måtte gøre efter dødsfald. Jordens lus var rensdyr i åndemanernes sprog.

Næste morgen, da det blev lyst, og »Spurveungen« skulle bryde op, var min broder

så svag, at han ikke kunne støtte på benene. Så dækkede man ham til med et renskind og forlod ham. Senere fandt man depotet, men »den lille kaiak« frøs ihjel.

Næste forår brød vi op og rejste til Admiralty Inlet. Vi kom frem netop på den tid, da folk var ved at tage ind i landet på renjagt. Der var en mand, der hed »den skæve«; hans kone, Kunualuk, havde kort i forvejen født et ufuldbårent barn og måtte derfor ikke følges med renjægerne. Så kom min mor med i stedet for, og jeg fulgte med. Vi blev inde i landet hele sommeren. Mændene havde god jagt, og vi hjalp dem med at slæbe renkød sammen i depoter. Det var et morsomt liv; vi levede højt på alle mulige lækkerier, og dagen gik som en leg. Så husker jeg, at vi en dag blev opskræmt med råb fra et af teltene: »Nej, kom og se, skynd jer, kom og se!« Vi løb alle derhen og så nu en edderkop fire sig ned mod jorden lige oppe fra himlen. Vi så det alle sammen, og der blev stille mellem teltene. For når en edderkop kommer ned fra himlen, varsler det dødsfald. Og ganske rigtigt. Da der kom folk på besøg nede fra kysten, fik vi at vide, at der var omkommet fire mand i kajak; blandt dem var min stedfader »Spurveungen«, og således var vi igen ene og hjemløse. Det varede dog ikke længe, før min moder blev gift igen, med en ung mand, en mand, der var meget yngre end hun selv. De levede sammen, indtil han tog sig en ung medhustru på sin egen alder; moder blev forskudt, og vi var atter alene. Så blev min moder gift med en mand, der hed Aupila, »den røde«, og vi havde igen en forsørger. Denne Aupila ville til Ponds Inlet for at søge efter hvide mænd. Han havde hørt, at der plejede at komme hvalfangere dertil om sommeren. Så rejste han sammen med min moder, og jeg blev ladet alene tilbage hos »Ulven« og hans kone »Smuds«. Her blev jeg dog ikke længe, for »Ulven« syntes, at han havde for mange munde at føde, og så kom jeg til at bo hos »Ulken«. Her var jeg, da Aua kom og tog mig til kone, og her ender mine oplevelser. Thi den, som lever lykkeligt, oplever intet, og sandelig, jeg har levet et lykkeligt liv og fået syv børn.«

Orulo falder i dybe tanker; men jeg vil have mere at vide og griber ind og spørger:

»Fortæl mig om det bitreste minde, du har.«

Uden at betænke sig et øjeblik svarer hun:

»Det bitreste, jeg har oplevet, var en misfangst, vi havde, kort tid efter, at jeg havde fået min ældste søn. Hertil stødte den ulykke, at jærvn havde ødelagt alle vore rendepoter. I vinterens to koldeste måneder sov »min nye mand« så godt som ikke en eneste nat i hus, men drev uafbrudt sælfangst, idet han nøjedes med at småblunde i de små snely, han byggede ved åndehullerne. Vi var nær sultet ihjel, for i al den tid fik han kun to sæler. At se ham frysende og sulten jage forgæves dag og nat i al slags ondt vejr, at se ham magres hen og blive mere og mere mat - åh, det var forfærdeligt!«

»Men det muntreste minde da?« spørger jeg.

Ved disse ord lyser Orulos venlige gammelkone-ansigt op i et stort smil, og hun smider sytøjet fra sig, rykker nærmere hen til mig og fortæller:

»Det var første gang, jeg vendte tilbage igen til Baffin Land, efter at jeg var bleven gift. Jeg, som altid havde været den fattige, faderløse, der havde gået fra hånd til hånd, opnåede nu at blive festligt modtaget af alle mine tidligere bopladsfæller. Min mand kom for at udfordre en kammerat til sangkamp, og i den anledning blev der holdt en mængde fester - fester, som jeg kun havde hørt om, men aldrig nogen sinde været med til.«

»Fortæl lidt om dem!«

»Ja, den morsomste af dem alle kaldes Qulungertut. Den begynder med, at to mænd udfordrer hinanden til al slags kappestrid under åben himmel, og siden afsluttes der i festhuset.

To mænd, der skal kappes, mødes på en slette, hvor de omfavner og kysser hinanden; derefter deler man bopladsens kvinder i to hold. Det ene hold skal synge en sang, som de bliver ved med at gentage - en lang, lang sang; imedens skal det andet hold stå med løftede arme og svinge med mågevinger, og det gælder om at se, hvem

der kan holde længst ud. De, der synger, eiler de, der vifter med mågevingerne. Her er en stump af sangen, der bliver sunget;

Kvinder, kvinder, unge kvinder!

Aj, de kommer, festligt klædt i nye pelse,

Kvinder, kvinder, unge kvinder!

Aj, - med fine, hvide vanter bær' de mågevinger. Se: de vifter, se de kalder, rødmende af ilter glæde.

Kvinder, kvinder, unge kvinder!

Aj - aj, aj - aj - aj!

Deres lange skøders snipper vifter under gangens gyngen.

Skønne er de, når de skrider frem mod mænd, der glade venter

sejrens løn i holmgangs-stævnet

Kvinder, kvinder, unge kvinder!

Det tabende parti kvinder skulle så »skride« over til de andre, der indesluttede dem i en rundkreds, hvor mændene skulle forsøge på at kysse dem.

Efter denne leg holdtes bueskydning. Et mål blev fastgjort på en lang stang, og de, som først ramte målet ti gange, ansås for sejrherre. Derefter kom boldspil og hidsige boksekampe, indtil dagen afsluttedes med en sangfest, der varede hele natten. Her er et par af Auas sange fra disse sangfester:

Hvalrosjagt.

Jeg kunne ikke sove, for havet lå så blankt ved min boplads.

Så roede jeg ud,

og en hvalros kom op,

klos op ved kajakkens side.

Den var for nær til et kast,

og jeg stak den harpunen i siden.

Og fangstblæren hoppede hen over søen.

Men straks var den oppe igen

og satte Iufferne arrigt

som albuer oven i vandskorpens flade,

medens den søgte at flænge blæren i stykker.

Udmattet blev den til ingen nytte;

thi skind af ufødt lemming

var indsyet som skyts-amulet,

og da den pustende ondt samled' kræfter,

roede jeg til

og endte dens dødskamp.

Og hør så da, I mænd fra de fremmede fjorde,

der altid parat trak vejret i selvros!

Fyld lungerne op

med sang om en fremmed mands dristige jagter.

Bjørnejagt.

Jeg så en bjørn på den drivende is;

den var som en ufarlig hund, der kom løbende logrende mod mig. Så gerne ville den æde mig straks, at den snurrede ærgerligt rundt, da jeg hurtigt sprang ud af dens bane.

Og nu løb vi tagfat fra morgen til sent hen på dagen. Men endelig blev den så træt, at den ikke orkede mere, og da løb jeg lansens ind i dens side.

Renjagt.

Jeg kom krybende lydløst henover sumpen

med bue og pil i min mund.

Mosen var bred og vandet isnende koldt,
og ingen dækning at øjne.
Langsomt vred jeg mig,
drivende våd, men uset kravlende
frem til skudhold.
Renerne spiste, sorgløst nappende saftigt mos,
indtil min pil stod dirrende dybt
i bringen på tyren.
Da slog rædsel de intetanende sletteboere.
Flokken spredte sig hastigt,
og i skarpeste trav blev de borte
bag skærmende fjælde.«

I dyb alvor havde Orulo fortalt mig om sit liv, og jeg havde, efterhånden som hun talte sig op, kunnet mærke, hvorledes minderne trængte sig på og ganske beherskede hende. Da hun var færdig med sin beretning, brast hun i gråd, ganske som om hun var bytte for en stor sorg. Jeg spurgte hende om grunden til hendes bevægelse, og hun svarede:

»Jeg har i dag været barn igen. Idet jeg fortalte dig om mit liv, levede jeg det om igen. Og jeg så det og følte alt på samme måde, som dengang jeg virkelig oplevede det. Der er så mange ting, vi ikke tænker på, før minderne kommer over os. Og nu kender du en gammel kones liv lige fra begyndelsen og til den dag i dag. Og jeg måtte græde af glæde over, at jeg havde været så lykkelig . . .«

Foran opbrud.

Den 17. februar kom der en slæde fra Danske Øen og rev mig ud af min idylliske arbejdsfred ved fangerbopladsen i Lyon Inlet. Kammeraterne var begyndt at blive urolige over, at det trak så længe ud med John-Ells Southamptonfærd, og foreslog et ekspeditions møde afholdt. Jeg brød straks op og kørte til »Blæsebælgen«.

Den 21. februar var en ualmindelig sur dag. Ingen gik udenfor, hvis han ikke var tvungen til det, og vi sad alle beskæftiget med indendørs arbejde. Grønlænderne efterså fangstgrejer og lavede skagler og seler til hundene; vi andre sad og førte vore optegnelser ajour. Da springer døren op, og ind træder Therkel Mathiassen lyslevende.

Så stor var vor overraskelse, at der et øjeblik var dødsstille omkring ham. Men så brød orkanen løs, og i munden på hverandre brød alle ud i glade velkomstråb.

Men Jakob, Jakob! Hvor var Jakob?

Jo, lige i hælene på ham. Slæderne havde gjort holdt for at klare skagler, og Mathiassen havde været for utålmodig til at vente og var løbet i forvejen.

De nyankomne fik nu deres post fra Danmark og Grønland, der havde ligget til dem siden vort besøg ved Chesterfield, og medens de fordybede sig i hjemmenes hilsener, blev der kogt og brasat op til festmåltid.

Det havde været en hård tid for dem, de 8 måneders fravær uden anden proviant end den, de kunne jage sig til; men de havde høstet lønnen for deres arbejde i ypperlige arkæologiske resultater.

Nu var vi omsider alle samlede og kunne træffe de afsluttende dispositioner for ekspeditionen.

Therkel Mathiassen, hvis arkæologiske undersøgelser allerede havde givet så glimrende resultater, skulle fortsætte disse i tilknytning til sine øvrige etnografiske og kartografiske arbejder i Baffin Land og afgang med hundeslæde til Pounds Inlet.

Kaj Birket-Smith, hvis hovedopgave faldt inden for rensdyreskimoernes område, skulle med Jakob Olsen som tolk igen besøge disse i omegnen af Eskimo Point og herfra udstrække sit arbejdsområde til også at omfatte deres naboer, Chipewyan-

indianerne omkring Churchill.

Peter Freuchen skulle blive på Danske Øen og i løbet af foråret søge at få ekspeditionens store Samlinger fragtet til Repulse Bay. Herfra skulle han i hvalfangerbåd revidere det gamle kort helt ned til Chesterfield for her at få sin dårlige fod under behandling hos den læge, der hver sommer besøgte kysten om bord på Hudson Bay Kompagniets damper.

Endnu et efterår og første del af en vinter skulle »Blæsebælgen« huse medlemmer af ekspeditionen; men så skulle også dens saga være ude. Ved første lystid i 1924 skulle Freuchen sammen med Kap Yorkerne rejse til Ponds Inlet og derfra med slæde eller skib til Grønland.

Så snart alle nødvendige forberedelser var truffet, skulle jeg selv påbegynde min rejse gennem Nordvestpassagen til Alaska. Helge Bangsted skulle ledsage mig til Pelly Bay og siden oversomme på Vansittart Island for at foretage udgravninger i nogle gamle husruiner, der fandtes i nærheden af grønlandernes gamle fangstplads ved Solfjældet. Efter at have assisteret Freuchen under opbruddet fra »Blæsebælgen« skulle hans afsluttende opgave bestå i at supplere vore samlinger i Barren Grounds; i Chesterfield skulle han kontrollere indskibningen af ekspeditionens gods og derfra hjemgå over Churchill, York og Winnipeg. Alle disse omfattende planer blev programmæssigt gennemført.

Nu skulle den lille husholdning, vi havde ført i »Blæsebælgen« fra den 1. oktober 1921 og til marts 1923, opløses. Helst vil jeg sammenfatte minderne om vor lille boplads ud fra en stemning, jeg oplevede en af de sidste aftener, jeg var hjemme. Jeg kom fra en tur på havisen, da jeg i skumringen kørte rundt om Søndre næs og fik udsigt over »Blæsebælgen«. Lyset fra vinduerne slog ud over sneen og faldt hen over de mange hunde, der lå udstrakt og sov, ganske som om de var klar over, at nu gjaldt det om at hvile, medens det var tid. I skær af lygter arbejdedes der i forskellige grupper på nye slæder, der snart skulle tages i brug. Dagen slog ikke til i travlheden, og uden tanke om trætheden fortsattes arbejdet fra det første daggry helt ind i mørket. Hamrene sang mod skinnernes stål, og høvlene strøg taktfast mod medernes planker.

Der var glædens rytme over arbejdets fart og hele vinternattens skønhed over den fred, der omgav dem. Mørke mod den hvide slette stod to fjælde, hvis tinder vi havde smykket med varder til minde om dem, der skulle have været med, men som døden overraskede på tærskelen til udfarten. Isruder fra kuplede snehytter blinkede som stjerner ved deres fod.

I strygende fart splittede mit spand alle klynger af sovende hunde, og da de gjorde holdt ved den læmur, hvor de plejede at stå bundne, hørte jeg oppe fra en lille sø, hvorfra vi plejede at hente is, stroferne af en vise, der var sunget til alle os, der nu om få dage skulle give os nye opgaver i vold og spredes hver til sit ud over kysterne:

»Ene luftens ånder kender, hvad jeg møder bag ved fjældet; men alligevel jeg kører mine hunde videre frem, videre frem, videre frem!«

NORD OM AMERIKA

Mod Nordvestpassagen.

Det arktiske forår lå foran os med alle sine løfter den marts morgen, vi tog afsked med kammeraterne for at begynde den store slæderejse.

Aldrig har mænd vekslet festligere håndtryk!

Nogle glade ord, der råbtes, druknede i opbruddets virvar, og inden vi var rigtig klar over det, havde rejseglade hunde allerede skilt os fra gamle venner og lagt den store stilhed imellem os.

»Ederfuglen« og »det lille kvindemenneske« vinkede endnu en gang til deres Aivilik-venner, som de aldrig mere skulle gense, og afsluttede dermed et afsnit af deres liv, der havde været fuldt af sælsomme eventyr.

Det skulle nu være min opgave i løbet af halvandet år at besøge alle de eskimostammer, der levede langs Ishavets kyster; vi skulle gennemrejse Nordvestpassagen og hele Amerikas nordkyst, jagende for føden til os selv og vore hunde overalt, hvor vi kom frem.

Det fjerne måi yderst mod vest var East Cape, Alaskas nøgne genbo på den anden side Bering Strædet, hvor Asien begynder.

Vor første station skulle være Arviligjuaq, »de store hvalers land«, der er det eskimoiske navn for Pelly Bay, hvor de østligste af netsilikerne har deres jagtgrunde.

På en lang rejse gælder det om at være de færrest mulige; derfor var vi kun tre. Først Qavigarssuaq Miteq, kaldet »Ederfuglen«, en 22-årig ung mand fra Thule. Han var frygtløs, dristig og udholdende som jæger, en god hundekusk, der aldrig sparede sig selv og ikke var bange for at tage de største læs.

Så var der Arnarulunguaq, kaldet »det lille kvindemenneske«. Også hun var fra Thule og 28 år gammel. Hun havde ligesom sin fætter »Ederfuglen« et medfødt godt humør. Og nu skulle hun med på den længste af alle slæderejserne, hvor hun dagen igennem måtte slide i det som en mand og desuden lave mad og efterse vore klæder, så snart aftenens snehytte var bygget; begge roller faldt hende lige naturligt.

Vor udrustning var gjort så enkel, som rejsen krævede. To 6 m lange slæder af Hudson Bay-typen, forsynede med tørve- og isskoning, hver læsset med 500 kg og trukket af tolv hunde. Omtrent to trediedele heraf var hundefoder, resten te, kaffe, sukker, mel, tobak, handelsvarer til at købe etnografiske genstande for, klæder, bøsser og ammunition for et år.

Kaptajn Cleveland i Repulse Bay havde til det sidste vist sig som den gæstfri og hjælpsomme nabo, og hans unge assistent Jimmy Thom fulgte os ind til Gibson Cove, hvorfra farten over Rae Isthmus skulle begynde. Om morgenen tidlig den 20. marts tog vi afsked med hinanden i en frisk brises bidende kulde. Ingen ville nu høre fra os, før jeg var nået frem til en telegrafstation et sted i Alaska.

Rae Isthmus, der danner det smalle opland mellem Repulse Bay og Committee Bay, ligger langt uden for hvide handelsmænds slædevej og blev først befaret af englænderen John Rae, der i 1846 opdagede og kortlagde landet.

Føret var godt; overalt fandt vi fast, letkørt sne, men selvfølgelig undte vinden os ikke ro; snefoget stod daglig omkring os med en kuling fra nord, der skar i næsen som knive.

Allerede den 28. marts oplever vi i en snestorm det første møde med mennesker. Vi var lige bleven enige om, at det ikke kunne nytte at bryde op, da der råbes ind i snehytten, at der er mennesker forude. Aldrig er jeg kommen hurtigere i tøjet. Ganske rigtigt! To velvoksne mænd nærmer sig langsomt snehytten, men standser i bøsseskuds afstand og bliver stående. Jeg gik dem straks i møde, og for at de kunne være klar over, at vi var venner, gik jeg ubevæbnet, skønt de selv øjensynlig var bevæbnet til tænderne med lange sneknive og sælharpuner. De var meget benovede over at møde en hvid mand i disse egne, og deres forbavselse steg til bestyrtelse, da jeg tiltalte dem i deres eget sprog:

»Læg kun jeres våben! Vi er fredeligt folk, der kun kommer for at besøge jeres land.«

Herpå svarede den ældste af mændene: »Vi er kun ganske almindelige mennesker, som I ikke skal vente jer noget ondt af. Vore snehytter ligger et lille stykke herfra, og da vi så jeres snehytte på et sted, hvor vi vidste, at ingen af vore egne opholdt sig, gik vi herop for at se, hvem det var. Vore våben gælder ikke dig; heroppe er vi altid bevæbnede, når vi møder fremmede.«

Vi gik derefter op til vor snehytte, og de to mænd, der til en begyndelse havde været meget generte og sky, fik hurtigt deres smil og gode humør frem. Det var fader og søn. Faderen hed Orpingalik, »ham med pilekvisten«, sønnen Kanajoq, »Ulken«. Trods snestormen blev det besluttet, at vi straks skulle bryde op og flytte lejren ned til deres snehytter, og efter tre onde timers kamp med sne og storm nåede vi ned til

»Pilekvisten«s lejrplads ved kysten af Committee Bay. Det var ualmindelig flotte og smukke mennesker, hvis type på mange måder afveg fra den, der er almindelig for eskimoer; det var høje, velvoksne folk med ansigtstræk, der mindede mere om indianere end om eskimoer. Kun deres store, brede smil og deres åbne, medgørlige sind var helt igennem det, der er karakteristisk for alle eskimoer.

Lejren talte følgende medlemmer: »Pilekvisten« og hans kone Uvdlunuaq, »den lille dag«, en lille datter, Qarmatsiaq, »det lille ly«, en voksen søn, Nigtajog, »klaringen«, hans kone Iluitsoq, »den hele«, og datteren Tunog, »rentalg«; endelig den før omtalte søn »ulken« og hans unge kone Aviliajuk, »den lille låne-hustru«.

Vi mødtes, som om vi havde kendt hinanden i lange tider. Der blev lagt frosne laks og renkød frem til os, og medens vi spiste og hyggede os sammen med kvinderne i husvarmen, gik mændene straks i gang med at bygge os en stor, rummelig snehytte.

»Pilekvisten«, der var en anset åndemanager, var en ualmindelig interessant mand, udmærket hjemme i sin stammes gamle traditioner, ikke blot intelligent og temperamentsfuld, men også i besiddelse af et frodigt humør. Som jæger stod han højt, og jeg kunne forstå på den respekt, der vistest ham, at han var en stor mand blandt Arviligjuarmiut.

Vort gods var efterladt ved vor gamle lejr, og da vejret var det slettest mulige, tog det flere dage at få det transporteret ned til kysten. Medens mine kammerater var optaget heraf, fik jeg lejlighed til at arbejde sammen med »Pilekvisten«, idet jeg nedskrev sagn, sange og trylleviser.

At gengive trylleord er meget vanskeligt, fordi de ofte består af uoversættelige ord eller også har deres styrke i udtryk, der er kædet sammen på en sådan måde, at sætningen ingen mening giver. Deres kraft ligger jo netop i mystik. De fremsiges hviskende, men distinkt og med eftertryk på hvert ord; talen er langsom, og der gøres hyppigt en lille pause.

Her er trylleord, der giver held på renjagt: »Vildren, jordlus, langben med de store øren og de stride hår på halsen, flygt ej for mig. Her jeg bringer skind til såler, her jeg bringer mos til væger, kom kun glad herhen til mig, herhen til mig.«

»Pilekvisten« var også en betydelig digter. Hans fantasi var frodig, og han havde en meget følsomt sind; han sang altid, når han var uden beskæftigelse, og sine sange kaldte han for sine »kammerater i ensomheden«. Her er en af dem:

Mit åndedræt.

Jeg vil synge en sang, en lille sang, der er stærk.

Unaija - unaija.

Syg har jeg ligget siden efterår,

hjælpeløs lå jeg, som var jeg mit eget barn.

Bedrøvet ønsker jeg min kvinde bort til et andet hus, til en mand, der kan være hendes tilflugt, sikker og fast som vinteris. Unaija - unaija.

Bedrøvet ønsker jeg min kvinde bort til en bedre beskytter, nu, da jeg selv mangler kraft til at rejse mig fra mit leje. Unaija - unaija.

Kender du dig selv? Så lidt du dog ved om dig selv. Kraftesløs ligger jeg her på min briks, og kun mine minder er stærke! Unaija - unaija.

Da jeg spurgte »Pilekvisten«, hvor mange sange han havde digtet, svarede han: »Hvor mange sange, jeg ejer, kan jeg ikke sige dig. Det er noget, jeg ikke har tal på; jeg ved kun, at jeg har mange, og at alt i mig er sang. Jeg synger, idet jeg drager ånde.«

Men »Pilekvisten« var ikke den eneste sanger i sit land. Han lærte mig også en af sin kones sange. De havde en søn, Igsivalitaq, »den frostbidte«, der for et par år siden havde myrdet en jagtkammerat under en strid og nu levede som fredløs i fjældene omkring Pelly Bay af frygt for at blive hentet af Mounted Police. Af sorg over sønnens skæbne havde moderen digtet en sang, »den lille dag«s sang.

Ejaja - eja.

Jeg kender igen en stump af en sang
og tager den til mig som et medmenneske.

Ejaja - eja.

Man skulle vel skamme sig over barnet, man engang bar på sig i rygposen,
fordi man hørte om hans flugt fra menneskers boplads? Ejaja - eja.

Ret har de, der tænker så! Ejaja - eja. Ret har de! Ejaja - eja.

Jeg skammer mig! men kun fordi han ikke har haft en moder, der var fejlfri som
den blå himmel, klog og uden dårskab. Ejaja - eja.

Nu vil folks tunger opdrage ham, og sladder vil fuldbyrde værket. Dette har jeg -
hans moder - fortjent, jeg som fødte et barn, der ikke skulle blive min alderdoms
tilflugt! Ejaja - eja.

Jeg skulle vel skamme mig!

I stedet misunder jeg dem, der har venners skare bag sig,
vinkende på isen, når de efter festligt opbrud
lægger ud på rejser.

Ejaja - eja.

Jeg mindes et forår -

vi brød lejr ved »det skelende øje«;

vejret var mildt, vore fodtrin sank lindt knirkende i soltøet sne --

Dengang var jeg som et tamt dyr, der holdt sig nær til mennesker.

Men da budskabet kom om drabet og flugten,

blev jorden som et fjæld med syltinde,

og jeg stod på tindens top og vaklede.

»Pilekvisten« fortalte os, at vi ved Arviligjuaq ville møde mange mennesker, og for
at blive i stand til at gøre et længere ophold iblandt dem købte vi en hel del
hundefoder af ham, navnlig et stort laksedepot og en del rener, som skulle findes
nede ved den flod, som løber ud i bunden af Pelly Bay. Men for at få fat på alt dette
kød måtte vi først finde »den frostbidte«.

Den 5. april fortsatte vi rejsen efter en bevæget afsked. De sidste ord, de råbte
efter os, lød: »Gid vi alle må rejse uden onde ånder i vort følge!«

Allerede den 8. april finder vi laksene, og depotets størrelse blev os en stor
overraskelse; thi det viste sig, at vi for ½ kg te, ½ kg sukker, 20 stykker pladetobak
og en lille lommekniv havde købt ca. 100 store saltvandsørreder til en samlet vægt af
ca. 300 kg. Men så skulle vi finde den fredløse Igsivalitaq, for at han kunne anvise os
køddepoterne. Dagen efter kører jeg så sammen med en Netsilik-eskimo, Anarqaoq,
der havde fulgt os på vej ud på den spændende »morderjagt«. Efter en halv dags
kørsel ud og ind mellem fjælde og sletter kommer vi ud på havisen og får øje på to
sorte prikker langt forude, der tegner sig som ravne på en isskodse. Vi kommer
nærmere og ser, at det er to mænd, der forlængst har set os. Nu og da springer de
ned fra deres stade og løber frem og tilbage i stor ophidselse. Anarqaoq trækker vore
store sneknive frem fra hylstrene og stikker dem ind øverst i slædelæsset, så han
hurtigt kan få fat på dem. Da jeg ler ad hans forsigtighed, siger han: »Bedre at være
forberedt. »Den frostbidte« er en mand, et rigtigt mandfolk, og hvis han får den tro,
at vi er udsendt af politiet for at fange ham, vil han angribe for at komme os i
forkøbet.«

Vi haler hurtigt ind på de to mænd, og da vi er en kilometers vej borte, kommer
den ene af dem løbende hen imod os. »Det er plejesønnen,« siger Anarqaoq; »»den
frostbidte« vil antagelig se, hvilken behandling han får, og sender ham ud som
parlamentær.«

Med den fart, vi havde på, var der imidlertid ikke tale om nogen parlamentering;
hundene havde fært og ville ikke standse. Det lykkedes os lige akkurat at gribe par-
lamentæren og smide ham op på slæden til os, og så er vi et øjeblik efter fremme ved
snehytten, hvor »den frostbidte« stadig står på vagt på toppen af en høj isskodse. Så

snart hundene standser, går jeg leende hen til ham og tiltaler ham med de samme ord, hvormed hans fader nogle dage i forvejen havde hilst mig: »Vi er kun ganske almindelige mennesker, der ikke tænker på noget ondt.«

»Den frostbidte« svarer med den samme hilsen og føler sig åbenbart ganske overrumplet over den formløse måde, hvorpå vi ankommer til det sted, hvor han indtil for få sekunder siden kun har tænkt på at kæmpe for frihed og liv. Han udstøder et højt råb af glæde, og næsten samtidig kommer hans kone ud af snehytten og blander sine glædesråb med vore.

Det varer noget, før vor vært bliver helt naturlig; en tid er han helt stakåndet af bevægelse, men da vi har talt sammen en stund, og han forstår, at jeg fra hans forældre ved alt om ham, foretrækker han øjensynlig straks at sætte mig ind i den sag, som er skyld i, at han helst opholder sig langt fra mennesker. Han fortæller mig hele sin historie uden antydning af omsvøb, glad over at kunne give en beretning, der ud fra den eskimoiske moral retfærdiggør hans selvtægt. Derefter modtages vi hjerteligt i hans hytte, hvor vi bespises med renkød, talg og kogte ørreder. Efter at have samlet alt vort hundefoder kørte vi ud til Arviligjuarmiut: 54 sjæle, der lå i snehyttelejr ude på isen i Pelly Bay.

Arviligjuaq, »de store hvalers land«, er en betegnelse, der bruges om hele Pelly Bay området og har sin oprindelse fra nogle fjældformationer, der set på afstand tegner sig som hvaler i vandskorpen. Hvaler kommer, så vidt jeg kunne få oplyst, aldrig til disse egne. Fangstforholdene i hele distriktet synes overordentlig gunstige, og Arviligjuarmiut fortalte mig med stolthed, at de ikke kendte til nød og trangstider således som Netsilingmiut vest for Boothia Isthmus. Dette skyldes, at jagten året igennem var jævnt fordelt mellem rener, moskusokser, sæler og ørred; slog en slags jagt fejl, havde man altid noget andet at falde tilbage på.

Deres land ligger helt uden for den hvide mands rejseveje, og derfor har man fra første begyndelse lagt helt an på at klare sig med det materiale, der kunne skaffes til værktøj og våben. Som flænsekniv anvendtes en lille hvidgul flintesten, der kaldtes Haviorarnaq. Den bruges også til Uloer, kvindernes særlige knive. Ild tændes med ildsten, »ignerit«, eller svovlkis, der fandtes nær havet ved Arfertutsiaq vest for Lord Mayor's Bay. Man slog gnister, der faldt på kæruld eller mos, som var særlig præpareret i spæk, så det let kunne fænge. Haviorarnaq måtte de hente helt nede fra egnene omkring Backs River.

Vægsten, hvoraf de lavede lamper og gryder, fandtes inde i landet syd for Pelly Bay, ikke langt fra den store elvs opland.

Det, man led mest under, var træmanglen. På grund af den vældige drivis, der altid ligger ude i Boothia Gulf, nåede flydetræ aldrig ind i fjorden; man måtte hente det helt nede fra Ugjuliks kyster vest for Adelaide Peninsula. Men de fleste lærte at klare sig også uden træ; man forfærdigede lange, slanke harpunskafter af horn, der rettedes ud i varmt vand og øgedes sammen stump for stump, indtil de fik den passende længde. På samme måde lavede man sig teltstænger, hvoraf der kun anvendtes en til hvert telt.

Da både jern og flint var sjældne ting, lærte man også at lave harpunspidser af bjørnens hårde skinneben.

Når sommeren var gået, og man ikke længere havde anvendelse for telt, lavede man slædemeder deraf. Det foregik på den måde, at man lagde teltskindet ud i en sø, og når det var gennemblødt, foldede man det mangedobbelt sammen og lod det fryse i form af en slædemede. På samme måde anvendtes også moskusokseskind. Disse meder af frosne skind forstærkede man yderligere ved at lægge ørreder eller skært kød ind mellem folderne og lade det hele fryse sammen. Om foråret, når det faldt ind med mildt vejr, og slæderne tøede op og faldt fra hinanden, fodrede man så hundene med teltskindene og spiste selv indlæggene. Selve skoningen på disse slæder lavedes som sædvanlig af tørvedejg og is. De anvendtes april måned ud, og når det begyndte at knibe i maj, lavede man sig en anden slags slæder af bjørneskind eller

remmesælsskind. Hele slæden blev da med sit læs en mægtig byldt, der holdtes sammen med remme; hårene, der var yderst, gled overordentlig let hen over tøsneen. Sneen er som regel blød, når solen begynder at varme, og hårene holdt derfor med lethed foråret ud.

Noget andet, som det kneb med, før man kunne skaffe sig jern, var synåle; disse flækkede man ud af de hårde vingebe af en fugl. Til renskindsklæder måtte de være fine og tynde; til de tykke såler, der skulle sys på de vandtætte sælskindsstøvler, måtte synålene for at kunne stikke gennem det tykke, hårde skind nærmest skæres ud som prener. Så måtte man have tyk tråd og flettede dertil på kunstig måde rensener, der til og med havde den udmærkede egenskab, når de var flettede, at stingerne af sig selv strammede sig sammen, så snart støvlerne blev våde.

Således forstod man med beundringsværdig snille at hjælpe sig ud af alle vanskeligheder. Men så hændte det i året 1829, at et stort skib sent på efteråret pludselig viste sig i Lord Mayor's Bay og gik i havn for vinteren ikke langt fra bopladsen Sarfaq. Det var englænderen John Ross' polarekspedition, og hans overvintring her inde i Arviligjuarmiuts norddistrikt skulle få den allerstørste betydning for disse menneskers redskabskultur; thi endnu den dag i dag hentes der jern fra ekspeditionens vinterhavn, hvis eskimoiske navn er Qilanartut eller »de glade forventningers strand«.

De fortæller, at John Ross' skib først blev set tidligt på vinteren af en mand ved navn Avdlilugtoq, der var ude på sælfangst. Da han fik øje på det store skib, der lå som et skær midt ude i en lille bugt, nærmede han sig først nysgerrigt for at se, hvad der vel kunne være, som han aldrig før havde lagt mærke til. Men da han fik øje på skibets høje master, troede han, det var en stor ånd, og flygtede. Aftenen og natten igennem lagde mændene råd op om, hvad de skulle gøre, men da de var bange for, at den store ånd skulle ødelægge dem, hvis de ikke kom den i forkøbet, begav de sig af sted næste dag, bevæbnede med harpuner og buer, for at angribe den. Nu opdagede de, at der gik menneskeskikkelser omkring den, og de gemte sig bag et stykke is for nærmere at undersøge, hvad slags mennesker det kunne være. De hvide mænd havde imidlertid også set dem, og da de gik ud imod dem, trådte de frem fra deres skjul for at vise, at de ikke var bange. Straks lagde de hvide mænd deres våben ned på isen, og selv gjorde de det samme; mødet forløb hjerteligt både med omfavnelser og forsikringer om venskab, skønt man ikke kunne forstå hinanden. Man havde vel hørt tale om hvide mænd, men det var første gang, der nogen sinde var kommet nogen op til deres eget land. De fik siden kostbare gaver - alt det, de aldrig havde kunnet skaffe sig selv - og de kom ofte sammen og kappedes om at ledsage dem på rejser og hjælpe dem til rette i det land, som de kendte ud og ind.

Efter de første overvintringer kom skibet i besæt i isen og sank siden i Itsuartorvik (Lord Mayor's Bay). I både reddedes skibets »indmad« til Qilanartut, og da de fremmede igen rejste bort, efterlod de en mængde træ, jern, søm, ankerkæder, tøndebånd og andre kostbarheder, som man endnu den dag i dag anvender til knive, pilespidser, harpunspidser, lakselyster, renspejd og kroge. Senere drev også en mast i land, og heraf lavede man slæder, kajaker og harpuner. Man parterede masten ved at lave save af tøndebånd; det tog ganske vist sommer og efterår, men man havde tiden for sig.

Opholdet i Pelly Bay kunne kun blive af kort varighed af hensyn til rejsen vest på, men i dagene fra den 13. til den 23. april fik jeg også nået, hvad jeg ville. Og da den dag kom, hvor vi måtte tage afsked, var det med en følelse af, at jeg havde lært endnu en lille håndfuld af jordens beboere at kende.

Amulettjagt ved den magnetiske nordpol.

En dag, medens jeg ligger i Pelly Bay øst for Boothia-tangen, kommer to mennesker løbende ud af snestormen og står pludselig foran snehytten. Det virkede, som

var det nøgne mænd, der bankede på vor dør. De var uden slæder og hunde og havde kun deres store sneknive i hånden. Det var fuldkommen abnormt, da deres dragter dog fortalte, at de kom langvejs fra.

De krøb ind og blev tøet op i snehytten, og da de var blevet forsvarlig bespist, løstes tungerne. Det var to brødre fra den magnetiske nordpol, der var ude med et læs ræveskind, som de ønskede at sælge for et par gamle bøsser til folkene ved Pelly Bay, der igen stod i handelsforbindelse med Repulse Bay. Den yngste af brødrene skulle fortsætte rejsen, mens den ældste ved navn Qaqortingneq, »den hvide«, skulle hjem med det samme. Han havde derfor foreløbig efterladt sine to koner og en plejesøn et lille stykke fra vor lejr.

Det blev straks bestemt, at vi skulle følges ad tilbage til hans land, og at konerne hurtigst muligt skulle bringes til vort snehus. Et par timer efter var hele familien samlet, og kvinderne viste sig at være både unge og smukke. »Den hvide« ønskede åbenbart straks at gøre et godt indtryk på os, samtidig med at han ville understrege den værdi, hans koner havde som kvindfolk. Så snart vi spurgte, hvad de hed, greb han derfor øjeblikkelig lejligheden til at knytte de fornødne oplysninger til deres navn. »Dette er Quertilik, »den stærøjede«, den kostbareste af mine koner,« sagde han; »hun er blevet betalt med en slæde af træ.«

Vi følte os alle meget imponerede over denne uhørte pris, fordi vi vidste, at slæder ellers i disse egne gjordes af et forgængeligere materiale.

Den lidt ældre kone, Qungåq, »Smilet«, var købt for et stykke bly og en gammel fil; men galant, som manden var, føjede han til, at hendes prisbillighed skyldtes særlige forhold; thi den dag, hun føjedes til hans udrustning, var hendes tidligere mand netop død af sult, og hun selv var hjælpeløs af mangel på en forsørger.

Nu var det plejesønnens tur til at blive introduceret. Han hed Angutisugsuk, »Manne« - en beskedent smilende ung mand - og her forklarede »den hvide«, at han var født som tvilling og overtaget som nyfødt. Man plejer straks at dræbe den ene af et par tvillinger, og derfor havde der været meget stor risiko forbundet med at købe denne lille dødsdømte for en kajak og en gryde. En sådan transaktion kunne også kun forsvares ud fra den opfattelse, at mænd altid var dyrere end kvinder.

Handelen om ræveskind blev afgjort i nattens løb, og næste morgen brød vi op og lagde vejen tværs over Franklin Isthmus. Vi jagede os langsomt frem gennem den store flodseng, der løber mellem Pelly Bay og Shepherd Bay mod vest, og vort mål var en snehyttelejr af netsilikere på isen mellem King Williams Land og Boothia Isthmus.

Den 3. maj slår vi lejr nord for Murchison Rivers løb og bestiger et højdedrag for at få udsigt. Vi befinder os midt på en vældig slette, der fører ud til Shepherd Bay. Den ensformige, blændende hvide flade gør et stærkt indtryk af uendelighed; kun hist og her ses enkelte isolerede højdedrag, små gneisknolde, der dukker op som sælhoveder i et hav. Ellers er flodens dybe og brede leje det eneste, der bringer afveksling; de høje, sandede lerskrænter følger linien, så langt øjet når, og den løse nysne er overalt broderet med spor efter ren. Hver dag skyder vi et par rener til os selv og hundene, og om aftenen og natterne hygger vi os, hver gang vejret er stille, ved åbne kogebål af kassiope. Den store slette går i den grad i eet med havisen, at kun en smal revne i sneen markerer, at vi en dag går fra land over tidevandssprækken til Shepherd Bay. Ikke en antydning af isfod eller en eneste skrunding sætter skel mellem kystlinie og saltvand.

Om aftenen den 5. maj får vore hunde fært af noget, og »den hvide« forlanger, at de øjeblikkelig skal standses. Så springer han frem og får et stykke foran os øje på en lang linie sælhundekranier, der er lagt ud på isen, med snuderne vendt i en ganske bestemt retning. Vi får ordre til at køre langt uden om, og da vi er kommen vel forbi, forklarer han os, at man her tror, at sjælens bolig er hovedet, og at sjælen har et evigt liv, der går igen fra fangst til fangst, så at en mand kan dræbe den samme sæl mange gange. Når man derfor flytter fra en gammel lejr til en ny, skal kranierne sættes ud på en sådan måde, at snuderne vender mod den nye fangstplads; så følger

sælerne nemlig med fra sted til sted, og menneskene kommer ikke til at lide nød.

For os blev denne ejendommelige form for praktisk zoologi et kompas, der viste den retning, vi skulle køre for at finde mennesker, vi søgte.

I det fygende vejr er det selv for Qaqortingneq en stor kunst at løse denne opgave, men ingen af os ville give op, og endelig ved midnatstid kører vi lige op i den hvide landsby, hvor alle ligger i dyb søvn. »Manne« og jeg kryber straks ind i en af de nærmeste snehytter, hvor hans moder og stedfader bor.

»Vi har besøg af hvide mænd!« råber »Manne« ophidset.

»Manne«s moder springer op fra en bylt snavsede skind med sit fedtede hår fuldt af renhår, lægger sig på knæ på briksen og blotter sit bryst, medens »Manne« springer hen og kysser det. Dette er sønnens hilsen til sin moder ved hjemkomsten fra en langfart. Midt i det smudsige hus virker denne erkendelse af samhørighed - drengens hyldest til moderbrystet - dobbelt gribende på mig.

Jeg har talt længe med dem, da de pludselig spørger mig, hvor den hvide mand er henne, og da jeg fortæller dem, at det er ham, de taler med, har de svært ved at tro mig. Mens sælkødet sættes over lampen, går vi ud for at aflæse slæderne. Og jeg kommer lige tidsnok til at blive vidne til den måde, hvorpå Nalungiaq, »Spædbarnet«, modtager sin datter, »den stærjede«: Midt ude i den forrygende snestorm trækker hun sit tøj op, så brysterne blottes, og den lille Quertilik hylder sit ophav med et langt og inderligt kys.

Hele bopladsen er nu vækket. Mænd melder sig til snehyttebygning, og under udfoldelse af stor kunst er vor snehytte rejst i den tid, vi bruger til at aflæse slæderne og ordne godset for natten. Næppe er vi under tag, før to kæmpeslæder slæbes hen foran snehytten. Alle, både mennesker og hunde, skal feste i anledning af vor ankomst!

Dagen gik med gæsteri fra hytte til hytte. Jeg opdagede snart, at det var en udpræget fangstlejr, jeg var kommen til. Her var i alt 23 mennesker, der i øjeblikket kun havde tanke for sælfangsten, og det ville være mere bekvemt for mig at møde dem lidt senere, når de havde bosat sig på King Williams Land. Derfor bestemte jeg mig til i stedet for at tage ud og indsamle amuletter ved den magnetiske nordpol, hvor der sagdes at være en stor snehyttelejr med rigere folkeliv.

Men forinden måtte nogle dispositioner for det kommende forår træffes. Jeg ville efter denne rejse et lille svip ind i landet til »Store fiskeflod«, medens »Eder-fuglen«, sammen med en netsiliker, skulle køre frem til Kent Peninsula, hvor Hudson Bay Company har en station. Hertil skulle så de samlinger, vi indtil dato havde indsamlet, fragtes på den gode forårsis, og som returlæs skulle han have forskellige sager, jeg ønskede indkøbt, bl. a. ammunition.

Den 11. maj var jeg færdig med mine forberedelser, tog afsked med mine to karnmerater og satte kursen nordover gennem Rae-Strædet. Min ledsager var en mand ved navn Alorneq, »Fodsålen«, der lettest karakteriseres ved, at hans tandkød altid var tørt af at smile.

Hvor vi ville finde mennesker, kunne ikke på forhånd siges; ingen ved, hvor folk holder til om foråret, når sælerne jages fra åndehul. Foreløbig skal vi norden om Matty Island og helt op i Wellington Strait for at finde slædespor, først derefter kan vi begynde at søge.

Vi er lige ud for den magnetiske nordpol ved Cap Adelaide, da vi får øje på nogle forladte snehytter. Vi følger sporene og passerer nu og da de rørende opstillinger af sælkranier, der viser vej til de beboede hytter; først kommer vi til fem hytter, så til tre, derefter til tolv og så til tolv igen.

»Fodsålen« er en sporhund, ikke ringere end »den hvide« forleden. Han kender folk på, hvorledes de bygger deres snehytter, hvorledes de har sovet på briksen og på deres fodspor, og således ved vi, længe før vi har truffet dem, hvem det er, vi søger.

Næste eftermiddag, under en forrygende snestorm, forsvinder alle vore hunde pludselig af isens overflade, og da vi skal se nærmere til, er de føjet ind i en hus-

gang, og vi er midt inde i den boplads, vi har søgt efter i flere dage.

Selvfølgelig er der ingen, der bemærker vor ankomst, men Alorneq går fra husgang til husgang og brøler vore navne ind hvert enkelt sted; og ud af de varme snedriver kommer de nu alle krybende - glade, overraskede og opfyldt af al den hjælpsomhed, som man navnlig i det tætte snefog har hårdt brug for.

Ved hjælp af en dobbelt konstruktion af snevolde fik vi bygget os en snehytte, idet vi først måtte rejse læmure for overhovedet at kunne komme til at behandle sneen, uden at den blæste fra os.

Og nu skulle altså den store »amulettjagt« begynde. Men jeg var klar over, at det var et foretagende, der måtte tages op med den allerstørste forsigtighed. I videnskabens navn skulle jeg forsøge at afkøbe dem alle disse uskyldige små helligdomme, som de bar på sig, og jeg skulle gøre det på en sådan måde, at de ikke senere, når jeg var forsvundet, skulle have anledning til at beskylde mig for de ulykker, der måtte hjemsøge bopladsen.

Disse folks religion er baseret på en stadig kamp mod onde, usynlige ånder, der griber ind i deres daglige liv gennem sygdom og misfangst. Og som en beskyttelse mod alt dette har de i forbindelse med deres tabu og trylleformularer kun deres amuletter. Jeg forstod, at min opgave var så delikat som vel muligt, og at det hele ville ødelægges, hvis jeg gik for hurtigt frem. Hele den første dag tilbragte jeg derfor med at gå fra hus til hus og indtage så mange festmåltider, frosne laks, ren-maveindhold og sælkød, som jeg overhovedet kunne overkomme.

I mellemtiden havde jeg fået »Fodsålen« til at pakke alle handelsvarerne ud i min snehytte. Der var dejlige, strålende synåle, taget ud af brevet for at virke i masse, der var knive, fingerbøl, søm, tobak, tændstikker - alle disse elementære småting, som er så selvfølgelig for os, men som for folk uden forbindelse med civilisationen er af stor værdi. Jeg lagde med glæde mærke til, at der var stor tilstrømning til den snedrive, hvor jeg havde opslået mit bo, og jeg var vis på, at man udelukkende kom ind for at syne min udstilling.

Aftenen endte hos bopladsens ældste mand, en gammel, berømt åndemaner, som havde levet et stærkt liv i tillid til sin styrke, men nu var kroget af alderdom og strabadser. Han lå på sin briks og smilede mig i møde, da jeg kom ind. Vi drøftede alvorlige problemer med hinanden, og det varede ikke længe, før det gik op for ham, at jeg var lige så vel bevandret i livets hemmelige kræfter som han. Med forkærlighed talte vi om amuletterne og deres betydning, og vi slog fast som kolleger, at jeg var lige så meget fagmand som han selv.

Da jeg sent på aftenen vendte hjem, var der overfyldt af mænd og kvinder. Alle havde de medbragt handelsvarer, bestående af hvidræveskind, jærv, bjørneskind og andre byttemidler, der var gangbare mellem handlende. Der gik en mumlen af skuffelse gennem snehytten, da jeg straks meddelte dem, at jeg ikke var nogen handelsmand i almindelig forstand. Jeg fortalte dem, at jeg var ude for at lære fremmede stammers sæder og skikke at kende, og at jeg nu havde opsøgt dem, fordi jeg vidste, at de af alle eskimoer havde de stærkeste amuletter. Jeg forklarede dem, at jeg kom fra et land, der lå så langt borte, at al deres tabu uden risiko kunne ophæves, når det gjaldt min person. Derefter holdt jeg en lille, højtidelig tale over amuletterne og deres brug, idet jeg - foruden at henvise til min samtale med deres lokale vismand - støttede min opfattelse med citater fra berømte åndemanere i andre eskimolande. Jeg understregede stærkt, at efter deres egen åndemaners opfattelse mistede ejeren ikke sin amulets beskyttelse, selv om han tabte den. Amulettens kraft var magisk knyttet til den person, der havde båret den fra barn. Mit hovedargument lagde jeg i den omstændighed, at når en tabt amulet, der forsvinder til ingen verdens nytte, alligevel beskytter, måtte det samme være tilfældet med amuletten, der gennem handel bragte ejeren en virkelig fordel. Jeg ønskede ikke selv at bære de amuletter, jeg købte; deres magiske kraft havde jeg ingen brug for, kun genstanden og den historie, der knyttede sig til den.

Derefter bad jeg gæsterne om at forlade vort hus, da både »Fodsålen« og jeg var trætte og trængte til hvile. Gennem et kighul i snemuren kunne jeg se, hvorledes de i småklynger gik ned til den gamle åndemanager, hvis tillid og forståelse jeg vidste, jeg havde vundet.

Vi sov længe, og det var langt op ad dagen, før vi fjernede den sneblok, som mures ind i indgangen om aftenen, når man skal sove. Før den er fjernet, anses det for taktløst at komme på besøg.

»Fodsålen« og jeg kogte te og spiste sælkød, men til trods for vor snehyttes gæstfrit åbne indgangshul fik vi ingen gæster. Jeg anså allerede slaget for tabt, da en ung pige, som havde opdaget, at jeg også havde nogle perler, kom hen til indgangen og ligesom tøvede med at krybe ind. Vi kaldte på hende, og hun kravlede nu ind gennem husgangen med alle de amuletter, hun bar til fordel for sin tilkommende søn. Kvinder bærer sjældent amuletter, der skal beskytte dem selv. Eskimoernes opfattelse er den, at det er manden, og ikke kvinden, der skal kæmpe livets kamp, og en naturlig følge heraf er, at selv småpiger på en fem-seks år bærer amuletter, der skal beskytte de sønner, de engang skal føde, thi jo ældre en amulet er, desto stærkere er den.

Den unge pige, der hed Kuseq, »Dråben«. rakte mig en lille skindpose, hvori hun havde lagt alle de amuletter, hun indtil for et øjeblik siden havde båret forskellige steder på sin inder- og yderpels. Jeg pakkede sagerne ud: uskyldige, mugne ting, der lugtede ækelt og ikke i mindste måde bar præg af den hellige, beskyttende kraft, de repræsenterede. Jeg trak et langt, sort svanenæb ud af posen og spurgte hende, hvad det var godt for. Hun var usigelig bly og sød, da hun slog øjnene ned og svarede: »For at det første barn, jeg føder, skal blive en dreng.«

Derefter kom der et rypehoved, hvortil en rypefod var bundet; det betød, sagde hun, at drengen skulle få rypens egenskaber og blive en hurtig og udholdende løber på jagter efter vildren. En bjørnetand gav kraftigt bid og god fordøjelse; et hermelinskind, hvor kraniet var bundet fast til hovedskindet, gjorde stærk og behændig; en lille flynder beskyttede mod fare, når han mødte fremmede stammer.

Det var alt, hvad hun turde give fra sig. Hun havde endnu et par stykker tilbage, men dem ville hun gerne beholde for alle tilfældes skyld. Imidlertid var der kommet en hel del unge mænd og kvinder ind i snehytten, og de stod nu fnisende omkring hende og gjorde hende endnu mere forlegen. Men deres hånende smil stivnede, da de så, hvad hun fik igen; thi hun fik ikke blot så mange glasperler, at der var nok til en lille halskæde, men i tilgift fulgte to synåle og en funklende syring.

I løbet af et par timer var der nu en sådan tilstrømning til mit hus, at jeg ligefrem var bange for, at sneblokkene skulle løftes op af deres leje, og inden sengetid kunne jeg melde »Alt udsolgt« i min improviserede butik; til gengæld havde jeg over to hundrede amuletter, der var enestående i deres art.

Blandt dem, der ansås for at være af størst værdi og som hyppigst gik igen, var ternen som den dristige og sikre fisker; foden af en islom, der gjorde manden til en dygtig kajakroer; et ravnehoved med klo, der gav mange fangstparter under jagterne, fordi raven har den egenskab at komme til stede, hvor bytte nedlægges; tænder af en ren, båret i tøjlet, gør en til en god renjæger; en bi, med hele sin yngel indsyet i en stump skind, giver et stærkt hoved; en flue: usårlighed, fordi en flue er svær at ramme; en vandkalv: kraftige tindinger. En af de få virkelige kvindeamuletter var skællinien i et lakseskind; den gav små og stærke sting i syning.

»Fodsålen« og jeg pakkede amuletterne ind så omhyggeligt, som det var os muligt, samtidig med at deres betydning blev indført i min dagbog, og vi forberedte os på at bryde op ved første daggry; men vi havde unægtelig ikke gjort regning på, at den gamle åndemanager i sidste øjeblik ville gribe ind med hele sin orakelmyndighed.

Mørket var netop ved at slå over i morgenens allerførste dis, da vi hørte knirken i sneen og stemmer; det var den gamle åndemanager, der havde ladet sin søn skubbe sig hen til vor snehytte på en slæde og nu ønskede en samtale med mig. Han korn ind,

og medens vi indtog et enkelt morgenmåltid, forklarede han nlig, at han i tillid til sit indtryk af mig selv havde været blandt dem, der havde ladet sine børn og børnebørn sælge amuletter. Hvid mands varer i disse egne var sjældne, men selv om vore teorier med hensyn til amuletterne utvivlsomt var rigtige, så stod det dog alligevel urokkelig fast, at en amulet var en amulet. Efter alt, hvad jeg havde fortalt dem om de lange rejser, jeg havde gjort, og de mange stammer, jeg havde gæstet, måtte jeg sidde inde med en særlig livskraft, der satte mig i stand til at gøre alt dette. Den del af et menneske, der har den største grokraft, er håret, og derfor foreslog han, at jeg for at afværge uberegnelige ånders vrede skulle give alle dem, der havde solgt mig amuletter, en lok af mit hår!

Jeg indså øjeblikkelig, at manden havde ret, men på den anden side var det kold vinter og af nogen betydning for mig ikke at forlade bopladsen fuldstændig skaldet. Vi blev da enige om, at de, der havde givet mig de mest værdifulde amuletter, skulle få noget af mit hår. Jeg forklarede ham, hvad han også indrømmede var rigtigt, at dele af ens klæder også var gangbare som amuletter, og derfor stillede jeg foruden mit hår en gammel pels og skjorte til disposition. Dermed var alle fornøjede, og i løbet af formiddagen uddelte den gamle mand, hvis navn var Itqilik, min pels og min skjorte i småstykker, idet vi fulgte listen over de modtagne amuletter i min dagbog. Kun ved de stærkeste amuletter gav han dem noget af mit hår, hvilket foregik på den noget ublide måde, at den gamle åndemaner flænsede en tjavs af med en sløv fangstkniv; thi sakse var ukendt ved bopladsen.

Da vi endelig var kommet igennem disse ceremonier, var mit udseende ikke ganske i overensstemmelse med de krav, en hjemlig frisør ville stille til en gentleman,

Ved middagstid lykkedes det mig endelig at bryde op under bopladsens afskedsråb, og jeg forstod, at jeg ikke blot havde erhvervet en enestående samling, men at jeg også forlod venner, der var af den overbevisning, at jeg havde givet mere, end jeg havde taget.

Hundene får sommerferie.

Den 23. maj tog jeg afsked med »Ederfuglen«, der nu begav sig på den lange rejse med vore samlinger til Kent Peninsula, ca. 1200 km frem og tilbage; selv kørte jeg sammen med Arnarulunguaq ind til Utkuhikjalingmiut ved Store Fiskeflod, nogle af de mindst kendte af alle eskimoer.

Det var fortalt mig, at de nærmeste bopladser skulle være ved Itivnarjuk ved Lake Franklin. Afstanden dertil fra netsilikernes snehyttelejr var ikke mere end ca. 250 km med letkørt forårsture. Det var ikke ekspedition, det var »skovtur«, at køre denne strækning. Hver gang vi slog lejr, så vi rensdyrflokkene som en strømmende flod af levende proviant bevæge sig mod nord i ro og mag, småædende, nydende de åbne sletters kølighed; og ude på isen lå sælerne i dorsk solsvøvn. Fra fjordisen kom vi efter 6 dages kørsel op i deltaet, hvor vi fra det fine isføre pludselig overgik til bundløst lerælte. Floden var ikke langt fra at bryde op; der var snebart land langs bredderne. Det gjaldt om at skynde sig, for at vejen tilbage ikke skulle spærres af det hurtigt frembrydende forår. Teltlejren var netop dér, hvor vi havde ventet, og otte meget interessante dage tilbragtes nu hos disse indlandsboere, der, 164 i tal, er fordelt over 3 bopladser. Grupperede omkring floder og søer lever de udelukkende af renjagt og ørredfangst, og deres levevilkår falder derfor ganske sammen med de foran skildrede rensdyreskimoers. Det var en kort, men indholdsrig uge; så måtte vi igen ned ad floden og ind gennem det lerede, tungtkørte deltaland.

Gennem opløst sne og dybe overfladesøer krydsede vi langsomt over Simpson Strait og nåede den 13. juni King Williams Land ved Malerualik - det sted, hvor vi efter aftalen skulle møde »Ederfuglen«, når han kom tilbage fra Kent Peninsula. Men der var ingen »Ederfugl«; i stedet for traf vi vore gamle venner Qaqortingneq, »den hvide«, og hans to unge koner, der yderligere var blevet suppleret med en tredje,

Sagittalt (»den, som får en til at svinge ud af kurs«). Hun var gift med »Ederfuglen«s ledsager, men under dennes fravær midlertidig overtaget af »den hvide« sammen med børn og hele husholdningen. Dette er skik, når en mand rejser fra sin kone i disse egne.

Foruden »den hvide« var der også en mand ved navn Itqilik, »Indianeren«, der sammen med sin familie var kommet helt oppe fra Bellot Strait og North Somersset, hvor han havde tilbragt flere år. Det var netop de mennesker, jeg gerne ville træffe, og da jeg samtidig fik bekræftet, at hele netsilikstammen fra alle bopladser mellem Adelaide Peninsula og Boothia Isthmus ville samles på King Williams Land, gjorde jeg endelig op med mig selv, at jeg ikke kunne gøre klogere end at tilbringe sommeren her.

Jeg var ganske vist ikke i nyt land - før mig havde både Schwatka, Roald Amundsen og Godfred Hansen været i disse egne - men mine forgængere havde haft andre opgaver end jeg, og uden ellers at gå deres udmærkede arbejder for nær, kunne jeg vel nok sige, at jeg i åndelig forstand befandt mig blandt nye mennesker.

Jeg blev ved teltpladsen et par dage for at træffe enkelte afgørende dispositioner for sommeren. Vi havde ingen betalingsmidler, og vor ammunition var meget begrænset, fordi jeg stadig havde foretaget indkøb af etnografiske genstande og betalt dem med krudt og bly, som egentlig var beregnet til os selv. »Ederfuglen«s udeblivelse nødvendiggjorde, at der allerede nu blev lagt en fast plan for den kommende sommer, og helst måtte det ordnes således, at jeg udelukkende kunne benytte min tid til etnografiske og arkæologiske arbejder. »Mennesket«, som havde ledsaget mig til Store Fiskeflod, havde lovet at blive hos mig sammen med sin kone og sine to stedsønner, og af hensyn til vore sytten hunde knyttede jeg yderligere en ung mand til mig, som jeg traf her ved bopladsen; hans navn var »Ulken«, og han var gift med en ung pige, der hed »Revnen«. »Mennesket« stillede al sin egen ammunition til min disposition, »Ulken« derimod havde så godt som ingen. Aftalen med ham blev så, at han skulle jage med min ammunition og til gengæld ievre kød til vore hunde; jeg skulle disponere fuldstændig over deres tid og sætte dem til hvad arbejde, jeg fandt for godt, undtagen udgravning af husruiner, der for dem var tabu. Til gengæld skulle jeg, om jeg engang kom til velstand, belønne dem for deres hjælp.

De saliges bopladser.

Den 1. juli gik Arnaruluk og jeg i gang med udgravningen af en stor eskimoisk ruinboplads, som vi havde fundet ved Malerualik. De få mennesker, der endnu befandt sig ved lejren, så misbilligende på vort forehavende, Det var deres overbevisning, at man ikke blot burde lade de døde i fred, men også deres efterladenskaber. Desuden vidste de, at det ville være meget vanskeligt for os at skaffe føden på dette sted, da her var fuldstændig blottet for vildt på denne årstid. Alle hastede de op til fiskepladserne inde i iandet, hvor ørredfangsten nu kunne begynde.

»Mennesket« og »Ulken« blev sendt på sæl jagt med mine hunde hver eneste dag, medens jeg stod på hovedet i husruinerne. Hele resultatet af fangsten beløb sig til en halv snes sæler, langt under, hvad jeg havde håbet.

Den 25. juli blev situationen os så uudholdelig, at vi for en tid besluttede at flytte op til den store ørredplads ved søen Amitsoq midt inde i landet. Renerne er endnu på vandring nordover og giver os jævn jagt undervejs.

Den 5. august når vi frem til den berømteste af alle fiskepladser på King Williams Land. Jeg havde hørt stedet så meget omtalt og lovprist gennem de sidste par måneder, at ankomsten blev en skuffelse. Hele lejren bestod kun af fem beskedne telte, og selve Amitsoq var en absoiut karakterløs, aflang sø, forbundet med en anden navnløs sø ved en lille elv, der var ca. 500 m lang og 12-15 m bred; det var det hele! Egnen omkring var flad og stenet, og den eneste afveksling dannedes af nogle højdedrag i sydvest på 100-200 meters højde. Fra selve stedet kunne man intet

overblik få, og dette bemærkede jeg øjeblikkelig, fordi det havde været mit håb, at vi her skulle blive i stand til at drive nogle ugers virksom renjagt. Bopladsens beboere var lutter gamle kendinge og iøvrigt det eneste oplivende moment. Der var »den tommelløse« med sin familie og åndemaneren Samik, som jeg i foråret havde været sammen med i snehyttelejren ved Murchison River. Jeg havde den gang købt et sælskind af ham, som jeg havde glemt at medtage ved min afrejse, og nu havde han slæbt rundt med det på alle sine vandringer for at kunne give mig det, når han engang tilfældigt løb på mig. Et smukt eksempel på pålidelighed. Desuden var der en del unge mennesker og et par gamle koner, alt i alt ca. 30 mennesker.

De rapporter, de gav os, var ikke oplivende: få rener, få laks, intet hundefoder! Vi var kommet for tidligt; fiskeriet ville først begynde efter 15. august, for at kulminere i slutningen af måneden. Det havde været skralt med proviant sommeren igennem, og da man intet nærmere havde hørt fra mig, var de laksedepoter, som jeg så småt havde regnet med, forlængst opbrugt. I vort nærmeste naboland opholdt der sig ca. 150 mennesker, men de havde fordelt sig på forskellige fiskepladser for at have større chancer. Også jeg måtte nu sprede mine mænd for at få jagt.

De sidste dage har det blæst en storm af norden med klart vejr. Umiddelbart efter vor ankomst til teltlejren stilner vinden af, og for første gang i lange tider får vi blikstille og en smældende varme, der lokker enkelte nærgående myg frem fra deres skjul i sumpene. Det smukke vejr frisker alle sind op, og trods heden korter man tiden af med alle mulige slags lege på sletten ved siden af teltlejren. I det rå, blæsende vejr har vi frosset jævnt hele sidste måned igennem, og det virker derfor virkelig oplivende at se nøgne ben løbe omkring og endog tage bad i søerne.

Ved Amitsoq blev jeg i otte dage og fik en mængde interessante oplysninger om gamle skikke og vedtægter. Det var lykkedes os at nedlægge seks rener, og på disse havde både hundene og bopladsfællerne levet højt, mens jeg skrev,

Aldrig i mit liv har jeg set så kåde og sorgløse mennesker, så muntert sultende, så humørfyldt frysende i elendige, lasede klæder! Altid vil jeg mindes Samiks drenge, der var lige så kåde på legepladsen som ude i elvens kolde vand, altid i forfærdelige pjalter med ben, lår, arme og hænder røde og opsvulmede af kulde, men selv absolut ufølsomme herfor. Disse mennesker tænker sig »de saliges land« som et sted, hvor glæden aldrig dør, og hvor den hver dag må give sig udtryk i leg. Dette ideal af en tilværelse synes man at have realiseret allerede i levende live her ved laksepladsen, hvor der hver eneste dag blev leget mindst seks timer af mennesker i alle aldre og af begge køn.

Deres dag havde omtrent følgende forløb: først var der arbejdet, der skulle skaffe dem den daglige føde. Det indskrænkede sig til ti minutter tre gange i døgnet; men selv disse ti minutters arbejde var en fest for dem med kappestrid under råb og øredøvende latter.

Fiskene blev taget nede i den lille å, der forbandt de to søer med hinanden.

I denne å var der med sten bygget en dæmning, der spærrede den fuldstændigt. Midt i løbet var der indrettet en stor, rund dam (qasgé) med en åbning ud mod den af søerne, hvorfra åen kom. Åbningen (uvkuaq) kunne lukkes med en stor, flad sten, så snart fiskene, der fra den indre sø søgte ud mod havet, forvildede sig ind i dammen. Denne var forsynet med en række ruser (situsarfit), bygget op af sten med tag af store, flade sten; de løb spidst til indefter, og havde en længde af 2m, med en indgang på omtrent en halv meters bredde.

Indsiget af fisk kom som regel ved midnatstid, ganske tidligt om morgenen før solopgang, og undertiden også om eftermiddagen, når solen stod lavt. Kun på disse tre tider blev fangsten drevet, ellers var adgang til åen forbudt; resten af døgnet skulle fiskene have fred.

Fangsten var fælles og dreves af alle på een gang. Ingen måtte nærme sig stedet, før »fiskemesteren« havde råbt signalet ud over hele bopladsen: »Arqai-nialerpugut« (nu går vi ned)!

Råbet blev besvaret med glade hyl fra alle telte, og der blev vildt kapløb ned mod åen af mænd, kvinder og børn fra de ældste til de alleryngste, nogle fuldt påklædt, andre halvnøgne, de fleste barbenede, og det skønt vandet i elven var isnende koldt. Et lille stykke fra fiskestedet standsede alle; her havde man lystrene med de lange træskafter deponeret, og nu listede en fire-fem mand sig op mod den sø, hvorfra fiskene skulle komme. De måtte tage sig vel i agt for, at deres skygger ikke viste sig i vandet; tyve meter fra den kunstige dam plumpede de pludselig ud i elven, og nu kunne man se, hvorledes de mange fisk, der havde samlet sig omkring stenspærret, stilede hen imod dammen! Nogle enkelte sprang over og fortsatte ud i den anden sø, men de allerfleste løb ind gennem dammens åbning. I samme øjeblik, der ikke er flere fisk ude i elven, springer en mand til og lukker for dammen med en stor, flad sten. Dette er tegnet på, at fiskeriet kan begynde, og uden at ænse det kolde vand eller klæderne, der bliver drivvåde, vælter hele den utålmodige strøm af mennesker ud i elven og ind i dammen og begynder at stange løs på de fisk, der har samlet sig her inde, og som nu smutter ud og ind mellem benene på dem. De stanges ganske uden system, det gælder blot om at være den, der får flest, og det var mig altid en gåde, at der i dette håndgemæng, hvor man støder lystrene omkring sig, tilsyneladende helt på må og få, ikke går adskillige tæer med i løbet; men det syntes aldrig at være tilfældet. Hver fisker har i sin hånd en Qorqat, en lang bennål i en snor med en ters af træ i den anden ende. Hver gang en laks var fanget, stikkes nålen igennem den, helst så rygraden knækkes, og videre går så jagten, ofte med fem-seks fisk efter sig ude i vandet for enden af snoren. Ikke alle fisk tages med lyster; mange af dem smutter ind i ruserne og gemmer sig der, hvor de bliver privat eje; her tilhører de den, som har bygget rusen, og her fanger mand og kone i kompagni. Det foregår på den måde, at den ene holder lystret ved indgangen af rusen, så at fisken ikke tør smutte ud, medens den anden fjerner en sten ved den inderste overdækkede ende, hvor den skræmte fisk lader sig tage.

Længere hen på sommeren eller i begyndelsen af efteråret kan der ved Amitsoq være en sådan fiskerigdom, at hver familie i løbet af fjorten dage kan fange så meget, at de kan lægge en tre-fire depoter op af god, fed fisk, der gemmes til vinteren. Hvert depot repræsenterer mellem to og tre hundrede kilo.

Det er overordentlig vanskeligt at få brændsel ved Amitsoq. Kassiope findes ikke, og man må nøjes med fugtigt dryas, der oven i købet på denne årstid er i blomst. Den er da så svær at holde brændende, at der må pustes uafbrudt til ilden; og man bliver ikke blot helt stakåndet heraf, men får øjnene fyldt med røg, især da der altid koges inde i teltene, der ikke er forsynede med røghul. Et andet problem, der melder sig, når der skal koges, er selve det elementære: at slå ild; thi folk har som regel ingen tændstikker. Man får ild ved at slå svovlkis med en stump jern, idet man sørger for, at gnisterne falder ned på tørt, ganske let spækvædet mos eller kæruld. Når så en glød fænger, må man behændigt puste til den, indtil kærulden eller mosset er i glød; derefter får man lidt tørt hø til at fænge, men før det lykkes at få ild i selve brændslet, går der let en halv time. Så snart en har fået det til at brænde, kommer som regel alle bopladsfællerne og henter ild hos ham. Tager man nu alle disse vanskeligheder i betragtning, kan man ikke undre sig over at den meste føde, både kød og fisk, spises rå. At koge en gryde fisk og en lille kedel vand ved dryas tog Arnaruluk fem timer! Med kassiope derimod, der flammer hurtigt op og har en ganske anden hedeevne, tog det mindre end en time.

Denne fiskerige fangstplads ansås lige som renernes svømmesteder for »hellig«. Strenge taburegler var knyttet til fangsten, og brud på disse mentes at få skæbnesvangre følger for den føde, man skulle skaffe sig hele den kommende vinter. Ingen marvben måtte spises, ingen feinschmecker måtte delikatere sig med friske hjerner af ren; men hovederne måtte, om de bragtes til stedet, så snart kødet var pillet af dem, omhyggeligt sænkes i en tilstødende lille elv, hvor der ingen fisk var. Tabuen gjaldt navnlig kvinderne, der ikke måtte udføre noget slags syarbejde i deres telt, hvor

iøvrigt mændene heller ikke måtte sysle med deres fiskegrejer. Der var absolut tabu mod al syning af dyreskind, gamle eller ny, og derfor hang vinterens slidte dragter som sørgelige pjalter om alle; ingen huller måtte stoppes, ingen flænger bødes. Det eneste tilladte syarbejde var fornyelse eller lapning af støvlesåler, og det kun, såfremt alt, hvad der skulle bruges, var skåret til, inden man forlod kysten. Dette og reparation af fiskeredskaberne måtte udføres uden for selve lejren ved sangnavik, »arbejdspladsen«, der lå i ly af en stor sten et lille stykke fra teltene. Her opholdt de fleste sig, når de ikke sov eller legede.

De lege, der kunne optage dem time efter time, var enkle og naive, men til gengæld opfyldte de deres hensigt, at give varme og motion, og dette sidste var ikke det mindst påkrævede.

Særlig yndet var en mellemting mellem skjul og tagfat. Alle deltagerne slutter op i en rundkreds tæt sammen, med bøjede hoveder, medens en af dem gemmer sig; så snart han er fundet, forfølges han, og den, som først rører ved hans bare krop, skal nu gemme sig, og legen begynder forfra. Eller man sætter sig i en lang række, medens en går langs med rækken og sparker alle de siddende hen over fodballerne; så skal man gå hen over deres tæer, derefter hen over skinnebenene, og hver gang han har været rækken rundt, dunker han hovedet ned i maven på dem. Til sidst kildrer han hver enkelt med foden hen over kroppen og løber så sin vej. Alle springer nu op og forfølger ham, og idet han indfanges, skal han rive en dusk af sin pels og give den til den, der nu overtager hans rolle. Eller man leger tieleg med fastlukket mund. Den, der først ler, får et komisk navn, som skal lydes resten af dagen. Eller man leger bjørn og forsøger at overfalde alle de andre, der springer omkring, medens man selv må kravle på alle fire. Særlig yndet var et boldspil, hvori så mange som muligt skulle deltage. Man deler sig i makkere på to og to og skal forsøge på at kaste bolden til hinanden. Alle kneb gælder. Man slås med sine modstandere, spænder ben og skubber bag fra under hyl og latter, og var man først kommen i gang med denne leg, hvori både gamle og unge deltog, kunne det godt vare en hel dag, uden at den et øjeblik syntes at trætte. Dagen efter tog man fat igen. Ægtepar var som oftest makkere, og jeg måtte beundre den smukke og rørende måde, hvorpå de behandlede hinanden. Jeg har sjældent været blandt mennesker, hvor mændene roste deres kvinder så meget, og omvendt kunne kvinderne aldrig blive trætte af at fremhæve deres mænds udmærkede egenskaber.

Den 12. august måtte jeg med beklagelse bryde op fra dette sted, hvor hver eneste dag havde givet mig nye indtryk af det primitive sinds misundelsesværdige lethed. Såfremt sorgløs given sig hen i øjeblikket skulle være et gode, havde jeg virkelig været i »de saliges land«. Fiskeriet gik stadig skraldt, renerne holdt til på helt andre kanter af øen, regn og blæst var ubarmhjertige, og ofte fik man ikke så meget at spise, at man blev mæt! Men endnu var det sommer, endnu kunne der ske et omslag i fangsten, og hvorfor skulle man tænke på dagen i morgen? En gammel tradition i stammen sagde jo desuden, at ånderne hjælper aldrig de bekymrede og forknytte!

Den 17. august var vi atter ved vor gamle boplads Malerualik.

Jeg sætter mig uden for teltet og ryger den ene pipe tobak efter den anden med virkelig andagt. Det er dejligt at se havet igen med de skiftende farver og stemninger. Al isen er nu forsvundet, søen ligger blikstille over Simpson Strait, hvid som smeltet bly de mange småøers konturer tegner sig kulsorte mod den lyse aftenhimmel.

Vi har sat garn i elven straks ved ankomsten, og inden vi går iil ro, kommer Arnaruluk med to fede ørreder, der straks puttes i gryden. Vi koger ude ved et bål af Kassiope og kan ikke bekvemme os til at gå ind. Det er en af disse ualmindelige aftener, som man husker. Og som for at gøre den endnu mere uforglemmelig dukker piudselig ni blanke rener, anført af en vældig tyr, op fra en lille bakkekam foran teltet. Hundene ser dem og istemmer øredøvende hyl.

Gensynet.

Dagen efter tager Arnaruluk og jeg fat på udgravningen af husruinerne, men allerede den 25. august får vi en storm af nordvest med det første snefald; jorden fryser, og der kommer is på alle småsøer. På dette tidspunkt er imidlertid allerede tolv husruiner udgravet, og vi har tilvejebragt det materiale, der er nødvendigt for bedømmelsen af den nye kultur, vi har fundet.

Efteråret står ubarmhjertigt for døren, og da jeg gerne skulle udnytte hele den sidste tid inden opbrudet vestover til skriftligt arbejde sammen med stammens ældste, bygger Arnaruluk og jeg et stenhuse af den nordgrønlandske type fra Kap York.

Den 3. september får vi et vejr, som vi i ugevis har længtes efter. Det er stille frost med fin sol og klar himmel og en ganske svag brise fra vest. Sådanne dage er så sjældne heroppe, at man altid får fornemmelsen af, at noget må ske, og vi beslutter os til at flytte op på en højderyg, der ligger nogle timers gang fra teltpladsen, og blive der en uges tid for at samle brændsel inden snefaldet. Deroppe er et af de få steder, hvor Kassiope vokser, og Arnaruluk behøver så ikke at anvende flere timer daglig på at skaffe det brændsel, vi skal bruge til kogning. Netop som vi er i opbrud, får vi besøg af »Mennesket«, der kommer med et par af mine hunde, belæsset med kød. Næppe har han kastet byrderne og bundet hundene, før en flok dyr passerer tæt forbi lejren; »Mennesket« sætter øjeblikkelig efter dem, og vi opsætter foreløbig relsen.

Det er eftermiddag; Arnaruluk og jeg er alene ved teltet, begge en smule skuffede over, at dagen alligevel skulle ende uden opbrud. Vi sidder og stirrer ud over vandet, da Arnaruluk pludselig udbryder med en stemme, der dirrer af spænding:

»Jeg troede, det var højvande, og nu er der pludselig et skær, som jeg ikke synes jeg kender. Se - se! Det bevæger sig!«

Hun peger mod det flade næs vest for øen Eta, og nu ser vi begge ganske tydeligt en lille kano komme roende hen imod os. Her i dette land bruges kajak kun i ferskvandssøer, og man ser aldrig noget fartøj på havet. Der var to mand i kanoen, og det kunne kun være »Ederfuglen« og hans ledsager. Vi havde ventet på dem siden midten af juni; hver eneste dag havde vi spejdet og kikket efter dem, og nu, da vi virkelig fik øje på dem var det, som om vore hjerter stod stille.

Vi får kikkerten frem og genkender dem; det er virkelig dem! En time efter er de fremme. Vi styrter ned imod dem, længe for de kan lægge til, glade over at se dem levende og raske, og spændt på, om de bringer os alt det, vi savnede så hårdt. Desværre skulle der blande sig skuffelse i gensynsglæden, thi »Ederfuglen«s første råb til os lød således: »Ingen ammunition, ingen tobak, ingen te, kaffe, sukker eller mel! men,« tilføjede han leende, »vi er spillevende, og det har ikke altid været så selvfølgelig, som I måske tror.«

Og så skrabede kanoen mod strandens småsten, »Ederfuglen« sprang i land, og vi gav hinanden den store omfavelse.

Hans rapport er snart gengivet: da de forlod King Williams Land i slutningen af maj, mødte de så meget skrueis langs fastlandets kyst, at de lagde vejen over Linds Island ved Victoria Land, hvorfra de siden satte over til White Bear Point på sydkysten af Queen Maud Gulf. To gange havde de på rejsen ned mod Melbourne Island truffet Kitdlinermiut, der havde givet dem en yderst fjendtlig modtagelse. I begyndelsen traf de kun kvinderne, medens mændene lå i baghold rundt omkring bopladsen, klare til at falde over dem, hvis de fandt anledning dertil. Som regel blev man hurtigt gode venner, men et par steder havde de dog været så skumle og hemmelighedsfulde, at de havde fundet det rigtigst ikke at sove hos dem. For ikke at blive overrumplet pJejede de så at binde deres hunde i en stor rundkreds om teltet, så de altid kunne være sikre på at blive vækket, fra hvilket verdenshjørne der end skulle komme nogen. Samlingerne var i god behold afleveret til Hudson Bay Kompagniets repræsentant ved Kent Peninsula, men distriktets rævefangst havde været så rig, at alle varer i butikken var udsolgt. De havde lige netop fået så megen ammunition, at de kunne klare sig tilbage igen. Floderne, der løb ud i Queen Maud Gulf, var allerede brudt op i

begyndelsen af juni, derfor havde de måttet låne en kano for at komme frem. Alle deres hunde var efterladt hos eskimoer i nærheden af Ellis River, hvor de havde opholdt sig en måneds tid, indtil isen var så vidt brudt op, at de kunne ro langs med kysten. Overalt havde de set store mængder af dyr, og ikke langt fra Ellis River havde de mødt en flok så vældig, at det havde taget den tre dage at passere. Og i al den tid var alt land omkring dem levende og i uafbrudt bevægelse. Men på sommeren, da båderejsen endelig kunne begynde, havde pakisen stået så tæt ind til kysten, at det kun var med den allerstørste vanskelighed, det var lykkedes dem at komme frem i den skrøbelige kano.

Til trods for de nedslående nyheder var der selvfølgelig kun glæde over gensynet, og jeg var navnlig glad over, at jeg ikke længere skulle være ene mand mellem lutter fremmede, når den tid kom, da mangelen på ammunition ville gøre det svært at hævde sig i kampen for at bevare hundene.

Renerne har deres ganske bestemte vaner, som de hvert år følger med en sådan regelmæssighed, at man med stor bestemthed kan angive tiderne for deres vandringers begyndelse og afslutning. Det første snefald i september måned plejer at samle dem i flokke fra 25-100 og derover, og efterhånden som isen lægger sig på søerne, vandrer de langsomt nedover mod kysterne ved Simpson Strait, indtil den tiltagende kulde, der som regel bringer islag i begyndelsen af oktober, giver signalet til det store fremstød, der fylder hele egnen omkring Malerualik med dyr. Et lille stykke nordvest for ruinbopladsen ligger midt ude i strædet en ø, Eta, som korter deres svømmetur ganske betydeligt, blot de lægger vejen over den. De forskellige hjorder synes på en gådefuld måde at stå i en vis rapport til hinanden; næppe har de første flokke søgt ned til kysten for at undersøge overfartsforholdene, før deres kammerater kommer fra alle egne af øen ned mod stranden inden for Eta. De følger også ganske bestemte veje, og man ser derfor langs med strandbredden og inde i forskellige fjældpas et utal af varder og jægerskjul, der angiver, hvorledes man i gamle dage jagede dem med bue og pil. Dengang måtte hele bopladsen organiseres og jage i samarbejde, og selv om det var en langsom jagt, der ikke gav de store kødforsyninger, som bøsserne skaffer, har man dog kunnet klare sig generation efter generation; til gengæld undgik man massemyrderierne, som bliver en fare for bestanden overalt, hvor eskimoer kommer i besiddelse af moderne rifler.

Den 15. september blev der panik ved vor boplads, som efterhånden talte over hundrede mennesker. Et råb gjaldede gennem teltlejren, og da vi alle styrtede ud, så vi de første store renflokkede komme travende ned over bakkerne øst for bopladsen. På afstand tog de sig ud som et mægtigt kavalleri, der kom i linier på 50-100 dyr med sikker kurs mod svømmestedet ved Eta. Alle mænd greb deres bøsser og jagttasker, og et øjeblik efter lå de skjult rundt omkring mellem de fjældknoled, som dyrene skulle passere. Det var efterårets første virkelige renmord, og derfor kom de også intetanende i samme skarpe trav ned mod kysten, indtil en øredøvende geværsalve pludselig standsede dem. Et øjeblik stod de som fastnaglet, stirrende forvildet omkring efter de fjender, de ikke kunne se, og dette øjeblikks rådvildhed gav de mange jægere en god chance; skud faldt på skud, dyr efter dyr tumlede om mellem deres skrækslagne kammerater, indtil hele kavalkaden ligesom efter aftale opløstes i en mængde små flokke og galopperede tilbage til øens indre.

»Ederfuglen« og jeg havde ikke deltaget i denne jagt, fordi vi tilsammen ikke rådede over mere end ca. 75 skud; der måtte økonomiseres til det yderste med hver enkelt patron, og vi turde ikke risikere at lade os smitte af den vildskab, der let griber jægere, når der skal kopskydes i flæng.

Det store under.

Den 21. september oplever vi det store under.

Jeg er på vej op til teltpladsen, da der pludselig bliver stort røre iblandt folk, På et

øjeblik er de ude af teltene, mænd, kvinder og børn, og alle råber de: »Åh-åh-åh!«

I begyndelsen er alle så betaget, at ingen rører sig af stedet, men så kommer der bevægelse over dem igen, og de styrter ned mod mig, forrest den ellers så rolige Niunuaq, »det lille ben«. Jeg tror, det er en stor renflok, der nærmer sig, og at man vil låne min bøsse. Jeg siger nej på forhånd; der skal spares på ammunitionen. »Det lille ben« når helt frem til mig, før han kan tage sig sammen til at åbne munden; så peger han med en stor håndbevægelse ud over Simpson Strait i retning af Eta og råber uden spor af forklaring:

»Se der, se der! Ja men, så se dog der!«

Jeg vender mig om og får øje på nej, jeg vil ikke tro mine egne øjne: et skib for fulde sejl stævner ind mod vor boplads! For hele den ungdom, der nu stod målløs omkring mig, var dette det store under, de oplevede. De havde aldrig set et skib før. Og se dog bare, hvor det kunne flyde! Åh, hvor kan de dog havde fået alt det træ fra? Og det svømmede hen over vandet som en stor fugl, og storsejlene bredte sig ud fra skroget som store, hvide vinger!

Jeg blev selv grebet af den mærkelige bevægelse, der sang ud af alle de mange forundrede råb, og uden at bekymre mig om, hvem det var og hvad de vilde, slog det mig, at om bord i det lille skib kom al den ammunition, vi manglede, nu sejlen op til os - næsten til verdens ende.

Dannebrog og Union Jack røg til tops på et par sammenbundne ski ved min eskimohytte, og en time efter lå det fremmede skib til ankers foran vor boplads, og en motorbåd tøffede i land med to hvide mænd om bord, der præsenterede sig som Peter Norberg fra Hernøsand og Henry Bjørn fra Præstø.

Så stor, og dog så lille er verden!

Det var deres opgave at oprette en ny station for Hudson Bay Kompagniet på King Williams Land. Deres skib hed »El Sueno« og var en gammel, udslidt lyst-yacht fra San Francisco. For vore øjne, der var så uvant med at se skibe, synede den som en fregat, og var dog ikke mere end 20 tons. Med denne nøddeskal, der ikke engang havde maskinkraft, og som oven i købet havde en større båd på slæb, havde Peter Norberg forceret den vanskeligste del af den gamle nordvestpassage, Queen Mauds Gulf, og udført en sømandsbedrift, hvis størrelse han ingen anelse havde om. Søkort havde de ingen af, og overhovedet ingen tekniske hjælpemidler til at klare navigationen med, »men,« sagde Peter Norberg, »man er vel ikke nordbo og viking for ingenting!«

I kampen om Nordvestpassagen havde 40 skibe forgæves stævnet mod disse farvande; Roald Amundsen blev den første med den lille »Gjøa«, Peter Norberg nr. 2 med et fartøj, der ikke engang kunne kaldes et skib, og oprindeligt kun var bygget til salonfart i Golden Gate.

Ti minutter efter er jeg om bord og sætter straks mine tænder i en appelsin.

Lidt efter sidder jeg og kigger med store øjne på en kop dampende kaffe. På bordet står brød, ost og smør, men jeg rører det ikke; jeg nøjes med at spy vældige skyer af røg omkring mig. Da jeg får sundet mig en smule, opdager jeg, at jeg sidder på en kasse, der indeholder 5000 patroner, netop af den kaliber, som passer til vore bøsser, og jeg hører uvirkeligt som i drømme, at der loves mig al den ammunition, jeg behøver, fra nu af og indtil vestrejsen begynder på første islæg.

Så pludselig og så voldsomt kan alt med eet forandre sig på en arktisk ekspedition.

Jeg kikkede ud gennem det åbne køje: solen skinnede, millioner af små krystaller blinkede ud over den hvide sne, og hundreder af vildrener travede intetanende sydover mod død og ødelæggelse.

Et hårdført folk.

Spærret ude fra omverdenen ved isfyldte have og vældige, uvejsomme ødemarker har en lille håndfuld mennesker, der kalder sig Netsilingmiut eller Sæleskimoerne, fået

lov til at leve deres eget liv, helt frit for fremmed påvirkning lige op til vore dage. De har givet sig selv følgende gruppebetegnelser:

Arviligjuarmiut omkring Peiiy Bay, der tæller 32 mænd og 22 kvinder; de egentlige Netsilingmiut på Boothia Isthmus, 39 mænd og 27 kvinder; Kungmiut omkring Murchison River, 22 mænd og 15 kvinder; Arvertarmiut fra Bellot Strait og North Somerset, 10 mænd og 8 kvinder, og endelig Ilivilermiut på Adeiaide Peninsula, 47 mænd og 37 kvinder.

Ialt 259 i tal lever disse mennesker inde i landet i tiden fra midten af juli til december måned på renjagter og laksefiskerier, mens de resten af året driver sælfangst på isen. Navnet Sæleskimoer har de næppe fået, fordi der var mange sæler i distriktet - thi dette er langt fra tilfældet; snarere kaldes de således, fordi de efter en tidligere indlandsperiode er vandret ned til havet og i modsætning til rensdyreskimoerne har lagt sig efter sødyrfangst. Dette synes at være foregået i en forholdsvis sen tid.

Skønt få i tal beløber deres samlede jagtområde sig til ca. 12.500 km², hvilket omtrent svarer til 3 gange Danmarks størrelse eller hele den isfrie del af Vestgrønland.

Disse mennesker levede jeg sammen med i noget over et halvt år, og jeg fik en ualmindelig gunstig lejlighed til at lære dem at kende, fordi jeg selv i denne tid måtte vende tilbage til det primitive liv og helt igennem dele kår med dem. Den fællesskæbne, der i det daglige liv bandt os sammen, gjorde det muligt for mig at komme på en meget fortrolig fod med dem.

Netsilik-eskimoernes egne traditioner går ud på, at de er et indvandret folk, der har taget landet fra de oprindelige beboere. Disse kaldes, ligesom den tidligere, nu afdøde befolkning ved Hudson Bay for Tunit. De fortæller, at det var Tunit, der i de allerførste tider gjorde landet beboeligt. Det var dem, der fandt renernes svømmesteder og byggede varder rundt omkring i landet og på den måde tvang dyrene til at følge bestemte veje, hvor de var lette at jage. Det var også dem, der fandt fiskene i elvene og lærte at fange dem med lystre fra stenspærrer og fiskedamme.

Disse første beboere af landet talte samme sprog som de selv, omend der var en dialektforskell, der endnu huskes i enkelte overleveringer. De skildres som store, stærke folk, der var så godmodige, at de næsten blev frygtsomme og ofte havde let til flugt. Deres indlandsliv sommer og efterår faldt ganske sammen med Sæleskimoernes, så snart det gjaldt dyrejagt og fiskeri. Men i modsætning til den nuværende befolkning elskede de havet, når det var isfrit, og de valgte sig gerne bopladser, hvor der var mange hvaler, hvalrosser og sæler, der jagedes fra kajak. De var også dygtige til moskusoksejagt og dristige bjørnejægere.

Netsilingmiut lever i et land, hvor der aldrig er overflod på føde. Selvfølgelig er der perioder, hvor der nedlægges mere, end der kan fortæres fra dag og til dag, og dette er navnlig tilfældet under de store renjagter om efteråret, eller når laksefiskeriet giver godt udbytte. Men regner man så til gengæld med, at der i vintertiden ofte kan hengå uger, hvor der ikke er nogen mulighed for at skaffe noget spiseligt, vil man kunne forstå, at det er en absolut livsbetingelse at have depot. Således former livet sig da som en næsten uafbrudt kamp for tilværelsen, og skæbnesvangre perioder af nød og sult indtræffer ikke sjældent. Det er derfor intet under, at tilfælde af kannibalisme slet ikke er sjældne, herom fortæller Samik:

»Mange mennesker har spist menneskekød; men de gjorde det aldrig af lyst, de gjorde det kun for at redde livet, når lidelser gennem lange tider havde tæret så stærkt på dem, at de mange gange ikke var ved deres fulde forstand. Sult rummer rædsler, sult kan være ledsaget af drømme og syner, der kan knække selv de stærkeste mennesker og få dem til at udføre ting, som de ellers ville føle afsky for.«

Det grælløse udslag af kampen for tilværelsen viser sig dog i den måde, hvorpå man søger at få det mest økonomiske ud af barnefødsler; thi det er udelukkende økonomi, der ligger bag ved den skik, at pigebørn dræbes ved fødselen, hvis de ikke

på forhånd er lovet bort til en familie, der har en søn, som engang skal have en kone. Disse barnedrab begås absolut ikke som følge af råhed i sindet, og heller ikke fordi man underkender kvindernes betydning i samfundet; i alt fald ved man jo, at hun er uundværlig. Når det sker, er det kun, fordi kampen for føden er så hård, at man generationer igennem har fået erfaring for, at den enkelte erhverver er ude af stand til at ernære mere end de aller nødvendigste medlemmer af familien. Et pigebarn er kun til besvær og udgift for husholdningen så længe hun ikke kan gøre nytte, og fra det øjeblik hun er i stand til at hjælpe til, bliver hun gift og kommer bort fra sin familie. Derfor må barnefødslerne reguleres, og en udvælgelse af drengbørn bliver følgen.

Åndehulsjagt.

Fik Sæleskimoerne således hårde livsvilkår, har de til gengæld forstået at tage kampen for føden op på en måde, der er ganske beundringsværdig. De har fundet ud af at jage de sky og hurtige rener ved at drive dem ud i søer, hvor de kan indhente dem i deres slanke og letroede kajak og stikke dem ned med deres spyd. De lærte renernes vaner og veje at kende og byggede stenskjul ved deres stier, hvorfra de kunne skyde dem ned med bue og pil. Og ørrederne i floder og søer, der sjældent er sultne og derfor ikke lader sig fange med almindelige fiskekroge, lokkede de frem af deres skjul med den lille, fiskeformede lok og dræbte dem med lyster.

Vidunderligst af alle deres fangstmetoder er dog den kunst, hvormed de harpunerer sælen ved dens åndehul.

Når isen lægger sig på havet, kradser sælerne med deres knivskarpe kløer små huller, hvorigennem de kan drage ånde. Så længe isen er tynd, er det ikke vanskeligt at harpunere sælen gennem åndehullet, der ses som en lille tynd og hvælvet isklokke hen over den jævne flade. Denne lille kuppel fremkommer dels ved, at sælen, før den ånder, puffer til den tynde is med sit runde hoved, dels også ved, at dens varme ånde huler isen ud nedefra. Den passer nu med stor omhyggelighed sit åndehul, efterhånden som isen vokser i tykkelse nedefter; men den lille kuppel foroven bevares stadigvæk som et luftfyldt rum mellem vandet, isen og sneen. Det varer jo ikke længe, før sneen lægger sig over åndehullet, men den varme, der udstråler fra sælens åndedræt, trænger igennem sneen og danner et lille hul. Gennem dette står åndehullet dybt nede i isen stadig i forbindelse med luften, selvom der undertiden kan ligge et tyndt lag sne over det.

Var det nu let med en harpun at ramme sælen, så længe isen var tynd, bliver det betydelig vanskeligere, når isen hen på vinteren får en tykkelse af 2-3 m. Sælen holder stadig sit åndehul åbent; det går nu som et rør op gennem den tykke is med en diameter på 60-70 cm; den har altid rigelig plads til at røre sig. Den luftfyldte kuppel foroven bevares fremdeles og står gennem hullet i sneen stadig i forbindelse med luften, medens hullet i isen hurtigt fryser til, så snart sælen forlader det for at trække til andre åndehuller. Den må således kradse hullet op igen, hver gang den skal drage ånde. Enhver sæl har en mængde åndehuller, da den ikke kan skaffe sig tilstrækkelig føde, med mindre den kan svømme ud i en ret stor omkreds, hvor den altid kan være sikker på at have et åndehul at ty til, når den er ved at tabe pusten.

Ukyndige tror ofte, at åndehulsfangst er en meget let måde at fange sæl på. Jeg skal nu forsøge at give et indtryk af, hvor kompliceret den er.

Ganske tidlig morgen, medens det endnu er halvmørkt ude, vækkes Inugtuk, og jeg ved, at der bliver sat en spand kogende sælblod frem for os. Søvntrukne slubrer vi den varme blodsuppe med dens rigelige tilsætning af tran i os, for vi ved af erfaring, at det er det eneste måltid, vi kan gøre regning på i de første 10-12 timer. Hurtigt kommer vi derefter i klæderne og tumler ud af snehytten. Det blæser som altid en frisk brise og er bidende koldt. Vore jagtkammerater står allerede parat, og 15 mand i følge går det nu i kappang ud over isen.

Hver fangers udrustning består af følgende: en snekniv, der ved hjælp af en lille strop gennem et hul i skaftet er fastgjort til en benknap, der er anbragt på yderpelsen. Over skuldrene hænger en jagttaske af hvidræveskind, og den indeholder de forskellige redskaber, der skal benyttes under fangsten. I venstre hånd bæres harpunen og åndehulsundersøgeren; med højre hånd ledes i en snor den hund, der med sin fine næse skal finde åndehullet. At finde åndehullet uden en hunds hjælp er et rent lykketræf; de er svære at opdage, og der er ikke så mange af dem.

Så snart det første åndehul er fundet, flokkes alle om det og kappes om at ramme det med sin harpun; thi det tilfalder den, som først rammer den lille åbning i sneen. Det tog os tre timer at finde det første åndehul, der tilfalder Inugtuk, hos hvem jeg bliver. Vore kammerater spreder sig videre ud over isen, og i dagens løb ser vi dem tage opstilling ved andre åndehuller, nogle af dem så langt borte fra os, at vi kun øjner dem som små prikker på den hvide sne.

Med stor sagkundskab træffer Inugtuk sine forberedelser til fangsten. Først skærer han hele det øverste snelag bort, så at åndehullets lille kuppel ned mod den faste is blottes. Med en ismejsel, der sidder i den ene ende af harpunskaftet, slår han hul i den frosne is på det sted, hvor sælen selv piejer at åbne, og øser de små isstykker, der nu fylder hullet, op med en ske af moskusoksehorn, den såkaldte ilaut. Så snart det er gjort, tager han åndehulsundersøgeren frem og stikker den ned i åbningen for at blive klar over den form, »røret« eller den øverste del af »iskummen« under åndehullet har. Åndehulsundersøgeren består af en krum hornpind, hvormed han kan »føle« ind under isen for at blive klar over, hvorvidt åndehullets åbning står midt eller skævt for »røret« i isen, hvor sælen opholder sig under vejtrækningen. Dette får nemlig betydning for den retning, i hvilken harpunen skal stødes. Sælen kommer nemlig altid op med ryggen til isen, og da den langt fra fylder røret ud, kan man let komme til at jage harpunen forbi den, hvis man ikke på forhånd så nogenlunde kan regne den stilling ud, som den vil komme til at indtage. Når så disse undersøgelser er tilendebragt, bygges atter en lille snekuppel op over åndehullet, nøjagtig således som den var, dengang vi kom til det. Med harpunen stikkes derefter et hul gennem sneen, så dette og åbningen i isen kommer til at ligge lige over hinanden, hvilket betinger, at harpunen i det afgørende øjeblik ingen modstand møder.

Nu kommer den fine, sindrigt konstruerede »dunføler« frem. Den består af en ren-sene, renens stive fodflade-sene, der har form omtrent som en lille dukke med udstrakte arme og skrævende ben. Mellem disse skrævende ben anbringes et svanedun, og »dunføleren« stikkes ned gennem hullet i sneen, således at den bliver hængende mod hullets sider i »armene«, medens »benene« med svanedunet går ned i selve åbningen, dog ikke længere, end at det er let synligt oppe fra. Så snart sælen nu stikker sin snude op gennem åndehullet og trækker vejret, vil svanedunet, som er det eneste, fangeren kan se, bevæge sig vibrerende frem og tilbage, og øjeblikket er inde, da han skal støde sin harpun ned efter byttet.

Foruden denne »dunføler« kan man også bruge en anden snild indikator, som består af en lille, spinkel hornpind med en knap i den ene ende; den øverste ende af denne indikator er ved en flettet sene forbundet med en anden hornpind, der stikkes ned i sneen ved siden af åndehullet. Indikatoren stikkes ned i åndehullet og holdes oppe af den lille hornknap, da der i stærk kulde altid findes så meget rim og så mange små bitte isstumper i åndehullets vand, at den bliver stående deri. Når sælen nu kommer op for at drage ånde, støder den indikatoren, som den ikke kan se, til side, og det er tid for fangeren at støde til med harpunen.

Isfangst-harpunen består af et ganske kort træskaft. I hvis øverste ende den mejsel er fastgjort, der benyttes til at hugge isen op med; i den nederste ende sidder selve den lange harpun, der før var af renhorn, nu som oftest af rundjern på godt og vel 1 meters længde. Hertil fastgøres harpunspidserne, der sidder i en line af fiattet senetråd på to meters længde. I samme øjeblik sælen rammes, smutter harpunspidsen ud af harpunen, og man holder sælen i linen, som en fisk i en snøre,

haler den hen til åndehullet og dræber den med et nyt stød af harpunen.

Så snart alle forberedelser til fangsten var trufne, bredte Inugtuk sin jagttaske ud foran åndehullet og stillede sig op på den. Dette fodunderlag skulle dels hindre sneen i at knirke, dels beskytte hans fødder mod den kolde is. Derefter stod han urørlig som en stenstøtte med harpunen i hånden og blikket ufravendt rettet mod svanedunet, der lige skimtedes gennem åbningen i sneen. Time gik efter time, og jeg forstod, hvilket fond af tålmodighed og hårdførhed der udkrævedes, når denne fangst skulle drives i uvejr i en temperatur af -50° C. Fire timer forekom mig som en evighed, og dog er der mænd, der har drevet det til at stå indtil 12 timer ud i eet, når det gjaldt om at skaffe kød til deres kone og børn.

Vi havde netop besluttet os til at gå hjem, da vi fik øje på en mand, der havde sat harpunen fast i en sæl. Så snart den lykkelige fanger havde fået halet sit bytte op på isen, løb vi hen til ham for at indtage et festmåltid, som næsten har religiøs betydning. Alle lægger sig på knæ; manden, som fangede sælen, på højre side, de andre på venstre side af den. Fangeren skærer et ganske lille hul i bugen, hvorigennem leveren og et stykke spæk udtages. Når dette er gjort, lukkes åbningen atter med sårnåle, så intet blod løber ud og går til spilde. Lever og spæk skæres ud i små tærninger og spises i samme knælende stilling. Så ofte jeg deltog i et sådant offermåltid, følte jeg altid noget gribende og noget smukt i den måde, hvorpå disse kuldens sønner fejrede deres fangst.

En eneste sæl blev denne dags resultat af 15 mands 11 timers jagt, og dog var mine kammerater glade over, at de ikke var kommet til at gå forgæves, hvilket ofte hænder.

En eskimoisk katekismus.

Jeg havde levet sammen med Nalungiaq og hendes mand, »Mennesket«, i et halvt år, før hun en aften, hvor vi holdt skimring, gav mig denne fremstilling. Hun var en udmærket sagnfortællerske, når hun var oplagt og ikke skulle nødes; da kunne hendes ord forme sig lette og naturlige, og alle de mange mysterier, der slet ikke optog hende til daglig, kunne gribe hende og gøre hende veltalende:

»Jeg er et ganske almindeligt menneske, der ingen viden har fra mig selv. Jeg har aldrig været syg og drømmer næsten aldrig, derfor er jeg ikke blevet synsk. Når jeg en gang imellem går ind i landet for at samle brændsel, føler jeg kun glæde over at mærke solens varme, og mange minder strømmer ind over mig fra de egne, jeg genser, og hvor jeg har gået, siden jeg var lille pige. Andet oplever jeg aldrig, når jeg biiver alene; jeg må nøjes med at lytte, når andre fortæller, derfor har jeg al min viden fra en gammel onkel, åndemaneren Unaraluk. Hans hjælpeånder var hans afdøde fader og moder, solen og en hund og en ulk. Gennem disse hjælpeånder vidste han besked om alt det, der var på jorden og under jorden, i havet og i himlen.

Men det, jeg nu skal fortælle om, er noget, hvert barn ved, ethvert barn, der er blevet fortalt i søvn af sin moder:

I de allerældste tider var der intet lys på jorden; alt var mørke, og man så ikke landene, og man så ikke fangstdyrene. Og dog levede der både mennesker og dyr på jorden, men der var ingen forskel på dem. Man levede i flæng; et menneske kunne blive et dyr, og et dyr kunne blive til et menneske. Der var ulve, bjørne og ræve, men så snart de blev til mennesker, var de alle ens. De kunne vel have forskellige vaner, men talte alle det samme sprog, levede i samme slags huse og telte på samme måde.

Således levede man her på jorden i de allerældste tider, tider, som ingen mere forstår. Det var den gang, trylleord blev til. Et tilfældigt udtalt ord kunne pludselig få kraft, og det, som man gerne vil skulle ske, kunne ske, uden at nogen kunne forklare hvorledes.

Fra disse tider har de gamle husket en samtale mellem en ræv og en hare: »Taoq - taoq - taoq: Mørke - mørke - mørke!« sagde ræven; den ville gerne have mørke, når

den skulle stjæle af menneskenes depoter. »Uvdloq - uvdloq - uvdloq: Dag - dag - dag!« sagde haren; den ville gerne have dagens lys, så den kunne finde sin føde. Og så var det pludselig blevet således, som haren havde ønsket; dens ord var de stærkeste. Dagen kom og afløste natten, og når natten var gået, kom dagen igen. Og lys og mørke vekslede med hinanden.

I de tider var der ingen sødyr i havet; menneskene kendte ikke til at brænde spæk i deres lamper. Dengang kunne nyføget sne brænde - de bløde, kridhvide dynger af meget fin sne, der kan samle sig i læ af de faste, hårde driver.«

»Hvad ved du om verdens skabelse?«

»Ingenting. ingen har fortalt os, hvorledes jorden blev til. Den var, som den er, dengang vort folk begyndte at huske. Men sol og måne og stjerner, torden og lynild er mennesker, der engang er faret ud i rummet«

»Hvorfor?«

»Ja, det kan ikke forklares; vi selv spørger aldrig derom.

Og dog har det en grund. Onde handlinger og tabubrud har befolket luften med ånder. Solen og månen myrdede deres moder, og skønt de var søskende, fattede de elskov til hinanden. Derfor ophørte de med at være mennesker.

Også torden og lynild var søskende, to stakkels forældreløse, der ingen slægt havde. De levede engang i Netsiliklandet; men da folkene på en renjagt skulle sætte over en flod, blev de efterladt, for at de kunne dø af sult. De var kun til besvær, og ingen mennesker havde godhed for dem. De to stakkels søskende gik hen til en mødding for at se, om de kunne finde noget, der var glemt. Og så fandt den ene en ildsten og den anden en stump renskind, og med ildstenen og det hårede, tørrede renskind i hænderne råbte de til hinanden:

»Hvad skal vi være?«

»Torden og lynild!«

Ingen af dem vidste, hvad det var, men pludselig hævede de sig op i luften, og den ene slog gnister med sin ildsten, og den anden trommede på sit tørre renskind, så det drønede hen over himmelrummet. For første gang tordnede og lignede det over jorden, og de gik ganske tæt hen over den boplads, hvor de mennesker boede, der havde forstødt dem; og de døde alle i deres telte, også hundene. De var ganske uforandrede og uden sår, kun røde i øjnene; men da man rørte ved dem, faldt de sammen og blev til aske.

Sådan blev torden og lynild til.

Siden kom vindene med regn, sne og storm.«

»Hvorledes?«

»Ja, det er en myte for sig.

Alle kender den berømte kæmpe Inugpasugssuk, der var så stor, at hans hovedlus var som lemminger. Han færdedes i gamle dage mellem menneskene og fik endog en dreng til plejesøn.

Engang denne kæmpe var ude at gå sammen med sin plejesøn, traf han sin overmand Inuarugdligasugssuk, »Kæmpedværgeren«. Han var endnu større og endnu stærkere. De kom op at slås, de to kæmper, og »Kæmpedværgeren« ville have dræbt sin modstander, hvis ikke kæmpens plejesøn havde skåret hans haser over, mens de brødes. Således blev han dræbt; men idet han opgav ånden, hvislede han et nøds-krig ud mellem fjældene, og næsten i samme øjeblik kom hans kone til syne oppe på en bakke, lige så vældig som han selv. Hun var så stor, at hendes bryster lå som to sæler hen over hendes barm, og idet hun greb kæmpen, skvulpede de så tungt og så voldsomt hen over ham, at han nær var faldet; men atter skar drengen hendes haser over, og således blev også hun dræbt. I skyndingen havde kæmpekvinde tabt sit spædbarn, som hun bar i sin rygpose, og det lå og hylede i en pilekrat, da kæmpen fandt det; her lod han det ligge, for at det kunne omkomme af sig selv. Men denne ondskab gav pludselig spædbarnet kraft, og det hævede sig op i luften i de skind, som det var snøret ind i, og blev en luftens ånd. Og det hævnede sig på dem, der havde

gjort det forældreløst, ved at slippe alle vindene ud over jorden med regn om sommeren og sne om vinteren. Vi kalder ham Narsuk. Når han løsner remmen i den skindble, der er snøret sammen om ham, bliver der en så vældig gennemtræk oppe i luften, at vindene bliver til. Jo mere han snører op for bleen, desto hårdere blæser det; til sidst kan menneskene ikke gå på fangst og må sulte. Da må åndemanerne fare op til Narsuk og snøre bleen fast omkring ham.

Således blev uvejret til gennem drab og hjerteløshed mod et spædbarn. Hvorledes? Ja, vi ved ikke andet, end at menneskesind og mennesketale havde gådefulde kræfter i gamle dage.

Men I får mig til at glemme det, jeg vil fortælle ved alle jeres spørgsmål.

Manden kom til verden før kvinden, og de første mennesker var to mænd, to store åndemanere. Men de kunne ikke formere sig, og så skabte den ene sig om til en kvinde, og menneskene blev mange.

Der fortælles også, at de første børn var jordens børn; de kom ud af jorden, af græstuer, der lignede menneskehoveder.

Al ting kom fra jorden. Selv menneskene levede af jorden, og når de tog på fangstrejser og slog lejr, gav alle sig til at rode i jorden; man brød den op for at søge føde.

Dengang var der ingen fangst dyr, og menneskene kendte intet til den strenge tabu. Ingen farer truede dem, men heller ingen glæder ventede dem efter dagens slid. Så hændte det, at en lille forældreløs pige blev kastet ud i havet ved Qingmertoq, den store boplads ved Sherman Inlet. Man lå i opbrud og skulle sætte over fjorden i sammenbundne kajakker; ingen brød sig om den forældreløse pige, og da hun ville ud på kajakflåden, blev hun skubbet i søen. Hun forsøgte at holde sig fast, men hendes fingre blev hugget over, og i samme øjeblik blev havets fangst dyr til; fingerstumperne blev til sæler, der dukkede op rundt omkring kajakken.

Men pigen fo'r til havets bund og blev moder til vildtet på jorden og fangst dyrene i havet. Hun, der altid havde været fattig, gav nu alle jordens mennesker føde. Men hun hævnede sig også på dem for deres hjerteløshed. Hun er af alle ånder den, der frygtes mest; thi vel er hun den, der giver menneskene føde og overflod, men hun tager al ting fra dem, når hun bliver vred. Hende skyldes al sult og misfangst, og for hendes skyld blev al tabu til. Hendes navn er Nuliajuk.

Verden er vældig og har også plads til menneskene, når de dør og ikke mere ses hernede på jorden. Der er tre steder, hvortil man kan komme efter døden. Der er Angerdlartarfik, det er »den glade hjemkomsts evige boplads«; det er glædens land og ligger et sted oppe i himlen. Her drives storfangst til alle tider, og man fortæller, at månen hjælper menneskene med at fange. Når der ikke drives fangst, leges der; man hører kun sang og latter mellem husene, og al sneen er trampet hård i vid omkreds af alle de livlige, boldspillende mennesker. Herop kommer kun de dygtige fangere og de kvinder, der har smukke tatoveringer.

En åndemaner, der besøgte dem, hørte en gammel kvinde råbe:

»Blot jeg dog havde vidst, at man burde dø ung!«

Og det råbte hun, fordi man beholder den alder, man har, når man dør; de, der dør gamle, har derfor altid ondt ved at vinde med. Det er grunden til, at vi ikke må sørge, når nogen dør ung. En trøst for de gamle er det dog, at der altid er rigelig spise, mange rener og ingen nød af nogen art.

Så er der lige under jordens skorpe Noqumiut eller »Hængehovedernes land«. Her kommer de mænd, der var dårlige fangere, og de kvinder, som ingen tatoveringer har. De hænger altid med hovedet, og deres hage er boret helt ned i brystet. De er altid sultne, fordi deres eneste føde er sommerfugle; de sidder altid på hug med ludende hoved og lukkede øjne. Kun når en sommerfugl kommer flyvende hen over dem, løfter de langsomt hovedet og snapper efter den, som fugleunger efter en flue. I samme øjeblik ryger det fra deres strube som fra støvbolde, der sprænges.

Så er der endelig underverdenen, som vi kender fra en berømt åndemaner, der hed

Angnaltuarsuk.

Første gang, han fo'r ned til Agdlit eller »de dødes land« under jorden, skete det, uden at han selv ville det; det var en af hans hjælpeånder, der ønskede at vise ham underverdenen. Han var på vej ind i sit hus, da han pludselig styrtede ned gennem husgangen. Det suste og buldrede omkring ham under faldet, og mørkt var der omkring ham. Så blev det lyst, og han så, at han var kommen ned til underverdenen. Det var vinter i menneskenes land, men her var det sommer; ved en elv var mange mennesker forsamlet ved et laksestænge; de støjede og lo og var meget kåde. Åndemaneren fo'r forbi dem uden at standse, men i farten genkendte han adskillige afdøde. Så kom han hen til et telt og ind gennem et hul. Her sad en ældre mand og strammede sin buestreg.

»Nej, se da, får jeg besøg?« sagde han og tog venligt imod den fremmede. Han fortalte ham, at han skulle på renjagt, og at der var mange rener i nærheden; elvene var også fulde af laks, og der var ingen mangel på nogen slags fangst dyr. Han foreslog, at de skulle følges ad. Men åndemaneren blev bange for, at han skulle glemme sin hjemrejse, og så skabte han sig om til en måge og fløj hen til den elv, hvor han havde set alle de glade mennesker.

»Nej, se en måge, en måge!« råbte de i munden på hinanden, smed et stykke renkød på jorden som madding og fik straks deres buer frem. Åndemaneren fløj roligt hen og snappede kødet, og skønt de alle afskød deres pile, var der ingen, der ramte.

»Det var vist ikke nogen almindelig måge!« hørte han de døde råbe efter sig, og derpå fløj han atter tilbage til jorden og fortalte menneskene om, hvad han havde oplevet.

Dette er alt, hvad jeg kan fortælle dig om verden, både den, jeg kender, og den, jeg ikke kender. Kunde jeg bare drømme, ville jeg vide mere; thi mennesker, der kan drømme, hører og ser mange ting. Vi tror på drømme og tror på, at mennesker kan leve et liv af det rigtige liv, som de kun oplever i søvne.«

Den sidste ære.

Allerede med udgangen af september lykkedes det os at gøre alt klart til årets første slæderejse. I løbet af en uge nedlagde vi de rener, vi behøvede både til ophold og til rejse. Den særlige slædeproviant tilberedte vi på den måde, at vi skar alt det skære kød bort fra køller og bove, blandede det med talg og snørede det ind i rå dyrehuder i bylter på ca. 50 kg. Vi skulle være tre slæder i følge, idet vi af hensyn til vore samlinger fik en hjælpslæde med to mænd for strækningen King Williams Land til Kent, der ad den rute, vi måtte følge på denne årstid, ansloges til 600 km. Til hver slæde, der var forspændt med 8 hunde, beregnedes 200 kg kød; rejsens varighed ansloges ganske vist kun til 14 dage, men renkød er utrolig udrøjt som hundefoder.

Tørveskoning med is under kan ikke anvendes på den våde, snebare nyis, og derfor efterlod vi vore lange Hudson Bay-slæder og byggede i stedet for to lette efterårsslæder af grønlandsk type, beslået med jernskinner. Det var hurtigt gjort, og nu ventede vi blot på islægget, utålmodige efter at få påbegyndt den lange slæderejse, der i løbet af foråret skulle føre os helt over i civiliserede egne. Ventetiden benyttede vi til udflugter i omegnen, og nu, da jeg var helt færdig med at arbejde med mine sagnfortællere, lykkedes det mig til min store glæde at få realiseret et længe næret ønske.

Det vil være alle bekendt, at en af de største tragedier, der nogen sinde er udspillet i de arktiske lande, fandt sin sørgelige afslutning netop her omkring King Williams Land. I året 1845 sejlede John Franklin ud fra England med to stolte skibe, »Erebus« og »Terror«, ledsaget af ikke færre end 129 mand. Målet var Nordvestpassagen, den store søvej, der skulle forbinde Atlanterhavet med Stillehavet. Men i stedet for åbent hav fandt de kun kanaler og sunde, der var helt opfyldt af svær polaris. Efter en første overvintring kom de i besæt i isen, skibene måtte forlades, og

under et forsøg på at gå hjem over Store Fiskeflod omkom alle de mænd, der ikke allerede var bukket under for sygdom, under umådelige lidelser. Til trods for de talrige hjælpeekspeditioner, der udsendtes, gik der mange år, før det lykkedes gennem Sæleskimoerne at få klarhed over den skæbne, der havde ramt de ulykkelige dødsvandrere.

Ved Malerualik traf jeg adskillige gamle mænd, der kunne fortælle interessante enkeltheder om den forulykkede ekspedition. Jeg søgte at samle det, jeg kunne få oplyst og gengiver det med Qaqortingneqs ord.

»Der var engang to brødre ude at jage sæl nordvest for Qeqertaq (King Williams Land). Det var om foråret på den tid, da sneen smelter bort omkring sælernes åndehuller. Langt ude i isen får fangerne øje på noget sort, en stor, sort masse, der ikke kunne være noget dyr. De undersøger det og opdager, at det er et stort skib. De løb straks hjem og fortalte det til deres bopladsfæller, og dagen efter tog de derud. De så ingen mennesker, skibet var forladt, og så besluttede de at plyndre det for alt, hvad de kunne få fat på. Men ingen af dem havde nogen sinde truffet hvide mænd, og de anede intet om, hvad alt det, de så, kunne bruges til.

En mand, der så en båd hænge oppe over skibets ræling, råbte: »Et trug, et kæmpetrug! Det vil jeg have!« Han havde aldrig set en båd, derfor troede han, det var et kødtrug. Han skar de liner over, som holdt båden, og den styrtede ned på isen med bunden i vejret og knustes.

De fandt også bøsser omkring på skibet, og da de ikke anede, hvad de skulle bruges til, slog de stållobene af skafterne og hamrede dem ud til harpuner. Ja, så ganske ukendt var de med bøsser, at de kaldte en mængde fænghætter, de fandt, for »små fingerbøl«, og virkelig troede de, at der hos de hvide levede et dværgfolk, der kunne passe dem.

I begyndelsen turde de ikke gå ned i selve skibet, men snart blev de dristigere og vovede sig også ind i de huse, der fandtes under dækket. Her fandt de mange døde mænd liggende i deres køjer. Til sidst vovede de sig også ned i et mægtigt rum, der fandtes midt i skibet. Der var mørkt. Men de fandt snart værktøj frem og ville hugge hul for at få et vindue. Og de tåbelige mennesker, der ikke forstod sig på hvide mænds sager, huggede hul lige ved vandlinien, så at vandet væltede ind, og skibet sank. Og det gik til bunds med alle de kostbarheder, man næsten intet fik reddet af.

Samme år, længere hen på foråret, var tre mænd på vej fra King Williams Land til Adelaide Peninsula for at drive jagt på renkalve. Her fandt de så en båd med ligene af seks mand. I båden var der bøsser, knive og en del proviant, der viste, at de var omkommet af sygdom.

Der findes flere steder her i vort land, hvor vi endnu ser knogler af disse hvide mænd. Jeg har selv været ved Qavdlunarsiorfik, en tange på Adelaide Peninsula, omtrent lige over for det sted, hvor Amundsen overvintrede; her plejede vi lige indtil de sidste år at tage over og grave efter bly og jernstumper. Og så er der Kangerarfigdluk her lige i nærheden, et stykke ud ad kysten mod vest.

Dette er alt, hvad jeg ved om »Pelrartut« (de, der sultede ihjel), som vi kalder de hvide mænd, der dengang besøgte vort land, og som omkom uden at vore fædre kunne hjælpe dem.«

En dag kort for islæg sejlede jeg sammen med Peter Norberg og Qaqortingneg opover til Qavdlunarsiorfik på Adelaide Peninsulas østkyst. Her fandt vi da også nøjagtigt, hvor eskimoerne havde angivet det, en del menneskeknogler, der utvivlsomt var de sidste jordiske rester af medlemmer af Franklin-ekspeditionen. Nogle tøjstykker og stumper af fodtøj, som vi fandt samme sted, viste, at de stammede fra hvide mænd. Nu, næsten 80 år efter, havde rovdyr spredt de hvide, solblegede knogler ud over halvøen og havde derved fjernet de uhyggelige spor fra det sted, hvor den sidste kamp havde stået.

Vi var vel de første kammerater, der nogen sinde havde opsøgt stedet. Nu samlede vi deres knogler sammen, byggede en varde over dem og hejste to flag på halv stang,

deres eget og vort. Og uden mange ord viste vi dem den sidste ære.

Endelig den 1. november var afskedens dag inde, og som så ofte før var det ikke let at skulle forlade mennesker, som man gennem lange tiders samvær havde sluttet sig til. Også netsilikerne selv syntes bevægede over, at vi nu skulle skilles for aldrig mere at ses. Det kammeratlige liv, vi havde levet sammen, og den alvor, som mit arbejdes art uvilkårligt havde kastet ind over vore mange samtaler, havde bidraget til at knytte de bånd, som det nu slet ikke var så let at rive over.

Moskusoksefolket.

En smuk eftermiddag den 14. november, lige inden den kølige efterårssol gled ned under horisonten, kørte jeg frem til den lille handelsstation, der var bygget i en lun vig omtrent ved munden af den store fjord Ilu. Her ventede der mig en modtagelse, jeg sent skal glemme, fordi jeg atter efter lange tiders forløb traf landsmænd.

Stationen lededes af mr. H. Clarke, en sympatisk og intelligent ung mand, der af Hudson Bay Kompagniet var sendt til disse fjerne egne for at organisere alle de nye stationer, der var oprettet øst for Baillie Island. Mr. Clarkes assistent var en dansk maskinmester Rudolf Jensen, der i omtrent 20 år havde levet oppe omkring Mackenzie-flodens delta som selvstændig pelsjæger og nu var ansat i kompagniets tjeneste. Allermest glad var jeg dog ved at træffe filmsfotograf Leo Hansen, der var rejst op for at møde mig og nu i den kommende vinter skulle dele ondt og godt med os under vor spændende slutspurt i ekspeditionens tredie og sidste vinter. Men forinden vi kunne begynde på samarbejdet, måtte hundene nødvendigvis have et hvil, ligesom jeg selv gerne ville have nogle dage til i fred og ro at læse og fordøje den store post, jeg lige havde modtaget. Mr. Clarke var så elskværdig at anvise os et hus, der for tiden stod tomt, og det var med en virkelig glæde over den usædvanlige komfort, der nu blev budt os, at vi tog det lille træskur i besiddelse.

Vi var nu blandt de mennesker, der af alle stammer mod øst sammenfattes under betegnelsen Kitdlinermiut. Kitdlineq er navnet på Victoria Land, og de sydligere boende stammer antyder sikkert med dette ord, der betyder »Grænse«, at Kitdlinermiut er »de yderste mennesker mod nord«. De udgør ligesom Sæleskimoerne een stamme, hvor alle kender hinanden og ofte mødes ved de forskellige fangstpladser, men de går dog ligesom disse under en række forskellige gruppebetegnelser, der hentyder til de steder, hvor de har land.

Der er Equalugtormiut, »folkene fra de rige lakseelvede«, omkring Cambridge Bay på Victoria Land, ialt 98 individer, deraf 54 mænd og 44 kvinder; Ahiarmiut, »de afsides boende«, ved kysterne af Queen Maud Gulf, ialt 116, deraf 70 mænd og 46 kvinder; 11 mingmaktormiut, der holder til i oplandet mellem Kent Peninsula og Bathurst Inlet, ialt 50, deraf 27 mænd og 23 kvinder og endelig Kiluhigtormiut, »Folkene ved bunden af den dybe fjord«, i Bathurst Inlet, ialt 113, deraf 68 mænd og 45 kvinder.

Man lægger mærke til det iøjnefaldende overskud, der er på mænd, hvilket atter her skyldes drab af nyfødte pgebørn.

Renjagt og laksefiskeri danner hovederhvervene for folkene på Victoria Land sommer og efterår; rentrækket om foråret ovre fra fastlandet spiller her ikke så stor en rolle som andre steder, da renerne kun sætter over strædet i småflokke. Al renjagt finder sted inde i landet, undertiden går man endog helt over til Victoria Lands nordøstkyst, hvor renerne opholder sig om sommeren. Jagterne er her aldrig så overdådige som på fastlandets kyster, og ikke så sjældent går folk helt over til laksefangst hen i august, når »fuglenes unger bliver store«.

Sælfangsten drives ude på isen mellem Kent Peninsula og Victoria Land, undertiden med vestlig kurs, så de møder Kiluhigtormiut ved Bathurst Inlet. Til andre tider går de mod øst og mødes med Netsilingmiut på isen uden for Linds Island; de træffes også med Ahiarmiut, når disse hen mod foråret søger over mod nordøst.

Ahiarmiut forlader kysten i juni og drager ind i land ved Ellice River eller ved en af

de store floder længere mod øst i retning af Ogden Bay. De møder det store rentræk, før dyrene endnu har affædet, og holder så jagten gående hele sommeren igennem ved svømmesteder, hvor kajakken endnu anvendes. Disse eskimoer synes at være meget forsynlige og henlægger betydelige depoter af tørret kød for vinteren. Hen mod efteråret lever man langt fra kysten, ofte 12 dagsrejser inde i land, navnlig ved en stor sø, der hedder Eequalupalik, hvor renernes løbetid i november tilbringes. Sjældent når man ned til havisen før i slutningen af december og jager da sæl mellem Ellice River og Melbourne Island, hvorfra man hen på foråret følger de andre fangerhold i retning af Linds Island.

Umingmaktorriut lever i nær kontakt med folkene fra Bathurst Inlet, idet de visse tider af året har fælles jagtgrunde for sæl; de skilles kun om foråret, når de drager ind i land for at drive deres renjagter fra maj til oktober.

Det gjaldt da om at vælge en arbejdsmark mellem alle disse mennesker. I begyndelsen følte jeg lyst til at rejse over til »Folkene fra de rige lakseelve«, men da både Vilhjalmur Stefansson og Diamond Jenness havde været på Victoria Land og skildret stammer længere mod nordvest, der levede under ganske tilsvarende naturforhold, besluttede jeg mig til at opsøge Moskusoksefolket, der netop havde slået sig ned på en ø ikke langt fra Kent, hvor de nu var i færd med de første forberedelser til vinterens sælfangster. Her ville jeg træffe mennesker, der aldrig før havde været skildret. Og dette valg skulle jeg ikke komme til at fortryde.

Den 22. november nåede vi frem til Malerisiorfik, hvor de havde deres snehyttelejr i læ af et fjæld. Det blæste en rygende snestorm, og skønt vi blev hilst af et øredøvende hundeglam, varede det dog noget, før man fik øje på os gennem de bølger af sne, der skyllede hen over vore slæder. Alle mændene tørnede straks til og gav sig til at bygge en stor snehytte til os. Kvinderne tog sig af Arnarulunguaq og førte hende ind i deres lune boliger, hvor de behandlede hende med udsøgt gæstfrihed og den nysgerrighed, man skyldte en kvinde, der talte landets sprog og dog kom fra en boplads, der lå uendelig langt borte. Så snart vi en time efter var flyttet ind i vort nye snehus, kom alle kvinderne, en for en, og gav os kød eller laks som velkomstgave. Vi ville i beskedenhed protestere mod al den proviant, der efterhånden dyngedes op på sidebriksen, men det var til ingen nytte; ingen af dem ønskede at bryde stammens skik mod gæster, der var velkomne. Denne hjertelighed og hjælpsomhed holdt sig som et udslag af deres store, naturlige gæstfrihed, al den tid vi blev hos dem.

Et døgn benyttede vi derefter til at gøre vore nye venner fortrolige med de opgaver, vi kom for at løse, og skønt disse ikke var ganske almindelige, faldt det os dog ikke svært at sætte dem ind i situationen. Til en begyndelse kneb det en smule med de levende billeder. De kunne ikke forstå, hvorledes disse optagelser kunne få liv, medmindre vi også røvede menneskers sjæle. Men den vanskelighed kom vi dog over ved at lade dem se nogle fremkaldte filmsstykker, der viste, hvorledes hver eneste lille bevægelse blev gengivet. Da de derefter fik forklaret, at alle disse billeder i vældige forstørrelser blev tryllet frem, gik teknikken hurtigt op for dem, og da jeg tilmed lovede, at Leo Hansen kunne begynde med »at tage min sjæl«, bortvejredes efterhånden alle betænkeligheder.

Jeg havde ikke været længe blandt Moskusoksefolket, før jeg kunne se, at der var en iøjnefaldende forskel mellem disse mennesker og dem, jeg kom fra længere mod øst. Et fremtrædende træk var det smittende liv, der var over dem; ikke blot strålede de af humør, men de var også næsten udfordrende selvbevidste og så frie i deres lader, at det ofte var nødvendigt at holde enkelte en smule nede. Denne fordringsfulde optræden har rimeligvis givet anledning til den frygt, andre mere stilfærdige stammer nærrede for disse Kitdlinermiut. I øvrigt var det heller ikke helt uden grund, at de var så selvbevidste; thi det liv, der uvilkårligt strålede ud fra dem, gjorde dem mere foretagsomme og initiativrige end andre indfødte, jeg har truffet i Canada. Blot den måde, hvorpå deres redskaber, navnlig deres buer og pile, var

forarbejdet, viste, at det var et folk, der også stillede fordringer til sig selv. I Deres orden og renlighed var beundringsværdig, og skønt de led under mangelen på renskind, var deres dragter dog ikke blot velholdte, men næsten elegante. Kvinderne syntes mest i syning og lagde et langt større arbejde ind i udsmykningen af dragterne end netsilikerne og Hudson Bay-eskimoerne.

Midt i denne glade snehuselejr var arbejdsfreden det, som det kneb mest med. Vor hytte var altid fuld af gæster, og da de satte pris på at råbe i munden på hinanden, var det ikke det at samle sig til noget skriftligt arbejde.

Mr. Clarkes tilbud om indtil videre at lade mig arbejde i et af kompagniets huse, stod stadig ved magt, og jeg besluttede derfor at vende tilbage til Kent, så snart jeg havde levet mig ind i deres daglige liv, således som det leves i deres vinterlejr. Allerede i midten af december flyttede jeg da tilbage til Kent sammen med de medlemmer af stammen, som jeg havde fundet det mest fordelagtigt at arbejde sammen med. Her er særlig grund til at nævne en gammel åndemaner ved navn Heq, »Polarpil«, der var en fremragende ekspert i mysterier; hans søn Tatilgaq, »Tranen«, og dennes kone Hikhik, »Murmeldyret« gav mig alle oplysninger om mændenes redskaber og fangstmetoder og om alt det arbejde, der i ethvert hus særlig påhviler kvinden. En ung mand ved navn Netsit, »Sælhunden«, der ikke var mere end tyve år, viste sig at være deres bedste sagnfortæller, da han havde været en berømt gammel åndemaners plejesøn. Sammen med disse fem mennesker arbejdede jeg fra morgen til aften, lige indtil jeg blev tvunget til atter at bryde lejr for at drage videre vestpå. Og det indblik, de gav mig i stammens åndelige og materielle liv, var ganske overordentlig interessant.

Det, der mere end noget andet karakteriserer Moskusoksefolket, er deres temperament, deres letfængelige sind og den ejendommelige måde, hvorpå dette giver sig udtryk i deres sange og sagn. De er blandt alle, jeg har truffet, de mest poetisk begavede, og deres viser indskrænker sig ikke blot til episke fremstillinger af jagt-eventyr og bedrifter, som de er stolte af, men de har også, hvad man næsten aldrig træffer i disse egne, en virkelig evne til at forme stemning i ord.

Dette temperament giver sig dobbelt udslag, idet det ikke blot spores i de rent kunstneriske anlæg, men også i handlinger, der ikke stemmer overens med hvide mænds moral. Forinden vi derfor går over til at skildre dem som sangere, digtere og jagtkammerater, kan det have sin interesse at se, hvorledes de f. eks. opfattes af det canadiske Mounted Police, der engang har haft en patrulje heroppe. To amerikanske videnskabsmænd, Radford og Street, havde i året 1913 foretaget en slæderejse tværs gennem Barren Grounds til den arktiske kyst. I bunden af Bathurst Inlet, hvorfra de ønskede ledsagere videre vestover, kom de i strid med de indfødte, og denne strid endte med, at de begge blev myrdet med knivstik af bopladsens mænd. Radford skildres som en hidsig mand, der havde pisket den eskimo, som ikke ville ledsage dem, og han var således utvivlsomt selv skyld i katastrofen. Ikke mindst derfor er det af interesse at høre det skudsmål, lederen af politipatruljen giver Bathurst Inlet-eskimoerne. Morderne selv traf han ikke, men kun deres stammefrænder, som han karakteriserer i følgende ord: De er alle fødte tyve, frygtelige løgnere og så absolut upålidelige, at han ikke ville blive overrasket, om han engang inden længe skulle høre, at der var begået flere mord, da enhver af dem ville være villig til at sælge sin sjæl for en riffel.

Ejendommeligt nok havde Leo Hansen og jeg ved Malerisiorfik omtrent en måned igennem levet sammen med to af de eftersøgte mordere, Hagdlagdlaoq og Qanijaq, af hvilke endog den sidste i længere tid havde været vor vært, og vi lærte dem at kende som tiltalende og uhyre hjælpsomme mænd, der sluttede sig til os med stor hengivenhed og kun efterlod gode minder.

Der tales alt for letkøbt om morderbander blandt disse mennesker, idet der aldrig regnes med, at de ikke tager med den hvide mands højtidelighed på forskellen mellem liv og død. Deres sæder og skikke er så helt forskellige fra vore, og navnlig den

hævdvundne udryddelse af »overflødige småpiger« vender så fuldstændigt op og ned på alle samfundsformer, at kampen om kvinderne og de mange tilfælde af blodhævn, der uvilkårligt følger med i dette kølvand, afføder en moral, der er særegen for disse letsindige og temperamentsfulde naturbørn.

Mr. Clarke og jeg foretog engang en undersøgelse af en lille snehuslejr på en 15 familier og kom her til det resultat, at der ikke fandtes en eneste fuldvoksen mand, som ikke på en eller anden måde havde været indblandet i en drabssag. At dette ikke blot er tragisk, men også en ulykke for stammen, skal indrømmes; men det bliver ikke desto mindre resultatet af en nomademoral, der har vundet hævd gennem utallige slægtleds traditioner. Jeg må derfor gentage, hvad jeg allerede tidligere har sagt om Sæleskimoerne, at det ville være uretfærdigt her at regne drabsmænd for forbrydere eller slette mennesker; det er tværtimod stammens dygtigste mænd og i mange tilfælde disse små samfunds støtter. Hos dem giver en lille anledning ofte stødet til slagsmål, der næsten altid går på livet løs. Men det huskes ikke, man går ikke og bærer nag til hinanden, og derfor kan folk, der har haft et alvorligt mellemværende, udmærket godt være perlevenner.

Sangerfesten.

En dag, netop som lyset og kulden havde sat en grænse for alt arbejde med de levende billeder, kom der en ung mand løbende til bopladsen, Han havde en lille slæde, trukket af tre hunde, og i følge landets skik havde hans rejse ikke været en køretur, men et uafbrudt løb foran hundene i næsten to døgn. Han kom fra en stor boplads inde i Bathurst Inlet og fortalte, at folk nu var på vej udefter for at begynde åndehulsfangsten på havisen. Renjagterne, der havde været drevet langt oppe i indlandet omkring Lake Beechey ved Store Fiskeflods øvre løb, havde givet et udmærket udbytte, og det var lykkedes at få så meget kød tørret, at man nu kunne bevæge sig nordover i ganske korte dagsrejser.

»Folkene ved bunden af den dybe fjord« havde længe interesseret mig. Det var netop dem, inspektør French havde besøgt på sin morderjagt 1916-17. Leo Hansen skulle forsøge at optage endnu nogle billeder, »Ederfuglen« skulle samle hundefoder, og jeg bestemte mig da til at tage på besøgsrejse alene, ledsaget af en lokal eskimo, min bedste fortæller, »Sælhunden«.

Det var i begyndelsen af december, en ualmindelig kold periode, hvor termometeret ofte var nede på -50° C. Lyset var sparsomt, og vi måtte starte tidligt om morgenen i måneskin for at få noget ud af dagsrejserne. Det blæste en frisk nordost med snefog, og det var, som om kulden skærpedes, når mørket slog over i dagslys. Solen selv sås ikke mere, kun solrødmen trængte gennem skyerne med hele sin farvepragt; men vi havde vinden imod os og brød os fejl om solrødme, vi havde nok at gøre med at forsvare ansigterne mod forfrysninger. Det var ild, vi indåndede, og kulden føltes som gnister, der røg ud af næsen på os.

Bathurst Inlet er en mægtig fjord, kranset af fjælde, der virker velgørende for den, der kommer fra alt det ensformige lavland mod øst. Landskabet var grønlandsk og hjemligt for mig, men stemningen alligevel en anden. Alt, også det umiddelbare indtryk af landets natur, var koldere og hårdere.

»Sælhunden« og jeg taler kun lidt sammen, intet opmuntrer os til meddelsomhed. Det bliver derfor aften på den første dagsrejse, uden at vi endnu er bleven rigtig kendt med hinanden, og vi finder os en bekvem snedrive, hvor vi kan bygge os et hus for natten.

Jeg har gemt nogle cigaretter, som nydes ved særlige lejligheder, og da jeg om aftenen efter vort renkog og en varmende kop kaffe synes, at øjeblikket er inde for lukulliske excesser, tænder jeg mig en cigaret, samtidig med at jeg giver »Sælhunden« en. Men til min store forbavselse tænder han den ikke, men vikler den ind i en klud. Jeg ved ikke, om andre end netop vi to, der har stridt os en halv snes timer

gennem den kolde vind, vil finde snehytten varm; men os går det således, at en lille spæklampe, vi har tændt, med sit gyldne lys spreder en sådan varme omkring os, at vi virkelig føler velvære og giver efter for en indre trang til at få noget ud af aftenen. Vi koger en ekstra kop kaffe, og jeg foreslår »Sælhunden« at fortælle et sagn. For at drive velværet til det yderste er vi kravlet ned i soveposerne, efter at vi først har lukket husets indgang hermetisk til og begravet hyttens sneblokke i et helt lag af løs sne.

Her er et par af »Sælhunden«s historier:

Man skal ikke foragte de små.

Der var engang en lille bitte myg, der fløj ud i verden. Den var så lille, at den troede, menneskene slet ikke lagde mærke til den. Men da den blev sulten, satte den sig på hånden af en dreng, og medens den sad der, hørte den en sige:

»U-uh, den væmmelige myg! Skynd dig og mas den!«

Men da kunne myggen pludselig tale og svarede således, at drengen hørte det: »Å, skån mit liv, skån mit liv! Jeg har en lille dattersøn, der vil græde, hvis jeg ikke kommer hjem.«

Tænk, så lille og dog bedstefader!

De to mænd, der ville tælle ulvens og renens hår.

Der var engang to mænd, som mødtes på en jagt. Den ene havde fanget en ulv i en fælde, den anden havde skudt en ren med sin bue, og da de mødtes, kom de gående hver med sit dyreskind slængt over skulderen.

Den ene sagde: »Det var et dejligt renskind, du har der.«

Og den anden svarede: »Det var et dejligt ulveskind, du har der.«

Og så begyndte de at tale om disse to skind, om deres hår og hårlag, og den ene siger:

»Renen har de fleste hår!«

»Nej,« svarede den anden, »ulven har de fleste hår.«

Og de blev så ivrige, at de satte sig lige ned på jorden, og manden med renskindet begyndte at tælle hårene, idet han pillede dem ud et for et. Og ved siden af ham sad manden med ulveskindet og begyndte at tælle hårene på samme måde.

Men vi ved allesammen, at renen og ulven har en forfærdelig bunke hår, hvis man sådan vil give sig til at tælle dem et for et, og der gik da også dag efter dag, og stadig sad de to mænd og pillede hår ud og talte og talte.

»Jeg tror, renen har flest hår!« blev den ene ved med at sige.

»Ulven har flest hår!« påstod den anden.

De var lige stædige begge to, og da ingen af dem ville give op, døde de til sidst begge af sult.

Sådan går det, når man giver sig af med unyttige og ørkesløse ting, der ikke kan føre til noget.

Ræven, som ville lære ulven at fange laks.

Der var engang en ræv og en ulv, som mødtes ude på en ferskvandssø.

»Hvordan bærer du dig ad med at fiske laks?« spurgte ulven ræven.

»Nu skal jeg lære dig det,« sagde ræven, og den førte ulven hen til en revne i isen og sagde til den:

»Stik nu halen ned, helt ned under vandet, og vent, til du mærker, at der er en laks, der bider på; så skal du hive den op med et ryk.«

Og ulven puttede halen i revnen, medens ræven løb ud over isen og gemte sig oppe på et fjæld i et pilekrat, hvorfra den kunne se ulven. Men ulven blev stående med halen i vandet, indtil den frøs fast, og den for sent opdagede, at den var bleven holdt for nar. Til sidst måtte den give sig til at slide i sin egen hale, og den kom ikke løs, før den gik midt over. Rasende snuste ulven rævens fodspor op og gav sig til at forfølge den for at hævne sig; men ræven, der så den komme løbende, rev et pileblad af og holdt det som en skygge for øjnene, idet den blinkede mod lyset. Ulven nåede frem og sagde:

»Har du ikke set den ræv, der er skyld i, at jeg har mistet halen?«

Ræven svarede: »Nej, jeg har været så meget ude i den sidste tid, at jeg er blevet sneblind og næsten intet kan se.« Og så holdt den pilebladet for øjnene og blinkede mod lyset.

Men ulven, som troede den, løb videre bort over fjældet i et andet rævespor.

»Hvad er nu meningen med den historie?« spurgte jeg »Sælhunden«, »jeg synes, den ender så underligt,«

Og han svarede: »Vi forlanger ikke altid, at der skal være mening i vore historier, bare de er morsomme. Det er kun hvide mænd, der vil have en grund til alt og en forklaring på alt; derfor siger vore gamle mænd, at vi skal behandle hvide mænd som børn, der altid vil have deres vilje. Hvis ikke, bliver de arrige og skælder ud. Jeg skal nu, inden vi sover, fortælle dig en anden historie, som der er endnu mindre mening i, men som vi alligevel synes er god nok. Den hedder:

Lusen, der knækkedes mellem menneskenegle.

En lille lus råbte gennem vinduet til sin kone: »Giv mig mine vanter og min økse, nu rejser jeg ind til nakkefjældet!«

Men konen svarede: »Bliv hellere hjemme, menneskene æder dig.«

»Hvis de bare æder mig, skal jeg nok komme ud igen gennem rumpen. Kun hvis jeg bliver klemt ihjel ved et fjældskred, vil du aldrig se mig mere.«

Den lille lus kaldte menneskenes negle for fjælde, og når den knækkedes mellem neglene, var det et fjældskred, der dræbte den.

Den lille lus kom aldrig hjem til sin kone mere.«

Dette lille sagn havde jeg for tyve år siden hørt fortælle af Sorqaqs kone, Arnaruluk, ved Thule i Nordgrønland. Hundreder af mile lå mellem de to stammer, og i mindst et årtusinde havde der ikke været nogen forbindelse mellem dem; og dog bevarede man langt østen for og næsten lige så langt vesten for eskimoernes gamle urhjem denne lille myte om lusen, der aldrig kom hjem.

Endnu et par kolde dage med sød hvile om nætterne i friske snehytter, så når vi til fjordbunden, hvor den talrige morderbande skal leve. Ved middagstid på den sidste rejsedag træffer vi tre slæder, belæsset med kvas, med venlige folk, drenge og piger, der fortæller os, hvor bopladsen ligger. »Inuit amigaltut!« (en verden af mennesker), siger de, og vi kører for første gang i lange tider videre ad banet slædevej. Bud om liv er det, tegn på færdsel! Og utålmodige efter at komme frem giver vi vore hunde muntre fartsignaler.

Hen mod aften runder vi et lille næs og er pludselig midt inde i den store oplevelse, ankomsten til nye mennesker! Vi står med et foran en efter eskimoiske forhold vældig boplads. Snehytte ligger ved snehytte, over tredive i tal, amfiteatralsk op over en skråning. Og midt i hele dette kompleks af marmorhvide hytter, festligt dominerende stråler det vældige dansehus med den hvide kuppel. Et tempel for glæden og festen midt i en af ødemarkens store snedriver. Vi er blandt de berygtede.

Og bopladsen ryger. Der er kakkellovnsild i snehytterne, så røgen af brændende kvas står os i næsen. Fra alle snetagene stikker skorstenene brutalt frem, ude af snehyttens stil og idé, men maleriske og varmende for dem, der fryser.

Man har endnu ikke begyndt sælfangsten, derfor bruger man blikovne med kvas, noget, man har lært af indianerne, der bor i indlandet ikke langt derfra. For mig, som ikke var forberedt derpå og kun vant til snehyttens beskedne lille spæklampe, virker det grelt og alligevel hyggeligt.

Røg, fin, hvid røg og duft af skov fra hvert eneste snehus! Og hvor det dog virker stærkt, dette udtryk for bolig og husvarme!

I lange, lange tider har vi kun været vant til at træffe boplads med et par hytter, og en halv snes mennesker har været mange. Nu lyder der et glædesråb over hele denne metropol, alle snegabene udspyr mennesker, og snart er jeg midtpunktet i en kaskade af latter, udråb og spørgsmål.

Livlige mennesker, frække mennesker, men i bunden godmodige. Vilde i lader, men

modtagelige for en hastig og hvas replik. Så småt forsøgende, hvor langt de kan gå, men venligt retirerende, når de pareres af. Eskimoerne her er ikke de fredelige, lidt generte mennesker, vi kender fra Grønland. Det er folk, der ønsker at omgås alle, også hvide mænd, uden højtidelighed. Og når de så som her får ham stukket ud alene, sætter de pris på at drille ham, som vi ofte kan gøre det over for farlige rovdyr bag gitter.

En forsøger således at tage piben ud af munden på mig - av, det forsøger han aldrig mere! En anden trækker mig i min lille stumpede pelshale af Kap Yorker-model - å, det var vist en fejltagelse. Og da jeg læsser af og skal til at fodre mine hunde, vil de alle have spæk. Kvinderne kommer frem og beder om spæk, for som før sagt, sælfangsten er endnu ikke begyndt, og de er alle lækkersultne og vilde efter det dejlige, friske, frosne, lyserøde spæk. Men jeg svarer dem:

»Tror I, jeg kommer her langvejs fra for at fodre jer med spæk? Det er til mine hunde, og her er mænd nok. Gå ud på isen og begynd jeres åndehulsfangst, hvis I trænger til spæk!« Latter fra alle sider.

Jeg står så ganske alene midt i flokken; thi min ledsager »Sælhunden« er selv en mand fra stedet og ler blot ad de andres moro og nærgående spas. »Hvem er du? er du en handelsmand, der kommer for at få ræve?« »Jeg er rejst hertil for at se jer og undersøge, hvad I indeholder.« Stormlatter!

En ældre mand svarer en smule desorienteret, fordi han ikke ved, om jeg taler spøg eller alvor: »Hej, her vil du se mange slags mennesker! Nogle er smukke, men de fleste er grimme, og deres ansigter vil ikke volde dig megen glæde.«

Jeg morer mig over al denne ubehøvlede frimodighed, og dog synes jeg et øjeblik, at deres pågaaenhed må kølnes en smule. Jeg må gøre noget for at demonstrere min fuldkomne frygtløshed for denne menneskemur, og jeg slynger da ud:

»Jeg kommer til jer med tillid, skønt I ikke har det bedste ry på jer. Det er jo ikke mange år siden, at to hvide mænd blev dræbt her på dette sted, og måden, hvorpå politiet skildrer jer, er ikke smigrende. Men I ser, jeg er ikke bange for at møde jer alene.«

Med disse ord peger jeg hen på en lille venlig dal mellem to store fjælde ganske tæt ved bopladsen, stedet, hvor de to amerikanske ekspeditionsmedlemmer blev myrdet for få år tilbage.

»Det var ikke os, det var de hvide mænd selv, der yppede klammeri! Vi er et godmodigt folk, blot fulde af humør; vi holder af sang og latter og tænker ikke på ondt, så længe vi intet frygter. Du er vor ven og har intet at være bange for.«

Således talte morderbanden.

Jeg førtes derpå ind i en snehytte, som indtil videre bliver vort kvarter. Værtinden er Qernertoq, »den sorte«; hun modtager både »Sælhunden« og mig med stor gæstfrihed, og dog får jeg senere at vide, at hendes mand er bleven dræbt af »Sælhunden«s fader, og at »Sælhunden«s fader igen er dræbt af hendes fader. Men dette er et lille mellemværende, der ikke synes at lægge hindringer i vejen for selskabeligheden.

De første eftermiddagstimer tilbragte jeg med at gå fra hus til hus og hilse på folk. Det var alle store og lyse snehytter, der dog slet ikke fremkaldte nogen eskimoisk fornemmelse på grund af blikovnene og de lange rør, der løb ud gennem det smeltede tag. De knitrende bål udsendte en voldsom varme, og dog var snetaget, der omgav fyrstedet, så behændigt konstrueret, at der næsten ikke var noget tag-dryp. Enkelte steder var der vel nok huller i loftet, men den træk, der stod ind fra disse åbninger, virkede kun velgørende.

Ud på aftenen blev der indbudt til en stor fest i dansehuset, der var så stort, at vi med lethed kunne være 60 mennesker derinde. Det var en mægtig snehal, kun bygget til fester og sammenkomster, og for at der altid selv midt på dagen kunne være lunt og hyggeligt derinde, var der bygget to sidefløje til, der på en virkningsfuld måde stod som loger til det store rum, hvor festdeltagerne samledes. Begge disse

sidefløje var beboede. På den ene side sad en ung moder og puslede med to småbørn, der stadig gjorde forsøg på at rive hendes sytøj fra hende. Hendes store vægstenslampe udbredte lys og varme i rummet, og man kunne ikke lade være med at beundre den hygge, der strålede ud fra de smukke, varme brikkeskind, der ligesom indbød til hvile. Polartorsk, laks og tørret kød var lagt hen i en bunke på sidebriksen og syntes at angive, at der holdtes åbent hus for enhver, der ønskede sig en bid. Det modsatte hus var også beboet og udstyret på ganske samme måde; men det ægtepar, som ellers holdt til i denne fløj, havde sluttet sig til aftenens kor, og en hel del unge piger, der havde påtaget sig at passe lampen, stod oppe på briksen og virkede som galleri, idet de nysgerrigt iagttog festdeltagerne. Oppe i hallens hvælving var skåret et par nicher ind i sneblokkene, og her brændte små spæklamper, der kastede et eventyrligt lys ned over den mærkelige forsamling. Mænd og kvinder, der skulle udgøre koret, var opstillet i en rundkreds om forsangeren og danseren, der stod midt i hallen med en mægtig tromme i hånden. Den er så stor, at der ofte bruges et helt renskind til trommeskindet; trærammen, hvorpå det udspændes, må derfor være meget solid, og som følge heraf får trommen, der holdes med venstre hånd, en meget betydelig vægt. Intet under derfor, at det kræver både kræfter og stor træning at optræde som sanger, trommeslager og danser på samme tid, ofte en time eller mere i træk. Dansene, der udføres med hop, kropvridninger og vuggen i hofterne, altsammen i ubønhørlig takt til trommens slag, tager så stærkt på de optrædende, at de som regel er fuldstændig opløst af varme, når de træder tilbage.

Der bliver gjort alt for at gøre opholdet i dansehuset så festligt som muligt; både mænd og kvinder trækker i særlige dragter, der stråler festligt med alle de smukke indlæg af hvide bugskind, der er anbragt som mønstre. Hen over ryg og skuldre har mændene fasthæftet skind af hvide hermeliner, der vifter som vimpler under deres bevægelser, og megen omhu er nedlagt i at overbrodere både mands- og kvindestøvler med hvide og røde skindstrimler. På hovedet bæres en hjælm af sammensyede skindstrimler, med næbbet af en lom stikkende op som en pikkel i toppen.

Danseren og trommeslageren, der står midt i klyngen, er tillige forsanger; han istemmer den sang, der skal synges, og når han er kommet et stykke ind i den, falder koret ind. Dette kor, der består af dybe mandsstemmer og høje, skingre sopranner, kan være af overordentlig stor virkning. Melodierne, der bevæger sig i ganske få toner, virker aldrig monotone, fordi korets faldende og stigende tempo stadig giver afveksling. At høre disse sange er som at lytte til dønninger, der bryder mod en stejl fjældkyst.

Enhver mand og de fleste kvinder har deres egne sange, som de selv har oplevet og selv sat sammen; men foruden disse nye viser har man de ganske særlige åndehymner, der også synges i festhuset, når sødyrenes beherskerinde, der kaldes Arnakapshaluk, skal påkaldes. Disse hymner, der kaldes Aqiutit, har en enkel højtid over deres melodier og er rettet mod Hilap inue, luftens ånder, der alene kan hjælpe menneskene. Både ord og melodier er umådelig gamle og siges at være gået i arv fra slægt til slægt. De har det til fælles med almindelige trylleviser, at deres tekst ofte er dunkel; men i så tilfælde søger man aldrig at forstå dem, men mener, at de netop virker i kraft af deres fantasi og mystik.

Endelig er der Ingilralt pisé, eller »de henfarnes sange«. Også disse sange er gået i arv fra slægt til slægt, og selv om man ofte kan knytte et bestemt navn til dem, er der ingen, der aner, hvor gamle de i virkeligheden er. De moderne sange er som regel en forherligelse af en bedrift, man mener at have øvet, eller en oplevelse, der har gjort indtryk. I modsætning til disse er »de henfarnes sange« langt mere stemningsbevægede og søger ofte at give udtryk for en livsfilosofi.

Den fest, jeg her var bleven indbudt til, varede hele natten, og når jeg nu så lang tid efter skal forsøge at gøre rede for den uforklarlige måde, hvorpå ord og toner og dans smeltede sammen til en eneste bølge af livsglæde, en nats væld af fryd og mange sinds stormløb mod glemsel og ekstase, så forstår jeg, at en sådan nat må

opleves i sit eget milieu.

Jeg havde aldrig før hørt åndehymner fremført af kor, og jeg havde derfor bedt dem om at lade mig høre nogle af de sange, der er specielle for disse stammer. Senere i aftenens løb veksledes der mellem moderne og »klassiske« sange af svundne tiders udødelige sangere.

Det lykkedes mig senere at få skrevet nogle af disse sange ned, og jeg gengiver et lille udvalg.

Åndehymner

I

Ånd fra luften kom, kom ilende hid: Din åndemaner kalder på dig. Ånd fra luften kom, kom ilende hid! Bid ulykker ihjel!

Jeg rejser mig, jeg rejser mig mellem ånder. Dødes sjæle ser jeg.

Barn, store barn, luftens herre,
kom ilende hid! Du vældige, herlige spædbarn.

II

Den store måge holder sig svævende på udbredte vinger ovenover os, ovenover os. Den stirrer, jeg skælder, dens hoved er hvidt.

Næbbet åbner sig gabende, de små, runde øjne ser langt, ser skarpt! Qutiuk! Qutiuk!

Den store kjove holder sig svævende på udbredte vinger ovenover os, ovenover os. Den stirrer, jeg skælder. Dens hoved er sort.

Næbbet åbner sig gabende, de små, runde øjne ser langt, ser skarpt! Ijoq! Ijoq!

Den store ravn holder sig svævende på udbredte vinger ovenover os, ovenover os. Den stirrer, jeg skælder.

Dens hoved er blåsort. Næbbet er skarpt, som havde den tænder, øjnene skeler! Qara! Qara!

III

Sjæl, hvor har du gemt dig? Lad mig hente dig. Er du rejst sønden for dem, der bor sønden for os. Lad mig hente dig.

Sjæl, hvor har du gemt dig? Lad mig hente dig. Er du rejst østen for dem, der bor østen for os. Lad mig hente dig.

Sjæl, hvor har du gemt dig? Lad mig hente dig. Er du rejst norden for dem, der bor norden for os. Lad mig hente dig.

Sjæl, hvor har du gemt dig? Lad mig hente dig. Er du rejst vesten for dem, der bor vesten for os. Lad mig hente dig.

IV

Gæste vil jeg ukendt kvinde, granske skjulte ting bag manden.

Lad støvlens rem hænge løs.

Søg under mand, og søg under kvinde!

Glat kindernes rynker, glat rynkerne ud!

Jeg gik en tur over havets is. Sæler blæste i åndehul. Undrende hørte jeg havets sang og den vældige nyis sukke. Gå, gå! Stærk ånd bringer sundhed til festhus.

Aijuks sang, drømt af Paulinaoq.

Jeg fyldes med fryd, når dagen stille gryer op over himmelrummet, aji, jai ja.

Jeg fyldes med fryd, når solen langsomt stiger op over himmelrummet, aji, jai ja.

Men ellers er jeg kvalt af angst for grådige maddikers vrimmel, de æder sig ind i mit kravebens hulning og i mine øjne, aji, jai ja.

Jeg ligger nu her og mindes, hvor kvalt af angst jeg var, da man gravsatte mig i et snehus ude på søen, aji, jai ja.

Herligt var livet om vinteren. Men glædede vinteren mig?

Nej, altid var jeg så fuld af bekymring for såleskind og skind til kamikker, om der ikke skulle blive til os alle. Ja, jeg var altid bekymret,

aji, jai ja.

Herligt var livet om sommeren. Men glædede sommren mig?

Nej, altid var jeg så fuld af bekymring for renskind og tæpper til briksen,

aji, jai ja.

Herligt var livet, når man stod ved sit fiskehul på isen.

Men glædede mit stade ved fiskehullet mig?

Nej, altid var jeg så fuld af bekymring for min lille bitte fiskekrog, om ikke den fik bid. Ja, altid var jeg bekymret.

aji, jai ja.

Herligt var livet, når man dansed i festhus.

Men glædede dansen i festhuset mig?

Nej, altid var jeg fuld af bekymring, at jeg ikke kunne huske den sang, jeg skulle synge.

Ja, altid var jeg bekymret, aji, jai ja.

Herligt var livet ... Nu fyldes jeg med fryd for hver gang et daggry gør nattens himmel hvid, for hver en gang solen stiger op over himmelrummet, aji, jai ja.

En glemt mands sang, der buskes.

Hvad har mon den kære søndenvind i sine tanker, når den susende stryger forbi?

Har den mon bud til de små mennesker, der bor norden for os, tænker den på dem, når den stryger forbi? Ajai - jai - jai - jai.

Hvad har mon den kære østenvind i sine tanker, når den susende stryger forbi?

Har den mon bud til de små mennesker, der bor vesten for os, tænker den på dem, når den stryger forbi? Ajai - jai - jai - jai.

Hvad har mon den kære nordenvind i sine tanker, når den susende stryger forbi?

Har den mon bud til de små mennesker, der bor sønden for os, tænker den på dem, når den stryger forbi? Ajai - jai - jai - jai.

Hvad har mon den kære vestenvind i sine tanker, når den susende stryger forbi?

Har den mon bud til de små mennesker, der bor østen for os, tænker den på dem, når den stryger forbi? Ajai - jai - jai - jai.

Og hvad mon jeg selv har i mine tanker, hver gang jeg strejfer omkring i landet?

Jeg tænker på alt det levende, der skiller sig ud fra jordens skød, moskusokserne, der klumper sig sammen som sorte knyster på sletten, og vildrenerne, der rejser deres takker højt over fjældenes luft. Det kære storvildt tænker jeg på, hver gang jeg strejfer omkring i landet. Ajai - jai - jai - jai.

En gammel sang om solen og månen og angst for ensomhed.

Der er angst i at vende sit sind bort,

at længes mod ensomhed, midt i glade menneskers klynge. Ijaija - ja - ja.

Der er glæde i at mærke varmen komme til den store verden og se solen følge sine gamle fodspor i sommernatten. Ijaija - ja - ja.

Der er angst i at mærke kulden komme til den store verden

og se månen - snart nymåne, snart fuldmåne - følge sine gamle fodspor i vinternatten.

Ijaija - ja - ja. Hvor går det hele mon hen? Jeg længes mod øst! Og dog skal jeg aldrig gense min farbror, som mit sind gerne vil åbne sig for.

Hen mod morgen måtte jeg forlade festhuset Alle disse mærkelige ansigter, der bar præg af frihed og hårdførhed, kvinder og mænd i smukt sammenstemte renskindshuder, karakterer, personligheder, usammensatte naturer, der forstod at give sig hen i øjeblikkets nyden, åbne, glædesstemte sind, der havde beredt mig en velkomst, jeg aldrig nogensinde skal glemme - alt måtte jeg samle i mig.

Var det virkelig fødte løgnere, forbrydere, mordere?

Et bredt svulmende bælte af nordlys var vokset op over bopladsfjældene; legende kom de os i møde med alle farver lysende i deres sære himmelbrand. Overvældet af dagens og nattens indtryk stirrede jeg ind i disse flammende gåder, medens jeg

samtidig lyttede til bopladsens festhymner, der slog ud af ufordærvede sind med al nordlysets farvestyrke i sin tone.

Og det slog mig, at her på dette sted oplevede jeg i en bitterlig kold nat glædens store fanfare - og omkring mig var eskimoer, der var berygtede og glade, en morderbande, mennesker!

Stormdrengen tæmmes.

Stoffet til en monografi over Moskusoksefolket var samlet medio januar. Jeg havde fire vigtige hovedstationer: Rensdyreskimoerne, Hudson Bay-stammerne, Sæleskimoerne og nu Moskusoksefolket. Det gjaldt nu om at få supplerende stof fra de vestlige stammer i Mackenzie-deltaet, Alaska, Bering-Strædet og Sibirien. Mellem mit sidste og mit kommende arbejdsfelt lå en strækning på ca. 2200 km, der skulle tilbagelægges hurtigst muligt, og dog måtte jeg undervejs gøre enkelte ophold, lære folk at kende og drage sammenligninger og slutninger ud fra mit store dagbogsmateriale.

Jeg var derfor glad over, at vore hunde var i ypperlig form efter det lange hvil og den fortrinlige behandling, mr. Clarke havde givet dem. Thi det er jo således på alle arktiske rejser, at man uvilkårligt sætter den gæstfrihed, der vises en selv, i anden klasse; den, som fodrer og feder ens hunde, tager næsten en fastest om hjertet.

Vi delte hundene i to spand, to forholdsvis små spand i betragtning af de læs, vi skulle køre. Jeg selv måtte sammen med Arnaruliinguaq lade mig nøje med seks af vore bedste hunde; til gengæld fik jeg den mindste slæde og et forholdsvis let læs, der dog beløb sig til ca. 300 kilo. »Ederfuglen« derimod fik ti hunde og skulle køre Leo Hansen og hele hans kinematografiske udrustning, der vejede ganske betydeligt - jeg anslår deres læs til ca. 500 kilo. Men takket være tørve- og isskongen, som så ofte er nævnt i det foregående, kunne vi straks fra først af, hvor læssene var tungest, sætte et sådant tempo op, at den lange slæderejse kunne gennemføres inden for den planlagte termin.

Afrejsen fra Kent foregik den 16. januar 1924 i -42° C. med koldt snefog lige i næsen.

Den 21. runder vi Cape Barrow, og efter at have fulgt den forholdsvis lave granitkyst nogle timer sætter vi kursen mod et højt, stejlt forbjerg, som vi ikke når før næste dags eftermiddag. Vejret, der et par dage har været smukt og behagelig mildt, trækker op til snestorm, drivende tåger lægger sig over landene, og netop som det næsten er umuligt at orientere sig, får hundene færtten af mennesker. Det bærer fremover i strygende galop, og ved 3-tiden når vi frem til en boplads midt ude på isen, hvor vi får en stormende modtagelse. Den tæller 46 mennesker, 25 mænd og 21 kvinder, og man fortæller os, at stedet hedder Agiaq; sig selv kalder de Agiarmiut

Vi, som efterhånden var bleven vant til at stå en smule en garde over for folks alt for pågående velkomsthjertelighed, blev her behageligt overraskede ved at træffe stilfærdige, næsten beskedent høflige mennesker, der straks tilbød deres hjælp til hurtig snehyttebygning. Snestormen var lige over os. Fjældene inde på land rejste børster, hvirvlende snesøjler skød frem over deres toppe, og vi havde ingen tid at spille. Ikke en time efter var vi under tag, og næsten samtidig havde vi en snestorm over os, der holdt os vejrfast fra den 22. om eftermiddagen og lige til den 26.

Ikke desto mindre kom folk ustandseligt og besøgte os. Vi kunne høre en nysen ude i husgangen, det var sne, der blev snydt ud af mund og næsebor; derefter begyndte der en banken af klæder, der kunne stå på så længe, at man til sidst havde ondt ved at tro, at der kunne være hår tilbage i pelsen; så endelig dukkede de op, smilende og glade, blæst rene i stormen, med varmt blussende kinder og issvøbte øjenbryn.

På stormens tredie aften blev vi højtideligt indbudt til åndemaning i et af snehusene. Indbyderen var en udpræget blond eskimo med skaldet hoved og rødligt skæg og et lille stænk af blå i sine øjne. Hans navn var Kigiuna, »den tandhvasse«.

Stormen syntes nu på sit højdepunkt. Man måtte gå tre sammen for at holde sig oprejst, og man måtte være forberedt på at bygge sig et snehus langt fra det sted, hvor festen skulle holdes. Vi var derfor alle bevæbnede med store sneknive og skød os med hovedet helt nede i isen frem mod den lille landsby, hvor festen skulle finde sted. Kigiuna havde mig under den ene arm og sin partner for natten under den anden.

»Det er spædbarnet Narsuk, der græder, fordi det trækker gennem hans ble!« sagde Kigiuna. Og nu fortalte han mig den gamle myte om kæmpens søn, der havde hævnnet sig på de mennesker, der havde dræbt hans fader og moder, ved at fare til himmels og blive til uvej. Nu ville man i nattens løb granske grunden til barnets vrede og forsøge på at tæmme stormen. Vinden tog så stærkt i os, at vi undertiden blot stod stille og holdt fast i hinanden for ikke at blæse ind i den skrueis, som tårnede sig op omkring os. De vældige kast inde fra land slog ned over os som svøber, og efter tre eller fire slag kunne vi gøre et par skridt frem igen, indtil kastevinden, fulgt af stormdrenge skrig, atter standsede os for næsten at slå os i isen. Hvor var vi dog glade, da vi endelig skimtede spækklampenes varme stråler i festhallen, hvor hver plads på briksene allerede var fyldt med mænd og kvinder.

Huset, der var 4 m bredt på den ene led og 6 m på den anden, var forsynet med et så højt loft, at bygmesteren havde måttet stive det af med to tømmerstokke af drivved, der virkede pragtfuldt som søjler inde i denne hvide snehal; og så god plads var der på gulvet, at alle naboernes småbørn under festforberedelserne kunne lege tagfat rundt om søjlerne.

Forberedelserne bestod i et festmåltid, der var sammensat af tørrede laks, spæk og frosne, uflænsede sælkroppe. Med store økser huggede man kraftigt ind i den frosne dinér, og medens husvarmen langsomt drev rødmen frem i alle ansigter, der var bleven pisket af storm og sne, nedsvælgede man med god appetit kød-klumperne, efter at have åndet på dem, for at de ikke skulle svide huden af læber og tunge.

Aftenens åndemaner var Horqarnaq (»Hvalbarden«), en ung mand med intelligente øjne og hurtige bevægelser. Der var ingen svig i hans ansigt, og måske derfor varede det lang tid, før han kom i trance. Han forklarede mig, inden han trådte frem, at han kun havde få hjælpere. Der var hans afdøde faders ånd og dennes hjælpeånd, en trold fra sagnene, en jætte med kløer så lange, at de kunne skære mennesker tværs igennem kroppen blot ved at kradse dem; og så var der en figur, han selv havde skabt af blød sne, af skikkelse som et menneske, en ånd, der kom, når han kaldte.

Alle pladsens kvinder stod i kreds omkring ham og opmuntrede ham med letkøbt snak.

»Du kan, du gør det så let, fordi du er så stærk,« smigrede de; men ustandselig gentog han:

»Det er en svær sag at tale sandhed. Det er en vanskelig sag at mane skjulte kræfter frem.«

Længe bevarede »Hvalbard« sin alvor og sin næsten udfordrende utilnærmelighed, men kvinderne omkring ham blev ved med at ophidse ham, og til sidst begyndte han langsomt at komme i trance.

Han spiler øjnene op og synes at se ud over fjerne vidder; nu og da snurrer han rundt på sin ene hæl, der kommer uro over hans åndedræt, og han kender ikke længere sine bopladsfæller:

»Hvem er I?« råber han.

»Dine egne!« svares der.

Atter går »Hvalbarden« rundt i kredsen, ser hver enkelt ind i øjnene, stirrer vildere og vildere omkring sig og gentager til sidst som en træt mand, der har gået en lang vej, og nu giver op:

»Jeg kan ikke, jeg kan ikke!«

I samme øjeblik høres der en gurglende lyd, og en hjælpeånd tager bolig i hans

legeme. En kraft har taget ham i besiddelse, og han er ikke længere sig selv og sine ord mægtig. Han danser, springer, kaster sig om mellem tilhørernes klynger og råber på sin afdøde fader.

»Hvalbarden« nævner også flere andre ånder af døde, han ser inde i huset Han skildrer deres udseende, gamle mænd, gamle kvinder, han aldrig har truffet, og forlanger, at de andre skal sige ham, hvem det er.

Rådvildhed, tavshed, endelig hviskende rådslagning mellem kvinderne. Tøvende prøver man sig frem og nævner en og anden afdød, som åndemanerens ord kunne passe på.

»Nej, nej, nej, ikke dem!«

Da er der pludselig en gammel kone, som springer frem på gulvet og råber navnene på dem, de andre ikke turde tage i deres mund, et par lige afdøde, en mand og en kone, hvis grave endnu er ganske friske.

»Qanorme!«

»Qanorme!«

»Netop dem, netop dem!« råber »Hvalbarden« med en skærende stemme, og en uforklarlig uhyggestemning breder sig over alle gæster, fordi disse to mennesker endnu for få dage siden var lyslevende iblandt dem. Nu var de bleven til onde ånder, netop de onde ånder, der voldte uvejret.

Rædsel breder sig i huset.

Ude tuder stormen. Man kan ikke se en hånd for sig, og selv hundene, der ellers sparkes ud af husene, får lov til at søge varme og ly mellem benene på de ophidsede mennesker.

Seancen har varet en time med brøl og påkaldelse af ukendte kræfter, da noget hænder, som forfærder os, der aldrig nogen sinde har set stormguden tæmnet. »Hvalbarden« springer frem og griber den gamle, godmodige Kingiuna, som netop står og synger en from sang til sødyrenes moder, griber ham med et rask tag i struben og slynger ham med stor brutalitet frem og tilbage, frem og tilbage midt i klyngen. I begyndelsen udstøder begge klagende strubelyde, men lidt efter lidt kværkes Kingiuna og kan ikke længere give en lyd fra sig; men så hvisler det ud af munden på ham, og i samme øjeblik er også han et bytte for ekstasen. Han gør ikke længere modstand, men følger »Hvalbarden«, der stadig har fat om hans strube, og de tumler omkring ganske uden sans og samling. Husets mænd må stille sig foran de store spæklamper, for at de ikke skal blive knust eller væltede; kvinderne må hjælpe børnene op på briksen, for at de ikke skal blive slået fordærvet i tumlen, og således fortsættes der endnu en lille stund, indtil »Hvalbarden« har fået klemt alt liv ud af sin modstander, der nu slæbes efter ham som en livløs bylt. Da først slipper han grebet i struben, og Kingiuna falder tungt om på gulvet.

Dette er uvejret, der dræbes *in effigie*. Luftens oprør kræver liv, og ydermere bider »Hvalbarden« Kingiuna i nakken og ryster ham af alle sine kæbers kræfter, som en hund, der overvinder sin modstander.

Der er dødsstilhed i huset. »Hvalbarden« er den eneste, der fortsætter sin vilde dans, indtil der på en uforklarlig måde kommer ro over hans øjne, og han lægger sig på knæ foran den døde og giver sig til at gnide og stryge ham over hele kroppen for at genoplive ham. Langsomt bringes Kingiuna til live igen, vaklende bliver han stablet på benene, men næppe er han kommen helt til sig selv, før det samme gentager sig, det voldsomme greb i struben, den samme tøjlesløse dans i huset, den samme stønnen efter luft og vejr, indtil den stakkels mand atter slynges ned i husets snegulv som en livløs skindbylt. På denne måde dræbes han tre gange! Mennesket skal vise sin overlegenhed over uvejret! Men da Kingiuna for tredje gang kommer til live igen, er det ham, der falder i trance, og »Hvalbarden«, der falder sammen. Den gamle seer rejser sig op i sin pudsige, alt for fedladne vælde, men behersker os dog ved vildskaben i sine øjne og med en stemme, der skælver af bevægelse, råber han ud over snehytten:

»Himmelrummet er fyldt med nøgne væsener, der farer frem gennem luften. Nøgne mennesker, nøgne mænd, nøgne kvinder, der farer frem og rejser storm og snefog.

Hører I det suse? Det bruser som af store fugles vingeslag oppe i luften. Det er nøgne menneskers angst, det er nøgne menneskers flugt!

Vejrets ånde blæser stormen ud, vejrets ånde driver den flygende sne hen over jorden, og det hjælpeløse stormbarn Narsuk ryster luftens lunger i sin gråd.

Men min hjælpeånd vil sejre, han vil sejre! Tju, tju-u! Hører I vinden? Pst, pst, pst! Ser I ånderne, vejret, uvejret, der bruser hen over os med en susen af store fugles vingeslag?

Ved disse ord rejser »Hvalbarden« sig op fra gulvet, og de to åndemanere, der nu har fået et forklaret udtryk i deres ansigt efter den vældige stormprædiken, synger med enkle, hæse stemmer en sang til sødyrenes moder:

Kvinde, store kvinde dernede!
Lad det vige, lad det vige bort fra os det onde!
Kom, kom, dybets ånd!
En af dine jordboer
kalder på dig,
beder dig bide fjender til døde.
Kom, kom, dybets ånd!

Så snart de to havde sunget hymnen igennem, faldt alle de andre stemmer ind i et kaldende, klagende kor af betrængte. Ingen vidste, hvad de kaldte på, ingen af dem tilbød noget; men forfædrenes gamle sange gav deres sind vælde. De havde ingen mad at give deres børn, når næste dag kom. De bad om ro for deres fangst, om mad til deres børn.

Og pludselig var det, som om hele naturen omkring os blev levende. Vi så stormen ride hen over himlen i nøgne ånders fart og trængsel. Vi så de flygtende dødnings skare komme fejende gennem snefogets bølger, og alle syner og alle lydene samlede sig i de store fugles vingeslag, som Kingiuna havde fået os til at lytte efter.

Hermed sluttede de to åndemaneres kamp med uvejret, og enhver kunne trøstet og beroliget stride sig hjem til sin snehytte og give sig søvnen i vold. For i morgen ville de få fint vejr.

Og vi fik det. I blændende sol og fastføgne driver kørte vi næste dag videre vestpå og ankom om eftermiddagen til Tree River, hvor både Hudson Bay Kompagniet og det berømte Royal Canadian Mounted Police har stationer.

Mr. MacGregor gav os på kompagniets vegne en hjertelig modtagelse, og vi blev hans gæster for et døgn.

Siden besøgte vi med korte ophold hos de forskellige eskimogrupper i Coronation Gulf vor landsmand Peder Pedersen fra Løgstør, der var leder af Hudson Bay Kompagniets station ved Bernhard Harbour, for endelig at afslutte arbejdet med Nordvestpassagens primitive eskimoer i Dolphin and Union Strait, hvor en stor fangstlejr var samlet fra bopladserne på Victoria Island. Det var disse folk, der for nogle år siden pludselig opnåede stor berømmelse under betegnelsen: »De blonde eskimoer«.

Fra midten af februar gik vejen derefter gennem »Pelsjægernes land«, idet hele kysten mellem Bernhard Harbour og Cape Bathurst kun er beboet af enkelte hvide pelsjægere, ensomme, hårdføre folk, der fører en sejt kamp for tilværelsen.

Den 17. marts nåede vi - efter næsten halvanden måneds uafbrudt kørsel - frem til Baillie Island, hvor Hudson Bay Kompagniet har en station, der bestyres af vor landsmand Henrik Henriksen, kaldet »Svoger«. Behøver jeg at sige, at han straks bød os tage sit hyggelige hjem i besiddelse.

Hermed var den første del af rejsen afsluttet. Jeg var blandt nye stammer, blandt Mackenzie-eskimoerne.

I dollarens kølvand.

Det var som at komme til et helt nyt land. Vi havde vænnet os til at leve blandt mennesker, der lagde hovedvægten på landvildt og kun foretog sødyrsfangst fra den faste is. Nu stod vi pludselig midt i en kultur, der var skabt af det åbne hav, og blandt mennesker, der i et sprog, som stod vort grønlandske forbavsende nær, talte om hval og hvidhval, sæl og remmesæl, der jagedes fra kajak eller konebåd. Og vi så disse konebåde, der var af ganske samme type som de grønlandske, og glædede os dobbelt over deres kendte linier, fordi vi netop kom fra stammer, hvor de end ikke kendtes af navn.

De små, hvide landsbyer af sne, som vi havde lært at elske, var afløst af bjælkehytter eller træ- og tørvehuse, hvis hele indretning også svarede til de grønlandske, og mine to grønlændere spilede øjnene op og troede sig næsten hjemme, skønt de nu i tre år stadig havde bevæget sig længere og længere bort fra deres eget land.

Således var førsteindtrykket; men trængte man blot en smule dybere ind, var alt dog meget forskelligt fra vore hjemlige kyster. Mackenzie-floden havde været den store kulturbringer, og på samme måde som dens mægtige strømme havde rykket skove op med rode og skyllet dem ud langs med alle strande, vi fo'r forbi, havde den voldeligt revet den eskimoiske kultur ud af dens gamle milieu og skabt en overgangsperiode, som vi nu kom midt op i. Fangsten på havet var ikke længere det eneste saliggørende, jagten efter guld og penge var kommet til og havde revolutioneret alle forhold. Hudson Bay Kompagniet var ikke mere enerådende; de såkaldte kontante opkøbere kom ned over floderne og satte prisen på alle pelsskind, og den hårde konkurrence mellem alle handlende havde sat den så høj, at eskimoerne i dette rige pelsdyrland pludselig var blevet velhavere. Og de, som fra deres gamle fangst var vant til kun at regne med vinterdepoter og derfor plejede at omsætte deres produktion med sigt på et enkelt år, havde nu fået den tilgivelige opfattelse, at hvis de blot i det ydre kunne handle og leve som deres overmænd, de hvide mænd, ville de også blive som disse. De var alle udmærkede jægere, og det faldt dem derfor ikke vanskeligt at koncentrere sig om en mægtig omsætning, der ganske lod hånt om fornuftige hensyn til fremtid og alderdom.

Dette var grunden til, at vi pludselig befandt os mellem fornemt og uafhængigt folk. Prisen på en hvidræv var 30\$, og der kunne fanges mange mellem november og april; desuden var der andre pelsdyr som rødrev, sølvrev, korsrev, sortrev, moskusrotter, skunk, bæver, los, hermelin, mår og endnu flere. Det var derfor intet under, at eskimoer med en smule selvagtelse titulerede hinanden »Captain« og var skonnertejere. Disse skonnerter af den fladbundede type, som bruges omkring de store floders delta, kunne de købe for en 3000 \$, men havde så til gengæld ikke meget brug for dem. De kunne tage på besøgsrejser om sommeren og holde en slags mondæn sommerferie efter pelsdyrjagtens afslutning; men deres egentlige fangst drev de fra billige og langt mere praktiske konebåde eller hvalfangerbåde. Der var naturligvis motor i de fleste af disse skonnerter, og i det hele taget havde man på alle tænkelige områder taget maskinerne til hjælp. Kvindernes flinke fingre, som vi så ofte havde haft lejlighed til at beundre under syningen af skindklæder, var erstattet med symaskiner. Man havde lært sig at skrive; men for også her at være på højde med tiden havde de fleste mænd skrivemaskiner, skønt den korrespondance, der førtes, ikke var større, end at de aldrig fik nogen øvelse i at klapre på dem. Klippemaskiner og barbermaskiner gik også med ind i fornødenhederne, ligesom det var meget almindeligt at se folk med fotografiapparater. De praktiske gamle spækklammer holdtes som seværdigheder, der blev udbudt til turister for 30 \$, medens man selv brugte gasolin eller til nød petroleumslampe.

Til en begyndelse stod jeg som en naiv fortidslevning midt imellem disse smarte mennesker, da jeg begyndte at tale om sagn og gamle traditioner, og i de første uger,

hvor jeg måtte kæmpe en hård kamp for at slå mig igennem al denne forvildede bornerthed, sendte jeg mange vemodige tanker østover til de mænd og kvinder, for hvem forfædrenes visdom endnu havde været hellig. Sagnfortællerne her opfattede sig til at begynde med som specialister i hjemstavnslære og mytologi og takserede en dags konsultation eller manuduktion til 25 \$. Det var taksten for legemligt arbejde, hvorfor skulle så åndeligt vurderes ringere?

Så snart det rygtedes, at vi interesserede os for etnografiske sager, skød forslagene antikvitethandlere op af jorden og undslog sig ikke for at forlange indtil 50\$ for et par gravfundne læbesmykker.

Man forstår min desorientering. Men heldigvis sidder ufordøjet kultur ikke fastere end gammelt skidt, der kan vaskes af, og det varede da heller ikke længe, før det lykkedes mig at genopvække folkets interesse for dets egen fortid. Ganske gratis fortalte jeg dem time efter time alt det, vi havde oplevet på denne rejse - om de gamle åndemanere, der vidste langt bedre besked om svundne tiders historie end de mennesker, jeg nu var kommen til - og til sidst fik jeg da også isen så eftertrykkeligt brudt, at jeg kunne forlade det vestlige Canada med megen værdifuld og ny viden.

Nord om Alaska.

Den 5. maj ganske tidlig morgen kører vi ind i Alaska.

Kysten er den samme som den, vi har fulgt, siden vi satte over Mackenzie. Det flade forland bølger sig ensformigt ind mod Irrit-Bjergene, der står i en sky af snefog. Vi standser et øjeblik ved de mandshøje stolper, der markerer grænsen. Canada står der på den side, der vender mod øst, United States of America på den modsatte side. Dette officielle skel, sat op i skrift på stolper, der med korte mellemrum løber tusinder af kilometer ind over sletter, bjerge og floder, virker ejendommeligt her i snemarken, hvor man ikke øjner et eneste tegn på menneskeligt liv.

Kun et skridt fra Canadas stolpe, og man står i Alaska.

Nu gælder det Point Barrow og Alaska-eskimoerne, 800 km skal vi følge fastlandets øde kyst, før vi atter kan gøre ophold.

Vi har ypperligt føre. Uden for fastlandets kystlinie ligger smalle sandrev, der danner laguner, hvis jævne is vi følger. Som en mur ind mod revlerne ligger Polarhavets oprevne isflager skruet op i kaos, og følelsen af, at vi snyder os bag om forhindringerne, giver os en dobbelt glæde.

Hundene sætter i deres vante trav; det er nu kun sjældent, at de slår over i den kåde galopade; til gengæld er det sejt trav, og får vi fremmede slæder i følge, ser vi ofte deres spand stakåndet galopere for at følge med. Foråret er over os. Når vi slår lejre ved lagunernes bredder, omringes vi af syngende småfugle; tundraens grønne sommerdragt er ved at bryde igennem snedriverne, og når solens lys falder lige ind på de vældige Endicott-bjerge, der danner sletternes baggrund hele vejen sydover, stråler det fra snebare elve og solbrændte fjældskråninger.

Eskimoerne ligger spredt i smålejre på hele denne kyst, og vi træffer også enkelte hvide mænd, danskere, svenskere og nordmænd, nogle med små skonnerter, andre blot med de bare næver og et slædelæs rævesakse. Bopladsernes mellemrum bestemmes af chancerne for pelsdyrfangst. Men når »the trapping season« er endt med marts måneds udgang, kommer vildrener og fjældfår nedover fra fjældene, og nye jagter begynder med lejre helt inde under bjergkæderne. Disse varer, indtil isen bliver fuld af sovende sæler, og man rykker atter ned til kysten for at skaffe sig spæk og hundefoder til den kommende vinters rævefangst. Denne tid er netop inde. Overalt, hvor vi kommer frem, træffer vi mennesker, og har vi travlt, og føret er tungt, er man aldrig bange for at give os en håndsrekning for nogle dage. Vi møder også enkelte rensdyrhyrder, der søger at holde deres dyr i lune dalstrøg, medens kørerne kælder.

Den 23. maj kører vi ad fast slædevej ind til Amerikas nordligste boplads, Point

Barrow, og er for første gang i by, siden vi forlod Godthaab i 1921. Vor Ankomst fra det fjerne østen vækker den største opsigt blandt befolkningen. Alle har de så megen skolekundskab, at de nogenlunde kan vurdere de afstande, vi har gennemrejst, og den interesse, vi møder, resulterer i, at jeg straks dagen efter ankomsten holder et stort foredrag i skolen om Grønland og alle de andre lande, vi har været igennem. Min grønlandske dialekt forstås uden vanskelighed, og hermed er der givet mig gode chancer i den tid, jeg skal tilbringe i det nordligste Alaska.

Her bor ca. 250 indfødte og nogle få hvide mænd. Her er store butikker med varehuse og oplagsskure, men hvad der mest falder os i øjnene, er skolehus, hospital og kirke. Det er den første skole, vi ser i tre år, en lys og festlig bygning, hvor arbejdet ledes af en ung hollænder ved navn Peter van der Sterre, som med stor gæstfrihed modtager os som sine gæster.

Vi er midt i den mest spændende tid af årets hvalfangstsæson. Kun få kilometer fra land ligger det åbne hav og vugger de løse isflager; søfuglene har samlet sig i tætte skarer, og man hører deres skrig helt ind over land. Næsten alle mænd lever ude ved iskanten i brogede fangstlejre, kun kvinder og børn er hjemme. Der er spænding over alle, og man synes aldrig at sove. Da vi selv ved firetiden om morgenen går til ro og åbner vinduerne, hører vi overalt sladrende kvinder, skrigende børn og hylende hunde. Men alle de højeste lerbrinker er besat med årvågne udkigsposter, der afventer det øjeblik, da de med et øredøvende brøl kan forkynde de sorgløse natteravn, at en hval er harpuneret.

Vort kendskab til Alaska går ikke mange år tilbage i tiden. Det opdagedes 1741 af danskeren Vitus Bering, der i russisk tjeneste dengang foretog sit berømte togt op gennem det stræde, som nu bærer hans navn. Men der skulle dog gå mange år, før man blev nærmere kendt med landet. Det var her som længere mod øst, at Nordvestpassage-ekspeditionerne blev anledningen til kysternes nærmere undersøgelse. I året 1826 besøgte Point Barrow for første gang af en engelsk ekspedition under ledelse af Lieutenant Beechy, der fra Stillehavet skulle sejle norden om landet for at møde John Franklin, der kom fra Mackenzie River; men Beechy stødte på en så talrig indfødt befolkning og så mange bevæbnede mænd, der indtog en fjendtlig holdning, at han anså det for uklogt at gøre landgang. Det lykkedes ham ikke at runde Point Barrow, men det kendskab til Alaskas nordkyst, som hans rejse bragte verden, åbnede vejen for andre.

De eskimoer, som levede mellem Norton Sound og det arktiske ocean, synes at have været et krigerisk folk, hvor unge mænd formelig opdroges til krigshåndværk; de hærdes gennem al slags idræt, gennemgik diætiske kure, måtte ofte sulte for at øve sig i at klare store strabadser eller foretog vandringer mange dage ud i eet for at træne i udholdenhed. Det var ikke blot de forskellige stammer, der levede i en stadig udfordring, men de gik heller ikke af vejen for at tage kampen op med indianere eller hvide mænd, når disse vovede sig ind på deres enemærker. Der kæmpedes som regel med bue og pil, men man havde også gjort særlige opfindelser; mest bekendt er brystpansere af hvalrostand, som pilene prellede af på, eller store, savtakke køller, beregnede på at knuse modstanderens hjerneskal.

Hele denne periode lå ikke længere tilbage, end at jeg kunne få mine oplysninger gennem ældre mænd og kvinder, hvis fædre selv havde deltaget i kampene. Disse tilstande varede langt ind i de tider, da Alaska blev befolket med hvide mænd; men det skal erkendes, at eskimoernes første møde med civilisationen heller ikke rummede nogen opfordring til at begrave stridsøksen.

I den første tid var det Rusland, der regerede landet. I bedste hensigt oprettedes nogle missionsstationer omkring Yukons munding, men det var i de tider, hvor samvittighedsløse handelsmænd mere end missionærer satte præg på tilstandene; floder af vodka flød ind over landet; sjældent blev nogen handel indledet, uden at man først havde drukket kunderne fulde. Samtidig kom store hvalfangerflåder op langs kysten, og de tog mange eskimofamilier med sig som håndlangere og bådsmand. I

lange tider syntes befolkningen dødsdømt, den degenererede og demoraliseredes, thi de hvide mænd indførte ikke blot ildvandet, men også de allerfarligste smitsomme sygdomme. Hensynsløse jagter fordrev vildrenerne fra landets indre, også sødyrfangsten, der altid havde været grunderhvervet, syntes på mange måder truet. Det gik hurtigt tilbage med alle de uafhængige stammer; død og udslettelse syntes uundgåelig.

Så var det, at De forenede Stater i året 1867 for en pris af 7,200,000 dollars købte Alaska af Rusland, sikkert den bedste forretning, nogen amerikaner nogen sinde har gjort! Hermed indvarsledes nye tider, selv om det varede mange år, før amerikanerne foretog sig noget rationelt med deres store erhvervelse.

En ny epoke i eskimolivet indtræder først, da Bureau of Education i året 1890 tager arbejdet op. Først af alle dem, der dengang gik i ilden for eskimoernes fremtid, bør nævnes dr. Sheldon Jackson. Engelsk blev straks gjort til skolesprog, og alle kræfter blev sat ind på at gøre eskimoerne til amerikanere.

Som resultat af en velorganiseret undervisning, fortrinsvis med amerikanske lærere, ser man nu efter 36 års forløb, at et døende, ødelagt og mishandlet folk er bleven forvandlet til flittige, ærgerrige og uafhængige mennesker.

Dr. Jackson fandt så senere på at indføre tamren fra Sibirien. Den stamme, der for en menneskealder siden overførtes gennem flere somre, talte ikke mere end 1280 dyr, men ud fra denne har man nu fået en bestand, der i øjeblikket tæller op mod 500,000 tamrener, af hvilke en stor del ejes af eskimoerne. Og hermed er målet endda ikke nået; efter sagkyndiges mening standser man ikke, før man har flere millioner tamrener.

Dette var skolerne og tamren. Men der var også en anden form for opdragelse, som blev af betydning, og det var oprettelse af de såkaldte kooperative butikker eller brugsforeninger. Befolkningen har selv ydet bidrag til starten, der dog ikke har kunnet lade sig realisere uden statsunderstøttelse, og de regeringskibe, der tilser skole- og lægevæsen, transporterer varerne op for en fragt, der lige dækker udgifterne.

Ved vor ankomst til Point Barrow var der fanget 3 hvaler, og efter et par dages forløb blev der yderligere fanget 2, uden at det dog lykkedes nogen af os at komme tidsnok til at overvære selve fangsten. Vore planer gik ud på, at jeg hurtigst muligt skulle gå videre sammen med »Ederfuglen« og Arnarulunguaq for at slå mig ned ved en stor boplads ved Utorqaq River, hvor det blev mig fortalt, at jeg ville træffe nogle interessante mænd og kvinder af de gamle indlandsboer.

Vi skulle følge den smalle isstrimmel, der endnu var tilbage langs med kysten, og da sneen nu var forvandlet til pløre med vand under, lod det sig ikke gøre at fragte hverken samlinger eller vort store fotografiske materiale videre. Det blev besluttet, at Leo Hansen skulle blive tilbage for at optage folkelivsbilleder, og så snart sommerskibet kom, skulle han sejle ned med alle vore samlinger og træffe os ved Nome.

Den 3. juni skiltes vi. Solen var skoldende hed. Vi kunne ligefrem høre sneen smelte omkring os. Trods varmen var der ingen dødsrigdom over hundene; de vidste, at de atter skulle på farten, og skønt de forlængst havde erfaret, hvad det var, der forlangtes af dem, var de dog endnu i besiddelse af en sådan udfartsglæde, at vi havde svært ved at holde slæderne, medens alle vore venner fra Point Barrow tog afsked med os.

Hvalfest.

Den 8. juni nåede vi frem til Icy Cape, hvor der netop skulle afholdes en stor hvalfest i anledning af, at hvalsæsonen var vel afsluttet.

I løbet af natten var en mængde slæder ankommet fra nabopladsene, så det var en fuldtallig forsamling, der mødte op. Hvalens stjært gemmes til denne særlige lejlighed, skæres ud i skiver og lægges som grund for festmåltidet. Senere leges der

himmelspræt fra udspændte hvalrosskind, og i denne halsbrækkende ieg, der undertiden ender med et par brækkede arme, deltager alle aldre. Man kastes op i luften fra de to store sammensyede hvalrosskind, der er forsynet med en mængde håndtag. som så mange som muligt griber fat i, og så slynges man højt op i luften, hvor det gælder om at bevare sin oprejste holdning, så man let og elegant kan ende i skindet igen på sine ben blot for atter at fare endnu et stykke højere op. Hånende jubel hilser alle dem, der kommer ned på hovedet. Når denne leg har varet nogle timer, begynder madgildet, der strækker sig over resten af dagen og natten, kun afbrudt af sang og dans. 10 trommeslagere sidder i rad og slår takten på deres rungende tamburiner. Et stort kor af mænd og kvinder sidder på hug omkring dem, og i sangernes halvkreds springer efter tur danserne ind, som regel to kvinder og en mand. Dansene forestiller intet specielt, men er blot et udtryk for livsglæde. Mændene udstråler kraft; i alle deres bevægelser skal de på en smuk og harmonisk måde vise deres legemes smidighed, og når koret falder ind og så ofte sangens ord giver anledning dertil, skal de lægge saftig humor ind i deres armbevægelser og kropvridninger. Mændene er i stadig bevægelse, kun de kvindelige dansere flytter sig næsten ikke, vugger i hofterne, snart på tå, snart på hæl, idet de lader armene følge musikkens rytmer. Det er deres opgave at fremstille ynde, skønhed og kvindelighed, og sandelig, med deres halvlukkede, slørede øjne og deres lette, graciøse bevægelser griber de tilskuerne og står overordentlig virkningsfuldt til mændenes sprælske muskelspil. Melodierne er yderst monotone, men mænd og kvinder har en egen evne til at frembringe tostemmige klange, der bryder ensformigheden. Der er fest og kraft over optrinene og dog en enkel højtidelighed, som betager. Kun sangenes tekst blev en skuffelse; de består kun af refrainer, der refererer til en eller anden oplevelse, der har gjort indtryk på den, der laver sangen, men ellers er uden betydning for andre. Digte og syner, således som man finder dem hos den primitive mand i Nordvestpassagen, møder man ikke hos disse sangere.

Med humør og udholdenhed blev den lange fest gennemført, og efter den bevægede nat kunne vi endelig sætte over til den boplads på fastlandet, hvor vi indtil videre skulle slå os ned. Foruden de gamle mænd og kvinder, som jeg søgte, fandtes her nogle unge rensdyrhyrder, som netop var i færd med at samle en hjord på 800 dyr. Forårets unge kalve skulle mærkes i ørerne med deres ejermands bomærke.

Hos disse indlandseskimoer, der levede under livsforhold så langt gunstigere end dem, jeg traf hos deres stammefrænder længere mod øst, fandt jeg bag alle religiøse forestillinger og den måde, hvorpå de ad mystisk og overnaturlig vej søgte at lette deres daglige kamp for føden, nøjagtig den samme livsanskuelse som den, jeg tidligere har gjort rede for. Alt stod ganske vist ligesom deres erhvervskultur i et højere niveau, nye ideer og påvirkning fra indianerne sporedes også, men kernen i det hele var det gamle tabusystem - åndemanernes forsøg på at midle mellem det jordiske og det overnaturlige og endelig menigmands tilflugt til hjælpende trylleord og amuletter. Blandt meget, jeg kendte fra andre stammer, traf jeg også adskillige nye og karakteristiske skikke; ejendommeligt er deres omfattende kultus af farlige rovdyrs sjæle, navnlig ulv og jærv. Disse betragtedes ganske vist kun som luksusdyr, for så vidt som deres kød ikke spistes og deres fine pelsværk udelukkende brugtes til at smykke renskindsdragterne med, men fangsten i fælder var vanskelig og besværlig, og de jægere, der havde held med sig, blev berømte og misundte.

Man bliver aldrig færdig med gamle, kloge mænd, der forstår at fortælle. Det var derfor med vold, at jeg til sidst den 30. juni måtte løsrive mig. Det var nu bleven nødvendigt at fortsætte rejsen, og desuden var der noget andet, der gjorde dette opbrud svært; det var afskeden med de fleste af mine gamle hunde, der havde hjulpet mig så trofast på den lange slæderejse. Det ville jo alligevel være umuligt at bringe dem med tilbage, og derfor gjaldt det om at efterlade dem et sted, hvor jeg vidste, de ville få det godt. Det var grunden til, at jeg nu forærede dem til handelsmanden ved Icy Cape, Ugpersaun. Vi beholdt selv kun fire, thi resten af rejsen

skulle nu foregå dels med båd, dels ind over land, hvor bagagen transporteredes på menneskeryg og paksadler.

En gammel høvdinge-boplads.

Den 16. juli når vi ind i den store lagune bag ved Point Hope og møder her stedets missionær, mr. Wm. A. Thomas, der er ude på motorbådsudflugt sammen med sin frue og søn. De får os på slæb, og i løbet af få timer lander vi ved deres hyggelige præstegård, hvor vi foreløbig bliver modtaget med stor gæstfrihed på ubestemt tid. Isen står nu atter så tæt langs med land, at det vil være uøkonomisk at ofre tid på at forcere den, når en boplads byder på mere arbejde, end man kan overkomme!

Point Hope eller Tikitaq, »det næs, der løber ud som en pegefinger«, er en af de interessanteste bopladser på hele Alaskas kyst og er sikkert den største eskimoiske ruinby, der findes. Den gamle, nu forladte boplads består af 122 meget store huse; men da søen stadigvæk bryder tangen ned, hvorved husruin efter husruin skylles ud i havet, siger dette tal ikke noget om, hvor stor byen engang har været. Alene ved dette rige fangststed og nærmeste omegn har der sikkert engang levet ca. 2000 mennesker eller lige så mange, som der nu findes i hele Nordvestpassagen mellem den magnetiske nordpol og Herschel Island. En mængde gamle grave findes spredt over selve tangen, grave fra hvalfangstens guldalder, hvor høvdingene lod sig begrave oven på de oprejste kæber af de hvaler, de engang havde nedlagt. Desuden ser man menneskeknogler spredt overalt, så mange, at mr. Thomas alene i de par år, han har været missionær, har ladet nedgrave 4000 hovedskaller! Jeg arrangerer mig hurtigt med et par fortællere, og da jeg, takket være præsten, havde ypperlige arbejdsforhold, fik jeg godt udbytte af mit ophold.

Om Point Hopes tilblivelse fortælles:

»I længst forsvundne tider var der intet lavland foran bjergene, og menneskene levede på toppen af det store fjæld, Irrisugssuk, sydøst for Kotzebue Sound; det var det eneste land, der steg op af havet, og på toppen findes endnu hvalben og hvalskeletter fra de første menneskers hvalfangst. Det var dengang, menneskene endnu gik på hænder med hovedet nedad, så længe siden er det!

Men en dag roede den vise ravn - den samme, som havde skabt himmel og jord - til søs i kajak, langt til søs, og ude på havet så han noget mørkt bevæge sig og flyde skvulpende i vandskorpen. Han roede til og harpunerede det; af såret flød blod. Ravn var i den tro, at det var en hval, men så nu, at det var en vældig masse uden begyndelse og ende. Langsomt ebbede livet ud af det, og han gjorde sin bugserline fast og bugserede det ind til fjældene sønden for Uivfaq. Her fortøjede han det, og da han dagen efter undersøgte det, var det stift; det var bleven til land.«

Endnu vises ved den gamle boplads et mærkeligt hul i jorden, det sted, hvor Ravn harpunerede Tikitaq!

Tikerarmiut eller »den smalle tanges folk«, som folkene kalder sig selv, havde i gamle dage et fjendtligt sind; de var både berømte og berygtede, idet de foretog regulære krigstogter mod deres naboer.

For næsten tre generationer siden udkæmpedes et stort slag til lands og til vands mellem Tikerarmiut og Nunatarmiut ved Inugtat, omtrent ved Cape Seppings, og her sejrede indlandsboerne og trængte folkene fra Point Hope helt bort fra egnene nord om Kotzebue Sound, hvor de ellers plejede at opholde sig store dele af sommer og efterår.

I sommeren 1887 oprettede et San Francisco-firma en hvalfangerstation ved Point Hope. Stammens høvding var dengang den berømte og hensynsløse Atangaussa, en mand med fem koner - en stærk mand, der var lige omtalt for sin fjendtlighed over for de hvide mænd som for den hensynsløshed, hvormed han opretholdt sin magt og forviste alle dem fra bopladsen, som ikke øjeblikkelig underkastede sig hans vilje. Intet under derfor, at der hurtigt kom et meget spændt forhold mellem hvalfangerne

og den indfødte befolkning. Atangaussaq havde den opfattelse, at landet var deres, og at de nok skulle besørge den hvalfangst, der skulle drives der på stedet, og han forstod, at de hvide mænds konkurrence var farlig, både hvad deres fangst og hans egen magtstilling angik. Så hændte det, at en af de hvide mænd lokkede høvdingens ganske unge datter til sig; hun blev i hans hus, og Atangaussaq begyndte at komme der. Men en aften i vinteren 1889 var han bleven drukket fuld i whisky, og to brødre, der hadede ham, fordi han engang havde drevet dem i landflygtighed, overfaldt ham og dræbte ham. Samme forår i juni indledte de indfødte selv forhandlinger med hvalfangerne og tilbød fred, og hermed ophørte alle fjendtligheder. Men fra samme øjeblik var også eskimoernes magtstilling brudt; nu var det den hvide mand, der regerede.

Den 31. juli slækner det i isen, og da jeg har nedskrevet de sagn, jeg kan få, og med eskimoernes hjælp har udgravet et stort antal arkæologiske sager fra de gamle husruiner, synes jeg, at vi nu må videre. Rejsen foretages i en lille jolle med påhængsmotor.

I små, indholdsrige dagsrejser følger vi kysten, overalt besøgende rensdyrhyrder, der nu i myggetiden ligger med deres hjord helt ude ved kysten.

Omtrent ved munden af Noatak River lige over Cape Blossom træffer vi folk, der driver garnfangst på hvidhval; i løbet af kort tid har de fået 20 og venter mange flere. Her er ingen smalle steder i dette land.

Endelig den 7. august om eftermiddagen sætter vi over Kotzebue Sound. Vandet er grundt og fuldkommen ferskt, fordi tre floder har deres udløb netop her; det er Noatak, Kuvak og Silivik. I en stor bue må vi følge forskellige render frem til bopladsen, hvor vi lander sen aften blandt guldgravere, handelsmænd og eskimoiske laksefiskere.

Kotzebue blev en mærkepæl på hele den lange rejse, der nu var tilbagelagt; herfra kunne jeg for første gang i tre år komme i direkte forbindelse med omverdenen, her nåede jeg frem til den nordligste telegrafstation i Amerika! Man vil kunne forstå den nervøse hast, hvormed jeg straks efter landgangen opsøgte telegrafisten for at få afsendt den første meddelelse om, at den lange slæderejse var gennemført. Vi havde gjort landgang mellem eskimotelte og opslået vor lejr iblandt dem. Telegrafstationen lå i den modsatte ende af byen, og hundreder af tanker fo'r gennem min hjerne, da jeg begav mig på vej for at afsende mit første telegram.

Det er så viseligt indrettet, at man aldrig lider af hjemve, så længe man ved, at vældige afstande spærrer en ude, og at det er håbløst at længes. Men i samme øjeblik det bliver muligt at få besked om, hvorledes det står til i hjemmet, er det, som om alle de følelser, der voldeligt har været holdt nede, pludselig vågner til live med et langt fraværs hele opsparde kraft. Nu skulle jeg pludselig på nogle få timer få at vide, hvorledes min kære havde det, og hvorledes mine kammerater var kommen gennem deres rejser. Hæsblæsende tumlede jeg ind i telegrafistens stue og lagde mit telegram foran ham i den tro, at mit lange fravær og de resultater, jeg påberåbte mig at have nået, skulle få ham til at springe op fra sin stol som en stålfjeder og øjeblikkelig give sig til at sende mine meddelelser ud i verdensrummet. Men i første omgang blev mit møde med den trådløse en stor skuffelse. Telegrafisten hørte åndsfraværende på min beretning om, hvor magtpåliggende det var at få meddelelsen ud med det samme, og meddelte mig derefter kort, at han desværre ikke kunne modtage telegrammet; hans maskiner, som netop holdt på at blive installeret, var endnu ikke fuldt i orden, og han rådede mig derfor til at tage ud på »The Boxer«, Bureau of Education's skib, som lå til ankers en snes kvartmil mod syd i nærheden af Cape Blossom; men det ville først kunne lade sig gøre dagen efter. Efter en søvnløs nat bordede jeg næste dags middag »The Boxer«, men kun for at få den meddelelse, at han næppe på tilfredsstillende måde ville kunne udsende mit telegram, og at jeg hellere måtte forsøge igen hos hans kollega i Kotzebue. Der gik derefter to dage, de længste på hele ekspeditionen, før det endelig lykkedes telegrafisten at komme i

forbindelse med Nome, men allerede samme aften havde jeg svar fra København. Alt stod vel til hjemme, og mine kammerater havde løst deres opgaver!

Moderne eskimoer.

Kotzebue (Qeqertarsuk) var den største by, vi endnu havde været ved. Her var kirke, missionær, skole, posthus, den før omtalte telegrafstation og fem-seks købmænd, der alle havde store butikker, som meget mindede om de landhandlerboder, man træffer i det nordlige Norge i fisketiden. Foruden disse fastboende var der en broget skare af guldgravere, der enten kom inde fra land eller også var på vej derind; her var englændere, tyskere, polakker, grækere, japanere og kinesere, besynderlige eksistenser, der ikke havde langt fra ord til handling. Den allerførste aften oplevede jeg således et lille slagsmål, hvor de kæmpende endte med at trille ud i søen, og dette gav mig en fornemmelse af, at jeg omsider var ved at nå frem til Jack Londons Alaska.

Men det, der interesserede mig mest af alt, var dog den omstændighed, at vi var kommen midt i laksæsonen, og at ca. 1000 eskimoer fra alle egne af Kotzebue Sound, fra kysterne og fra indlandet, lå i teltlejr og fiskede. Her ville jeg træffe eskimoer af en helt anden type end dem, jeg hidtil havde været vant til at færdes imellem, thi her var ikke blot landets største renejere oppe fra Noatak River, Selavik og Backland River, men også eskimoiske skibsredere, der ejede skonnerter, som gik på fragtfart for handelsstationerne mellem de forskellige havne. Men trods alt dette nye varede det dog ikke længe, før jeg besluttede atter at gøre mig rejseklar for at søge andre steder hen.

Inde mellem købmændenes barakker boede en entreprenant ung eskimo, Peter Sheldon, der ejede en benzin-motorbåd, en lille hurtigløbende luksusbåd med stor, glasoverdækket kahyt, hvor man kunne sidde lunt og rart og nyde udsigten over det land, man fo'r forbi. Denne mand engagerede jeg til en tur op gennem Kuvak-floden, og som fører og fortæller medfulgte Nasuk, en gammel mand, som ånden fra Seattle endnu ikke havde formået at forfladige.

Vi sejler hele dagen: til sidst sænker mørket sig over floden, og tættere og tættere bliver skoven, højere og højere træerne. Floden snor sig ud og ind, og månen, der står højt på himmelen, er snart foran os, snart bag ved os, det er som om vi skal tvinges til at se alt, til at få alt det skønne med, som vi sejler forbi, og vi oplever virkelig også noget vidunderligt: månens gule lys slår over i solrødmen, og de fine, sarte farver holder sig dirrende hen over horisontens skyer. Der er dybt mørke omkring os, alle sover, da vi endelig når frem til Noorvik.

Et besøg ved Noorvik gøres ikke forgæves, fordi man her oplever ting, man ikke finder andre steder, hvor der lever eskimoer. Bureau of Education har her forsøgt at skabe en mønsterby af eskimoer, som er samlet fra en mængde bopladser både ved kysten og inde i landet, 300 mennesker har her fået deres hjem og er, kunne man næsten sige, under dagligt tilsyn af en inspektør, tre skolemestre, en læge og to sygeplejersker, der alle tager sig alvorligt og ansvarsbevidst af de sociale opgaver, de er sat til at løse. Lægen og lærerne er statsansatte, medens missionæren, som alle religionslærere i Amerika, er privat ansat og hørte til »the Friends«.

Byen er helt igennem moderne indrettet. Der findes et smukt hospital med en operationsstue, der er absolut up-to-date, med 40 senge fordelt over to etager. Lægehjælp og medicin er fri for alle, men de, der har råd dertil, betaler 75 cents pr. dag for et sygehusophold.

Eskimoerne selv bor i pyntelige træhuse, hvor der er indlagt elektrisk lys; herfor betales en afgift af en dollar pr. hus om måneden, og denne dollar går til at betale den maskinist med, som driver kraftstationen. Eskimoerne har selv bekostet generatoren, resten har det offentlige givet. Byen ligger i en god tømmerregn, derfor har staten anlagt en savmølle, hvor eskimoerne får alt deres tømmer skåret mod at afgive

en sjettedel af det, de kommer med. Lægens frue, der også er sygeplejerske, holder et hygiejnisk opsyn med husene, og Stars and Stripes havde sidste vinter været præmien til den husmoder, der holdt sit hus bedst. Hele vinteren igennem inspicerede hun på alle tider af dagen de forskellige hjem, men fandt dem til enhver tid så velholdte og renvaskede, at en hvid kvinde ikke kunne gøre det bedre. Da året var omme, opstod derfor det store problem, hvem der skulle have flaget, da alle i virkeligheden i lige grad havde fortjent det. I sin vånede traf hun da den salomoniske afgørelse, at den skulle have det, som havde de fleste børn og dog havde holdt sit hus lige så rent og smukt som de andre.

I øsende regn, der står ind over skovene i voldsomme stormbyger, bliver vi en dag over og nyder den store gæstfrihed, der vises os; navnlig forspiser vi os hensynsløst i dejlige blåbær, der bydes os i alle de huse, vi gæster.

Sen aften den 18. august var vi atter tilbage i Kotzebue, og to dage efter kom postbåden fra Nome, en lille skonnert »Silver Wave«, ført af en norsk kaptajn, John Hegness. Om bord i den nåede vi endelig efter en stormfuld rejse om morgenen den 31. august frem til Nome,

Nome.

Nome ligger på en græsgrøn, fugtig tundra med smukke, frodige bjerge i baggrunden og gør et imponerende indtryk på dem, der kommer fra den hvide ørken. Mine to grønlandske kammerater spilede øjnene op og fik på ny respekt for hvide mænds evne til at grundlægge store bopladser langt fra deres egne lande.

For 30 år siden levede her kun nogle ganske få eskimoer, der under udfoldelse af dristigt sømandsskab nedlagde de få sødyr, de behøvede for at friste livet. De skibe, der havde ærinde i det nordvestlige Alaska, gik langt uden om det ugæstmilde sted og hastede videre til steder, hvor der var flere mennesker og større handelsmuligheder. Så var det, at der blev fundet guld i året 1900, og som ved et trylleslag skød der op af strandbredden en by, stor nok til at rumme 10,000 mennesker. Det ses unægteligt også på husenes stil og materiale, på hele den måde, hvorpå boliger planløst er bleven væltet ud over en flodbred og en våd tundra, at alt dette er bleven grundlagt af mennesker, der havde så travlt, at de hverken havde tid til at tænke på skønhed eller komfort.

Det siges, at næsten alt, hvad man træder på omkring Nome, indeholder guld, og det held, som fulgte de ganske få, der blev rige, har trukket masserne til. Men der ligger tusinder af guldgraveres hensynsløse slid bag det faktum, at der alene fra dette distrikt er produceret for mere end 80 millioner dollars gennem de sidste 20 år.

Nome har kun en kort sæson; i første halvdel af juni går isen og åbner for sejladsen, og allerede sidst i oktober eller i de allerførste dage af november går det sidste skib sydover. Her er kun ca. 2000 mennesker om sommeren og knap 900 om vinteren. Det er ganske overvejende hvide mænd; af fastboende eskimoer findes der næppe over 100. Byen spiller en betydelig rolle som hovedstad for hele det nordvestlige Alaska; mange handelsekspeditioner udrustes herfra, og hele den strøm af mennesker, der passerer igennem under den korte sommer, gør det muligt at eksistere for ikke så ganske få større og mindre forretninger.

Straks ved ankomsten blev vi hjerteligt modtaget af et medlem af dynastiet Lomen, en af de ældste og mest indflydelsesrige familier i den by, hvor så mange nationer har kappedes om førerstillingen.

Jeg var kommen til Nome på et heldigt tidspunkt. Her var samlet eskimoer fra alle mulige egne af Alaska: Hele befolkningen fra King Island, de såkaldte Ukiuvangmiut, indlandsboerne fra Seward Peninsula, Qavjasamiut, Kingingmiut fra Cape Prince of Wales, Ungalardlermiut fra Norton Sound og Yukons munding, Siorarmiut fra St. Lawrence Island og endelig folk helt nede fra øen Nunivak. De var stævnet hertil for at udnytte turistsæsonen. De fleste var kommen i deres gammeldags, men praktiske

skindbåde, andre i små skonnerter; nogle boede i træhytter i byens udkant, de såkaldte Cabins, bygget af guldgravere, som for længst var forsvundet, og nu udlejet til sommerboliger for tilfældige gæster. Men de allerfleste boede dog i teltlejre, hvor der udfoldedes et flittigt liv fra morgen til aften. Der fabrikeredes »Curios« til turisterne, alle mulige morsomme udskæringer i hvalrostand, og denne husflid indbragte sine udøvere 300-400 dollars i sommermånederne, så at man kunne rejse tilbage til sine vinterpladser så nogenlunde forsynet med de nødvendige artikler, man manglede. Gaderne var fulde af eskimoer, der gik rundt og gjorde forretninger; de falbød så godt som aldrig deres varer på gaden, men solgte dem til særlige butikker, der handlede med dem.

Det var i sandhed en broget by.

Bureau of Education havde en stor offentlig skole for eskimoerne, en anden for »hvide folk«s børn; her var også et par kirker og hospitaler, og end ikke børnehjem for eskimoerne manglede.

Vi nød af fulde lunger vore første dage i denne by. Om eftermiddagen gik vi i »the Dream Theatre«, som var noget helt nyt og en oplevelse for mine grønlandske kammerater, og så kunne det hænde, at vi om aftenen tog en fordbil og kørte ud til byens udkant, hvor eskimoerne holdt store sangfester for at fejre samværet med venner og bekendte fra fjerne bopladser.

Jeg regnede hurtigt ud, at det ville blive muligt for mig at tilbringe en måned i disse omgivelser, selv om jeg skulle foretage en rejse til East Cape. Det skib, som skulle sejle os til Seattle, gik nemlig først i slutningen af oktober. På en uhyre bekvem måde kunne jeg altså studere de forskellige Alaska-typer uden at ofre tid på rejser.

Klippeboerne på King Island.

En mand fra indlandet omkring Igdlo kom roende i kajak ned over floden; ved den store bredning Torsuk (»Husgangen«) i nærheden af Teller får han øje på en kæmpeulk. Han følger den og harpunerer den med sin fuglepil, og idet den rammes gør den en så voldsom bevægelse, at vandet bryder ind over flodens bredder, og den store bredning Imarssuk bliver til. Den sårede kæmpeulk svømmer videre, kajakmanden forfølger den og harpunerer den endnu en gang, og denne gang spræller den så voldsomt, at oversvømmelsen danner havbugten ved Port Clarence. Kæmpeulken svømmer nu ud i åben sø, og langt til søs bliver den omsider dræbt. Kajakmanden skærer et hul gennem dens snude og begynder at bugsere den ind mod land; men en storm bryder løs, og han må efterlade sin fangst ude på havet. Her bliver kæmpeulken til sten, en klippeø, der siden har fået navnet Ukiuvak. I øens ene ende findes et hul gennem fjældet, ganske som om det var skåret ud med en kniv. Det er det hul, manden skar, da han forsøgte at bugsere kæmpeulken til land.

Blandt Qavjasamiut i landet inden for Teiler boede mange mennesker. Ved en af bopladserne hændte det engang, at en pige fik skænd af sin moder, og hun tog sig sin moders vrede så nær, at hun flygtede. Det var om efteråret, på den tid, da den første is lægger sig på bredningerne og hurtigt føres ud i floden i små, runde flager, der driver ud i havet. Pigen sprang ud på en af disse flager; det blæste fralandsvind, og hun drev ud på det åbne hav og landede ved King Island. Hun var det første menneske, der satte sin fod på øen, hvor hun opretholdt livet ved trolddom; senere fulgte mange andre efter fra fastlandet, og der grundlagdes en stor boplads. Men landet var stejlt, der fandtes ingen dale, hvor man kunne opføre husene, og derfor rejste man dem på klippernes stejle skrånninger på pæle. Her var koldt og blæsende, og man byggede sine huse i tre lag: Inderst inde et hus helt af træ, store planker af flydetræ; uden om lagdes et tykt lag hør, hvorefter det hele blev betrukket med tykke huder af hvalros.

Således blev King Island til, og således blev det befolket.

Det er en oplevelse at besøge King Island. Det er den mest ugæstfri ø, jeg nogen

sinde har set, kun 3-4 km lang og 2-3 km bred, med stejlt fjæld til alle sider; i stille vejr som oftest tågesvøbt, i klart vejr blæsende med vanskelig landing i dønning, da store stendysser fører lige ud i havet, der fråder ved bopladsens fod.

Øen er isoleret fra fastlandet lange tider af vinteren, og vil man forsøge at tage på besøgsrejser på vinterisen, risikerer man let at komme i drift. Dengang jeg besøgte bopladsen, var hele befolkningen taget ind til Nome, og vi blev modtaget af store hunde, der havde passet sig selv den sidste måneds tid. Vi havde stort besvær med at lande, da vi kom ind i en jolle, men besøget var umagen værd. Det var som at bestige et fuglefjæld. Husene stod på støtter helt ud over afgrunden, og enkelte steder, hvor vinden syntes at have stor magt, var bygningerne fortøjet til klippevæggen i flettede remme af hvalroshud. Liner førte fra strandkanten op til husene, så at man kunne hale sig selv op uden fare for at styrte ned. Enkelte steder under husene var der med megen kunst planeret små legepladser for børn.

King Island'erne bærer i høj grad præg af de hårde naturforhold, hvorunder de lever midt ude i Bering-Strædet. De er hårdføre og trænede, flittige og økonomiske, af sind og karakter stejle og selvstændige, og skønt de er ivrige katolikker, hænger de dog i mange sæder og skikke fast ved svundne tiders traditioner. Dette gælder ikke så meget overtro som gamle fester, sange og sagn. De lever så isoleret, vinteren på den lille ø forløber så ensformigt, at de ganske naturligt søger adspredelse. Det hænder undertiden om sommeren, at forskellige bopladser holder store sangstævner ganske som i gamle dage, og ved disse stævner er King Island'erne bleven berømt for deres dans. Ved deres boplads er der et par dansehuse, der gør indtryk af at være ældgamle; husgang og mure er dækket med græs, der er så overvældende frugtbart, at det næsten jævner den klippekyst, hvori de er klinet ind som et par fantastiske fuglereder. Jeg klatrede op til dem og kravlede ind gennem den seks meter lange husgang, der var bygget af store sten, fuget med tørv. Gennem et rundt hul for enden af gangen kom jeg op gennem gulvet og stod nu pludselig inde i selve festhallen, der var bygget op af svære planker. Det var sandelig et hus med patina og historie. En halv snes tamburiner hang langs med væggene mellem groteske og humørfyldte dansemasker, hvis åbne, grinende munde og tomme øjenhuler stirrede den indtrædende i møde, så det uvilkårligt gav et sæt i en, idet man stak hovedet ind; og i den stilhed, der virkede så besynderligt her i larmens, latterens og sangens tempel, fik man virkelig en fornemmelse af, at det var et åndehus, man var kommet ind i. I alt fald var ånden fra de gamle tider endnu spillevende herinde. Desværre måtte jeg denne gang nøjes med at træffe husets folk i Nomes biografteater, hvor de med undren stirrede på den upersonlige måde, hvorpå hvide mænd går til fest.

Hermed afsluttes disse skildringer af Alaskaeskimoerne. Deres antal er lidt større end grønlændernes eller ca. 14,000. Eskimoernes samlede antal fordeler sig da omtrent således: Grønland ca. 13,000, Canada ca. 5000, Sibirien ca. 1200; ialt altså ca. 34,000.

Eskimoernes sydgrænse er nu Bristol Bays østkyst og Kodiak i Stillehavet, men tidligere gik de helt hen til Prince of Wales Sound og kysterne umiddelbart sydøst herfor. Her levede nordvestindianernes nordligste udløber, Tlingitfolket, og eskimoerne mødte her en høj kultur, der var tilpasset til samme fangsttyr som deres egen.

Mit møde med Sovjet.

Vi kom lænsende for en storm om bord i »Silver Wave«, da vi ud for Cape Prince of Wales så en lille flotille fantastisk udseende skindbåde, der kom hoppende hen over Bering-Strædets krappe bølger. Sejlene var så klos rebede, at det kun var småklude, stormen greb fat i, men bådene, der var hårdt lastede, fløj gennem brådsøerne som baskende søfugle.

Det var sibiriske eskimoer fra East Cape, der var på vej hjem efter en handelsrejse

til Teller. Vort møde med disse dristige sømænd var hastigt og eventyrligt, og da bådene blev borte for os i skumringen, var jeg mere end nogen sinde opsat på at lære dem at kende i deres eget land. I Sibiriens yderste hjørne mod øst boede de vestligste af alle eskimoerne, og her og ingen andre steder burde ekspeditionen afsluttes.

For at få lov til at gøre landgang i Sibirien vidste jeg, at jeg skulle have et pas udstedt fra Sovjets hovedkontor i Moskva. Jeg havde ikke et sådant pas, hvorfor vil nærmere fremgå af begivenhederne.

Jeg kunne sætte over Bering-Strædet på to måder:

Enten kunne jeg tage en eskimoisk skindbåd; det ville for mig være den letteste og mest formløse måde at udføre mit hverv på; men her stødte jeg på den vanskelighed, at de eskimoiske skindbåde kun sætter over Bering-Strædet med en bestemt vind, som jeg kunne komme til at vente længe på, og tid var det, jeg havde mindst af.

Eller også kunne jeg fragte en skonnert. Her ville jeg ganske vist have den fordel, der ligger i at have flere hvide mænd med mig, men på den anden side fik jeg også skinnets imod mig ved at komme i et af de fartøjer, der på forhånd måtte anses for at være misliebige.

Men rejsen skulle gøres!

Alle mine overvejelser resulterede da i, at jeg fragtede en lille skonnert, »Teddy Bear«, der ejedes og førtes af den i de arktiske farvande bekendte og højt ansete kaptajn Joe Bernard. Jeg havde, lige så snart jeg kom i forbindelse med den trådløse telegraf i Kotzebue, telegrafisk anmodet om indrejsetilladelse af Sovjetregeringen, men efter tre ugers forgæves venten blev jeg tvungen til at starte, for at ikke rejsen på grund af den fremrykkede årstid helt skulle opgives.

Bering-Strædet er et af de mest lunefulde farvande i verden. Storm afiøser storm næsten uafbrudt, og i denne del af Alaska findes så godt som ingen havne at søge tilflugt i. Vi startede den 8. september og modtoges øjeblikkelig med en uges storm, som vi kun klarede ved at søge ly bag småøer og næs, stadig skiftende fra plads til plads, efterhånden som vinden forandrede sig, og daglig i fare for at blive slynget ud i det endnu mere berygtede Beringshav. Endelig den 16. bedredes vejret ved middagstid, og om aftenen i mørke passerede vi Cape Prince of Wales, hvorfra man sætter over til East Cape med kurs over Diomedé Island. Vi kom fra Teller og rundede de sorte stejle klipper i fint vejr; Tinderne stod helt oppe i skyerne, og et mægtigt skvulp af dønning brød mod kysten. Yderst ude på en lille slette lå en eskimoplads. Vi hørte kvindelatter, glam fra hunde og skrig fra legende børn, men ellers så vi kun en række lysende tarmskinsruder, det var alt, hvad der lod os ane menneskers boliger.

Jeg var træt efter de mange stormdages hvileløse omtumlen og gik derfor tidligt til ro, men næste morgen ved allerførste daggry kom kaptajn Bernard ind og afbrød min søvn; jeg skulle se Diomedé Island. Jeg tørnede øjeblikkelig til; det var endnu kun halvlyst, da jeg tumlede op på dækket og fik øje på en stor, mørk masse, der stod stejlt og ugæstfrit op af havet. Tusinder af måger og søpapegøjer føg skrigende hen over klippesiderne, medens søerne slog frådende op mod den stenede kyst. Dette var en magsvejr-morgen, hvorledes så ikke i storm; og dog var dette fuglefjæld en eskimo-boplads! Vi styrede hen mod næsset for at kaste anker, men i løbet af et par minutter skød en tyk tåge pludselig op af havet, og øen forsvandt lige så pludseligt, som den var dukket op. Vi opgiver besøget for i dag og sætter kursen lige på East Cape.

Hen imod middag letter tågen igen, og vi ser et barsk, sneklædt fjældlandskab, der hurtigt stiger op af havet. Der slår ensomhed ud fra disse klipper, og man fornemmer uvilkårligt, at her ender en verdensdel; tætte masser af drivende is står lige ind på land. Vi synes så uendelig langt borte fra alfar vej, at det virker som en overraskelse, da vi pludselig får øje på en stor damper, der har sat kurs lige imod os. Det er et kystvagtskib, og vi får straks at føle, at Sovjet våger over sin yderste grænse mod øst. Det løber os op på et øjeblik. Vi hejser det danske flag, og kæmpen kikker

nysgerrigt på os for straks derpå næsten foragteligt at vende os ryggen. Det var, som om en stor hund havde mødt en lille, uskadelig køter og havde ladet sig nøje med at snuse til den.

Isen spærrer for eskimobopladsen, vi kan lige skimte husene, men da intet her giver ly eller læ for vind og hav, må vi foreløbig sætte kursen mod Emmatown, der ligger nogle mil længere mod syd. Den erfarne kaptajn Bernard ved, at stedet vil være isfrit med denne vind og give os ankerplads i læ af en landtange. Her findes en lille by, bestående af nogle Tchuktcher-familier, handelsmænd og en repræsentant for Sovjet. Vi er ganske vist ikke begejstrede for at løbe lige i armene på grænsepolitiet, men før eller senere vil vi jo dog alligevel blive tvungen til at møde dem.

Vi kommer sejlene ind med Dannebrog i toppen, og straks ryger republikkens røde faner op inde på land. Jeg har dem mistænkt for, at de ikke straks ser det hvide kors i vort flag, og da både kaptajn Bernard og jeg er klare over, at vi kan vente en besværlig dag, indtager vi et kraftigt måltid, inden vi går fra borde. Omsider får vi jollen firet ned, ror ind og modtages af en kendt handelsmand, Charley Carpendale, der har levet her en menneskealder. Han forestiller os straks for en kæmpe, hvis vældige højde yderligere øges af en stor russisk skindhue; det er grænsevagten Allayeff. Idet jeg ryster hans vældige labber, ser jeg ind i et par venlige og godmodige øjne, men mundvigene ser uheldsvarslenende stædige ud. Desuden er der en russisk-engelsk tolk Leo og nogle handelsmænd fra Sovjets nyoprettede monopolbutik.

Vi får knapt trukket jollen på land, før Allayeff beder os følge med op på politistationen. Her søgte jeg kraftigt bistået af Bernard at forklare anledningen til mit ærinde og grunden til, at jeg intet pas havde, og så anmodede jeg om at få lov til at tilbringe en månedstid hos eskimoerne ved East Cape. Naturligvis garanterede jeg for, at der ikke skulle finde nogen som helst handel sted med den indfødte befolkning.

Allayeff erklærede, at han ingen tilladelse kunne give mig til at blive, og hvis vi ikke stak til søs med det samme, ville han blive nødsaget til at sende mig over til guvernøren i Wahlen. Men da en sådan foranstaltning jo kun kunne forlænge mit ophold og øge min chance, erklærede jeg mig villig til at rejse tværs over Chukotsk Peninsula, og jeg førtes så op til Tchuktcher-bopladsen, hvor et spand på 12 hunde allerede stod færdigt og ventede på mig. Jeg fik lige tid til at kaste et blik på det brogede folkeliv omkring mig. Man ser straks, at man er blandt fremmed folk, ikke blandt glade, larmende eskimoer. Ejendommelige typer for resten - alvorlige mænd, der efter deres ansigtsudtryk at dømme øjensynligt betragter mig som en farlig arrestant, thi ikke et smil er til at slå af dem. De gør et primitivt og forkomment indtryk. Halvnøgne kvinder kommer langsomt ud af de store kuplede hvalrosskinds telte og stirrer nysgerrigt på dyret, der skal transporteres til guvernøren; de er ikke uvant med, at folk fra disse egne føres bort for aldrig mere at vende tilbage. Snavsede børn står glanende omkring min slæde.

Min kusk driver sine hunde frem på den måde, at han nu og da kaster en tung, dertil særlig indrettet harpun med et skarpt søm i spidsen midt ud imellem hundene. Disse standser da først, overvældet af smerte, for så umiddelbart under ynkelige hyl at sætte farten op for nogle minutter. Det er sørgeligt at se for en gammel hundekusk, men da manden er min fangevogter og i øjeblikket er i besiddelse af alle mine officielle papirer, anser jeg det for uheldigt at blande mig i hans forhold. Desuden er vi ganske ude af stand til at gøre os forståelige for hinanden.

Hen på dagen klarede vejret op, og i gylden aftensol nåede vi frem, overstænkede med mudder fra øverst til nederst.

Wahlen lå meget smukt på en lav tange med de indfødtes tueformede jarranger som perler på en snor. Midt imellem alle disse primitive, men maleriske hytter af hvalroshud stod en stor, splinterny guvernørbolig, ikke smagløs i og for sig, men unødigt selvbevidst og udfordrende,

Foran jarrangerne stod kvinderne i deres morsomme »kombinations-pelse« af renskind, der som regel bæres med den ene arm helt ude af dragten, så at hele den

ene side af kroppen er nøgen, Et øjeblik efter vor ankomst dukker en russer frem, helt klædt i sælskind, og på fortrinligt engelsk præsenterer han sig som Peter Cossigan, »Trader and Interpreter«. Med stor myndighed redder han mig ud af folkestimlen, får mine papirer fra min kusk og fører mig derefter op til den regeringsbygning, hvor min skæbne nu skal afgøres. På vejen op får jeg i største hast forklaret, hvem jeg er, og hvad jeg vil.

»Ekspeditija datskaja« er alt, hvad jeg forstår af det, der bliver sagt under en veltalende præsentation for guvernøren, en vis Nikoiaus Losseff, der er iført en gammel hullet sweater og synes lige så formløs i sit væsen som i sin påklædning. Nikolaus Losseff gør straks indtryk af at være en godhjertet og velvillig mand, og han bliver dybt fortvivlet, da han hører, hvad sagen drejer sig om. Jeg præsenteres for de tilstedeværende officials: Vasili Dimitrevits Koozlmin, chef for politiet, nylig ankommen fra Leningrad; Peter Bodroff, finans-inspektør for Chukotsk Peninsula; politikonstabel Maxim Penkin, en kæmpeskikkelse med hele kæmpens godmodighed lysende i sit smil. Politichefen får straks alle mine papirer, der omfatter et pas, udstedt i Montreal, en legitimationsskrivelse fra den danske legation i Washington, en skrivelse fra den danske konsul i Seattle og en introduktion fra den amerikanske indenrigsminister, der strengt understreger ekspeditionens videnskabelige formål.

Så begynder forhandlingerne.

Guvernøren rykker sig forgæves i håret, forsvinder ud, kommer ind, løber ud igen, hver gang klyngende sig til den eneste realitet, som han ikke synes at komme uden om, nemlig, at jeg intet pas har fra hans hovedregering i Moskva, og at der i hans instrukser ikke er levnet mulighed for en handling ud fra konduite. Jeg får yderligere at vide, at den store koncentration af embedsmænd skyldes det spændte forhold til omverdenen.

Med eet springer guvernøren op og synes at komme i tanker om den besværlige rejse, jeg har foretaget for at komme fra Emmatown til Wahlen.

»Er De sulten?« »Som en sibirisk hund!« Han forsvinder ud i køkkenet og kommer straks efter tilbage for at hente mig. To smilende, unge russerinder går omkring, syslende med mad, og idet jeg hilsende passerer, får jeg lige tid til at lægge mærke til deres ejendommelige skønhed, en blændende, hvid hud og øjne med store sorte vipper, øjne, der synes at rumme al verdens stumme vemod. Vi kommer ind i spise-stuen, guvernøren sætter sig til bords med mig, og kvinderne kommer efter. Den ene er hans hustru, den anden en ung lærerinde fra Irkutsk. Skønt jeg forsøger tre sprog, er konversationen håbløs. Vi kaster os med energi over retterne: oversødet kakao og opvarmet syltetøj med brød, og jeg spiser i min sult den vamble ret, som en eskimo æder kød.

Et øjeblik efter kommer politichefen ind og meddeler mig, at jeg kan få lov til at overnatte i guvernørboligen, men at jeg næste dag må vende tilbage til »Teddy Bear«. Man beklager, men men....

Farvel East Cape!

- - -

Nogle dage efter lå vi atter i Nome, og hermed var den 5. Thule-ekspedition gennemført og afsluttet.

Jeg roede i land i »Teddy Bear«s lille jolle og så allerede på afstand en mand, der med et stykke hvidt papir i hånden løb frem og tilbage på stranden. Det var et telegram til mig, og jeg åbnede det ikke uden en vis spænding. Det var fra det danske udenrigsministerium og indeholdt en lakonisk meddelelse om, at man havde fået Sovjetrepublikkens tilladelse til, at jeg gjorde landgang ved East Cape.

Så lunefuld kan skæbnen føje sig. Telegrammet kom nøjagtigt halvanden måned for sent.

Afsked.

En morgen i slutningen af oktober 1924 vågnede jeg for sidste gang i det lille træhus, som jeg i over en måned havde beboet i Nomes udkant. Inden middag skulle jeg være om bord i den store turistdamper, der skulle føre os til Seattle.

Skæbnen vil, at jeg denne morgen får besøg af en åndemaner - en af de få, der endnu er tilbage i disse egne. Og som han kom til mig, sidst af alle, finder jeg det naturligt at afslutte med ham.

Hans navn var Najagneq, og jeg mødte ham første gang i Nomes gader som en vildfaren flygtning. Han vakte opsigt og ikke uden grund; thi det var, som om han var kommen på en fejl klode, denne åndemaner mellem fint folk, elegante butikker og skrattende biler. Hans udseende var frygtindgydende; hans små stikkende øjne flakkede vildt omkring, og underkæben dinglede i et bind, der var bundet alt for slapt. En mand, der havde forsøgt at dræbe ham, havde ødelagt hans ansigt

Man fortalte mærkelige ting om ham. Han havde lavet en fæstning i sit hus og førte ganske alene krig mod hele sin stamme. Også mod alle hvide. Han havde allerede dræbt flere mænd, og som farlig for sine omgivelser blev han da med list overrumplet af en skibskaptajn og ført til Nome. Her var han holdt fængslet et år og var nu netop bleven løsladt af mangel på bevis. Det lykkedes mig at komme i forbindelse med ham umiddelbart efter hans løsladelse, og han var ikke ked af at fortælle om sit fængselsophold. Hans fantasi havde fået ny næring i den store by. Han, som kun kendte jordhytter, slæder og kajaker, lod sig ikke imponere af de store huse, damperne og automobilerne - men en hvid hest, der trak en tung arbejdsvogn, havde sat hans sind i bevægelse. Derfor fortalte han nu sine undrende bopladsfæller, at de hvide mænd i Nome havde dræbt ham 10 gange i den vinter, der var gået, men han havde haft 10 hvide heste som hjælpeånder, og dem havde han ofret en for en og således reddet sit liv. Opholdet i den ensomme celle havde ikke kuert ham. Den store jæger havde lært at tale til mørket, og han havde overvundet ensomheden, og nu, da han endelig blev sluppet løs, havde han vænnet sig til at undvære friluftsliv, tale og mennesker.

Manden med de 10 hestes kræfter var af middelhøjde, en gamling med ild i øjnene. Magt i ordene og en tone, der beherskede de mennesker, han talte til. Han havde fattet en egen mild godhed for mig, og når vi var alene, var han heller ikke bange for at tilstå, at han havde sine landsmænd en smule til bedste. Han var ingen humbugsmager, men en ensom, der var vant til at gøre front mod mange og derfor måtte have sine små tricks. Men så ofte han kom ind på sine gamle syner og fædres tale, slog en urokkelig alvor ud af hans svar, der var korte og klare. Vor samtale kom til at forme sig på følgende måde:

»Hvad består mennesket af?«

»Af kroppen, som er det du ser; af navnet, som du har arvet efter en afdød; og så af noget andet, en gådefuld kraft, som vi kalder Yutir - sjælen, det, som giver alt levende liv, form og udseende.«

»Hvordan synes du menneskene lever?«

»Splittet, fordi de blander al ting sammen, svage, fordi de ikke kan gøre én ting ad gangen. En stor jæger må ikke samtidig være en stor kvindeelsker. Dog kan ingen lade være dermed. Menneskene stiver sig af med amuletter og bliver ensomme i deres umyndighed. Ved en boplads skal der være så mange amuletter som muligt. Ensartethed splitter kræfterne, lighed gør værdiløs.« »Er der nogen af alle de magter, du taler om, som du tror på?« »Ja, en kraft, som vi kalder for Sila og som ikke kan forklares i enkelte ord. En stærk ånd, universets, vejrets, ja, hele jordelivets opretholder - så vældig, at hans tale til menneskene ikke lyder gennem almindelige ord, men gennem storm, snefald, regnskyl, havets oprør, gennem alle de kræfter, som mennesket frygter, eller gennem solskin, havblik, eller små, uskyldigt legende børn, der intet forstår. I gode tider har Sila intet budskab til menneskene; han er forsvundet i sit uendelige intet og bliver borte, så længe menneskene ikke misbruger livet, men nærer ærbødighed for den daglige føde. Ingen har set Sila; hans

opholdssted er så gådefuldt, at han på samme tid er hos os og uendelig langt borte.«

Lad denne magtfulde forkyndelse blive det sidste ord i denne bog, hvor jeg har forsøgt at skildre eskimoisk ånd og fantasi. Inden mange år vil denne religion være en saga, og den hvide mand vil have nivelleret alt ud og underlagt sig alt, landene og menneskene, deres tanker, deres syner og deres tro. Jeg føler mig lykkelig over, at det faldt i min lod at gå fra boplads til boplads på en tid, hvor der endnu lå den store oprindelighed over alle sind. Derfor oplever vi også det vidunderlige, der ligger bag den kendsgerning, at vi på hele den vældige strækning fra Grønland og til Stillehavet ikke blot mødte eet folk og eet sprog, men også en kultur, som til alle tider vil komme til at stå som et eksempel på menneskelig sejhed, kraft og skønhed.